

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ÇOCUKLARDA KENDİ KENDİNİ YÖNETME
DAVRANIŞINA ETKİSİ

147394

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Semra CANTEKİNLER

147394

Hazırlayan
Figen GÜLEŞ

Konya-2004

ÖNSÖZ

Çocuğun kendini yeterli hissedebilme özelliği, toplumda edindiği konumunu etkilemektedir. Bebeklikten başlayarak gelişen, zamanla belirli denetim mekanizmalarınca (ana-baba, öğretmen, okul...) şekillenen bu süreç ilk aile ortamında başlamaktadır. Arkadaş ilişkileri, çocuktan beklentiler ve çocuğa ait bazı özellikler (bağımlılık, liderlik gibi) ile gelişmeye devam etmektedir. Hem ev ortamında hem ev dışında kendi kendini yönetme davranışlarının gelişmesinde, kişinin toplumsal yaşamı boyunca geçerliliği olan bu özellikler etkilerini farklı şekilde göstermektedirler. Özellikle okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların sosyal becerilerindeki olumlu gelişme, çocuğun toplumsal ilerleme kaydetmesi açısından önemli bir faktördür.

Okul öncesi eğitimin çocuğun psiko-sosyal özelliklerinden kendi kendini yönetme davranışına etkisini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmanın her aşamasında desteğini, değerli zamanlarını, görüşlerini ve bilgi birikimlerini esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Semra Cantekinler hocama sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Yol gösterici özelliğini tezin her safhasında gösteren, bakış açısı ve anlayışı ile destek veren bölüm başkanım Sayın Prof. Dr. Ramazan Arı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmam sırasında benden destek ve yardımlarını esirgemeyen S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü öğretim üyeleri hocalarıma, öğretim görevlisi ve araştırma görevlisi arkadaşlarıma da ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Çalışmada anketlerin uygulanması aşamasında yardımcı olan Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun idareci, öğretmen, öğrenci ve velilerine de teşekkür ederim.

Çalışma süreci boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, her zaman sabır ve anlayışla çalışmamı destekleyen sevgili eşim, çocuklarım ve aileme sonsuz teşekkürler...

Sizler olmasaydınız bu çalışma olmazdı.

Figen Güleş

ÖZET

Bu araştırma okul öncesi eğitimin çocuklarda kendi kendini yönetme davranışlarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin kendi kendini yönetme davranışlarında cinsiyetin, okul öncesi eğitimi alıp almamanın ve anne eğitim düzeyinin etkisini ve bazı anne davranışlarının (amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı) kendi kendini yönetme davranışlarını etkileyip etkilemediğini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırma Konya ilinde Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun 402 öğrencisi ve anneleri ile yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilere ve ailelerine ilişkin bazı özellikleri belirleyebilmek için "Kişisel Bilgi Formu", öğrencilerin kendi kendini yönetme davranışlarını belirlemek için "Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği" nin alt testi olan "Kendi Kendini Yönetme Testi" (değişikliklerden geçirilmiş haliyle) uygulanmıştır. Ayrıca anne davranışlarını belirlemek için de "Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada toplanan veriler SPSS istatistik programına kaydedilerek analiz edilmiş ve denencelerin sınanmasında bağımsız t testi, tek örnek t testi ve tek yönlü varyans analizi'nden (Anova) yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitim alan öğrencilerin kendi kendini yönetme davranış puanlarının istatistiksel bakımdan anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiş, ayrıca kimi anne davranışlarının, çocuğun kendi kendini yönetme davranış puanlarında da anlamlı bir farklılığa neden olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda anne babalara, öğretmenlere ve diğer eğitimcilere bazı önerilerde bulunulmuştur.

SUMMARY

This study focuses on the impact of preschool education on children's self-management behaviour. In this context, the effect of gender, preschool education, mother's education level and some aspects of mother behaviour (e.g. supportiveness in achieving aims, protectiveness and pressure for success) on self-management behaviour of first grade/class primary school pupils were investigated.

The study was carried out with the mothers of 402 first grade primary school pupils attending the "Mareşal Mustafa Kemal Primary School" located in Konya, Turkey. In order to identify: -some characteristics of pupils and their families, "Personal Information Form", -pupils' self-management behaviour "Self Management Test" which is a sub-test of the "Psycho-Social Development Scale" were implemented. In addition to these tests to establish mother's behavioural characteristics the "Parent Self Management Evaluation Scale" was utilised.

The collected data were coded and entered into SPSS for Windows and Independent Sample T Test, One-Sample T Test and One-Way ANOVA Test were used to analyse the data and test the hypothesis.

The study revealed that preschool education has a significantly positive impact on children's self-management behaviour. In addition it was established that children's self-management behaviour differs in a statistically significant manner according to certain mother behaviour.

Taking into account these results suggestions were made to parents, teachers and other educators in order to improve the self-management behaviour of children.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER	IV
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	3
Alt Amaçlar.....	3
Denenceler.....	4
Araştırmanın Önemi.....	6
Sayıtlılar	6
Sınırlılıklar	7
Kısaltmalar ve Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

A. Psiko-Sosyal Gelişim	9
1. Psiko-Sosyal Gelişimin Tanımı.....	9
2. Psiko-Sosyal Gelişim İle İlgili Teoriler	9
2.1. Psiko-Sosyal Gelişim Teorisi.....	9
2.2. Sosyal Öğrenme Teorisi.....	13
3. Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri	14
3.1. Okul Öncesi Yıllarda Sosyal Gelişim (0-6 Yaş).....	14
3.2. Okul Çağında Sosyal Gelişim (7-11 Yaş).....	16
4. Psiko-Sosyal Gelişimi Etkileyen Etmenler	18

4.1. Ailenin Etkisi	18
4.1.1. Otoriter ve Baskıcı Tutum.....	19
4.1.2. İlgisiz ve Reddedici Tutum	20
4.1.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum	21
4.1.4. Tutarsız Tutum	22
4.1.5. Aşırı Koruyucu Tutum	23
4.1.6. Demokratik Tutum	23
4.2. Kardeşlerin Etkisi.....	24
4.3. Akran Gruplarının Etkisi.....	26
4.4. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi	27
4.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Etkisi.....	28
4.5.1. Program Etkinlikleri.....	29
4.5.1.1. Serbest Zaman Etkinlikleri.....	30
4.5.1.2. Türkçe Dili Etkinlikleri (Anadili etkinlikleri).....	31
4.5.1.3. Müzik Etkinlikleri	32
4.5.1.4. Oyun Etkinlikleri.....	32
4.5.1.5. Dramatik Etkinlikler.....	33
4.5.1.6. Fen ve Doğa Etkinlikleri	34
4.5.1.7. Bilişsel Etkinlikler.....	35
4.5.1.8. Rutin Etkinlikler.....	35
4.5.2. Öğretmenin Etkisi	36
B. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	38
1. Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar	39
2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	42

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli	48
Evren ve Örneklem	48
Veri Toplama	52
Veri Toplama Araçları	53
1. Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği.....	53

Ölçeğin Uygulanması.....	56
Ölçeğin Puanlanması.....	57
Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeğinin Normları, Güvenilirliği ve Geçerliliği.....	59
2. Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği (E.K.D.D.Ö).....	60
“E.K.D.D.Ö.”’nün Güvenilirliği	61
“E.K.D.D.Ö.”’nün Geçerliliği	62
“E.K.D.D.Ö.”’nün Puanlanması	62
3. Kişisel Bilgi Formu	64
Verilerin Toplanması	64
Verilerin Analizi.....	65

BÖLÜM IV

BULGULAR

Öğrencilere ve Annelerine Ait Demografik Bilgiler.....	67
Öğrencilerin Kendi Kendini Yönetme Davranış Durumları	70
Öğrencilerin Annelerinin Davranış (Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı) Durumları	71
Okul Öncesi Eğitim Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D. 'ye Etkisi ...	72
Cinsiyet Farklılığının K.K.Y.D. 'ye Etkisi	74
Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D. 'ye Etkisi.....	75
Annelerin Eğitim Düzeylerinin ve Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumlarının K.K.Y.D. 'ye Etkisi	80
Bazı Anne Davranışlarının K.K.Y.D. 'ye Etkisi	86
Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumuna, Cinsiyete ve Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Bazı Anne Davranışları.....	91

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Öğrencilerin K.K.Y.D. Durumları	94
---------------------------------------	----

Öğrencilerin Annelerinin Davranış (Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı) Durumları	96
Okul Öncesi Eğitim Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi	97
Cinsiyet Farklılığının K.K.Y.D.'ye Etkisi	98
Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi.....	100
Annelerin Eğitim Düzeylerinin ve Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumlarının K.K.Y.D.'ye Etkisi	103
Bazı Anne Davranışlarının K.K.Y.D.'ye Etkisi.....	105
Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumuna, Cinsiyete ve Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Bazı Anne Davranışları.....	107

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	109
KAYNAKLAR	112
EKLER	
EK 1: S.Ü.SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ	119
EK 2: M.E.B. KONYA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ	120
EK 3: KİŞİSEL BİLGİ FORMU VE K.K.Y.D. TESTİ.....	122
EK 4:EBEVEYN KENDİ DAVRANIŞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	127

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmada İzlenen Yöntem	47
Şekil 2. Veri Toplama Metodunun Seçimi.....	52

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. 2003 Öğretim Yılına Göre Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Sayısal Durumu	36
Tablo 2. Öğrencilerin Annelerinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Eğitim Durumu Dağılımı	49
Tablo 3. Öğrencilerin Ailelerinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Ortalama Aylık Gelir Dağılımı	49
Tablo 4. Öğrencilerin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımı	50
Tablo 5. Öğrencilerin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	51
Tablo 6. Kendi Kendini Yönetme Testinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Güvenirlik Katsayıları.....	56
Tablo 7. E.K.D.D.Ö. Alt Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları	63
Tablo 8. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılımı.....	67
Tablo 9. Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	68
Tablo 10. Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	68
Tablo 11. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	68

Tablo 12. Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları Dağılımı	69
Tablo 13. Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları Dağılımı.....	69
Tablo 14. Öğrencilerin Kendi Kendini Yönetme Davranışı $\bar{X}$ -Tek Örnek <i>t</i> Testi ve p Değerleri	70
Tablo 15. Öğrencilerin Annelerinin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı $\bar{X}$ ve SS Değerleri	71
Tablo 16. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	73
Tablo 17. Öğrencilerin Cinsiyete Göre K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	74
Tablo 18. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Kız Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	75
Tablo 19. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri.....	77
Tablo 20. Okul Öncesi Eğitim Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	78
Tablo 21. Okul Öncesi Eğitim Almayan Kız ve Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	79
Tablo 22. Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları	81

Tablo 23. Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları	83
Tablo 24. Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları	85
Tablo 25. Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Düzeylerine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	87
Tablo 26. Annelerin Koruyuculuk Düzeyine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	88
Tablo 27. Annelerin Başarı İçin Baskı Düzeylerine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri.....	90
Tablo 28. Okul Öncesi Alan ve Almayan Öğrencilerin Annelerinin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	91
Tablo 29. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	92
Tablo 30. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS ,t ve p Değerleri	93

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

İnsanın içinde bulunduğu fiziksel çevresi kadar, sosyal çevresine de uyum sağlayabilmesi, sağlıklı, mutlu ve başarılı bir yaşam sürebilmesi için gerekli şartlardandır. Sosyal bir varlık olan insanın davranışları üzerinde sosyal çevresinde bulunduğu insanların, içinde yaşadığı toplumun ve bu toplumdaki gelenek ve göreneklerin etkisi vardır.

İçinde yaşadığı toplum normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösteren kişi, sosyal yönden gelişmiştir. Kendisinin ihtiyaç ve istekleri ile toplumun istekleri arasındaki dengeyi kurabilir. Birlikte yaşadığı insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı ve işbirliği içinde çalışmayı başarabilir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Sosyal yönden yaşının gerektirdiği sosyal gelişim düzeyine ulaşamayan kişi, toplumun kurallarından dolayı toplumca baskı altına alınır.

Toplumsal baskı, kişinin kınanmasından başlayarak toplumdan dışlanmasına kadar gidebilir. Toplumsal baskının fazlalığı kişinin umutsuz olmasına ve uyumsuzluğuna neden olabilir (Başaran, 1992).

Sosyal uyumun bozulmaması için öğrenilmesi gereken sosyal davranışların zamanında öğrenilmesi önemlidir. Bu nedenle kişinin sosyal yönden gelişmesini sağlayan uygun ortam, çocukluk yıllarından itibaren sağlanmalıdır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Yaşamın ilk yıllarında çocuk ailesi ile yoğun ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Olumlu sosyal davranışların öğrenilmesinde, aile içinde öğrenmenin ve ailedeki bireylerin model alınmasının etkisi büyüktür. Çocuğun kendisini sınama ve denemeler yapması için fırsat tanındığında sosyal ilişkilerde başarılı olduğu gözlemlenir.Çocuğun her gereksinimi yetişkin tarafından karşılanmamalı, çocuk çevresi ile yalnız başına etkileşime girmeye bırakılmalıdır.

Böylece çocuk sosyal ilişkilerinde yeterlilik duygusunun gelişimini sağlayabilecektir.

Çocuk yeterlilik duygusunun gelişimini üç alanda (kendi bedeni üzerinde, benliği üzerinde, nesnel çevresi üzerinde) sürdürür. Çocuğun bedeni üzerinde yeterliliği konusunda 2. yaştan sonra karşılaştığı sınırlandırmalardan birçoğu tuvalet eğitiminde odaklaşır. Bu konuda yetişkine düşen görev, anlayış göstermek ve çocuğun genel yeterlilik ve güven duygusunu geliştirmek olmalıdır. Bedenin gelişimine paralel olarak çocuk, nesnel üzerindeki etkinliğini ve denetimini de artırır. Bu kaşığı tutabilmesinden, giysilerini giyip çıkarabilmeye kadar gider (Fişek, 1983).

Çocukların sosyal ilişkilerinde yeterlilik geliştirmede zamanla aile yetersiz kalır. Okul hayatı aile yaşamından sonra en önemli sosyal çevredir.

Ailenin olumlu öğretilerini pekiştirme, yetersizliklerini ya da bozukluklarını dengeleme görevini okul öncesi eğitim kurumları etkili bir şekilde gerçekleştirmektedir (Fişek, 1983). Evde birçok gereksinimi annesi tarafından karşılanan çocuklar, öğretmenin düzenlediği çevre içerisinde kendi işlerini kendileri görmeyi öğrenmektedirler.

Nitelikli bir öğretmen, çocuğun gerek ev içinde gerekse ev dışında gerekli olan yönetim becerilerini geliştirecek faaliyetleri planlayarak, çocuğun gelişimini destekler. Bu çocuğun kendi işini kendi görebileceği inancının gelişmesine yardımcı olmaktadır (Fişek, 1983).

Yaşamının ilk yıllarındaki bu deneyimler, çocuğun ileriki yaşlarında diğer insanlarla nasıl geçineceği, nasıl ilişkiler kuracağı ve sosyal yaşantılara karşı tavırlarında belirleyici olmaktadır.

Bu nedenle okul öncesi eğitimin, çocuğun sosyal gelişiminin önemli basamaklarından biri olan “kendi kendini yönetme” davranışı üzerinde etkili olabilecek etmenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Kişiliğin okul öncesi yıllarda oluştuğu düşünüldüğünde, bu yıllarda çocuğun kendini yönetebilmesi ile ilgili davranışlarını geliştirmek için etkili programların oluşturulması gerekmektedir.

Böylece çocuklar, toplumsal bir birey olmanın ilk adımlarını atarak, kurallara uyan, paylaşabilen, işbirliği yapan ve sorumluluk alabilen birer birey olmayı öğrenebileceklerdir.

Bu dönemdeki (7 yaş) çocukların kendi kendini yönetme davranışlarını araştıran çalışmaların kısıtlı oluşu, böyle bir araştırmayı yapma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Yapılan çalışmaların çoğunluğunda bu davranışlar psiko-sosyal gelişim uygulamalarının içerisinde yer almıştır.

Bu araştırma, “kendi kendini yönetme” davranışlarının araştırılması açısından özerk bir çalışma olması ve henüz çocuklarda okulun (ilköğretimin) sosyalleşmedeki etkisi gerçekleşmeden alınan okul öncesi eğitimin ve bazı ebeveyn tutumlarının kendi kendini yönetme davranışı üzerindeki etkisini araştırdığı için araştırılmaya değer bulunmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin kendi kendini yönetme davranışlarını, okul öncesi eğitim alıp almamaları, cinsiyetleri ve annelerinin eğitim durumları etkilemekte midir? Annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışları öğrencilerin kendi kendini yönetme davranışlarını etkilemekte midir? sorularına cevap aramaktır.

Alt Amaçlar

Genel amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin kendi kendini yönetme puan ortalamaları farklılaşmakta mıdır?

2. Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin kendi kendini yönetme davranışı puan ortalamaları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2.1.Okul öncesi eğitimi alan ve almayan kız öğrencilerin kendi kendini yönetme davranışı (K.K.Y.D) puan ortalamaları farklılık göstermekte midir?

2.2.Okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları farklılık göstermekte midir?

2.3.Okul öncesi eğitimi alan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları farklılık göstermekte midir?

2.4.Okul öncesi eğitimi almayan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları farklılık göstermekte midir?

3. Okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3.1.Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3.2.Okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin K.K.Y.D puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranış düzeyleri öğrencilerin K.K.Y.D.'ni etkilemekte midir?

5. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin annelerinin puan ortalamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

6. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

7. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, annelerin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Denenceler

Araştırmanın temel amacı ve alt amaçlarına bağlı olarak aşağıdaki denenceler test edilmiştir.

1.0. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, almayanlardan önemli düzeyde yüksektir.

2.0. Okulun eğitimi alan ve almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

2.1. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.

2.2. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1.sınıf erkek öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.

2.3. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalaması, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.

2.4. Okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması, okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.

3.0. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

3.1. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

3.2. Okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

4.0. Annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranış düzeyi arttıkça, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumlu yönde etkilenmektedir.

5.0. Annelerin koruyuculuk davranış düzeyi arttıkça ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumsuz yönde etkilenmektedir.

6.0. Annelerin başarı için baskı davranış düzeyi arttıkça, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumsuz yönde etkilenmektedir.

7.0. Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi almayan çocukların annelerinin puan ortalamalarına göre farklılık göstermektedir.

8.0. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

9.0. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmadan elde edilecek bulgular özellikle;

1. Okul öncesi eğitimin, çocuğun K.K.Y.D. gelişiminde önemli olduğu, bu nedenle okul öncesi eğitim programlarında çocukların K.K.Y.D. ile ilgili çalışmalara yer vermenin gerekliliği konusunda eğitimcilere rehber olacağı,

2. Anne ve babaları çocuğun toplumsal yaşamında önemli bir aşama olan K.K.Y.D.'nin geliştirilmesinde okul öncesi eğitimin etkili olduğu konusunda bilinçlendireceği,

3. Anne tutum ve davranışlarının çocuğun K.K.Y.D. üzerindeki öneminin anlaşılmasına yardımcı olacağı,

4. Bu konu ile ilgili bundan sonra yapılacak olan araştırmalara katkı sağlayabilmesi açısından etkili ve önemlidir.

Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıda belirtilen sayıtlar kabul edilmiştir.

1. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ölçtükleri özellikler bakımından Türkiye şartlarına uygun, geçerli ve güvenilirlerdir.

2. Araştırma örnekleminin evreni temsil edebilecek yeterliliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

3. Uygulamaya katılan annelerin ölçeklerde kendilerine sorulan sorulara samimi ve yansız cevaplar verdikleri kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma “kendi kendini yönetme testi”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Araştırmada anne davranışları “Ebeveyn Kendi Kendini Değerlendirme Ölçeği”nin 3 alt boyutunun kapsamı ile sınırlıdır.
3. Araştırma bulguları Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı resmi ilköğretim okullarına devam eden ilköğretim 1. sınıf öğrencileri ve anneleri ile sınırlıdır.
4. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı özel ilköğretim okulları araştırma kapsamı dışındadır.
5. Literatür taraması ulaşılan Türkçe ve yabancı kaynaklarla sınırlıdır.
6. Araştırma, okul öncesi eğitimi alan çocuğun ilköğretimden önce en az bir öğretim yılı süre ile anaokulu ya da anasınıfına devam etmiş olması ile sınırlıdır.

Kısaltmalar ve Tanımlar

E.K.D.D.Ö.: Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği

K.K.Y.D.: Kendi Kendini Yönetme Davranışı

K.K.Y.: Kendi Kendini Yönetme

Sosyal Gelişim: Kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesidir (Yavuzer, 1996).

Sosyal Olgunluk: Bir kimsenin anlayış, duygu, tutum ve beceri gibi özellikler bakımından içinde yaşadığı toplumun yetişkin üyelerinin genellikle erişmiş oldukları düzeye gelme durumudur (Oğuzkan, 1981).

Sosyalleşme: bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve toplumdaki rolünü öğrenerek toplumla bütünleşmesi anlamına gelen temel sosyal süreçtir (Kızılcıkelik, 1994).

Norm: Belli durumlarda nasıl davranılması gerektiği hakkında yol gösterici olan ve beklenen davranış yapılmadığı zaman, ceza verici bir tepki doğurarak yaptırım gücü yaratan kurallardır (Cüceloğlu, 1994).

Kişilik: Bireyin toplumsal çevresi içinde karşılaştığı ve edindiği izlenimlerle oluşturduğu davranış özellikleridir (Oğuzkan, 1981).

Davranış: Herhangi bir organizmanın belli durumda yaptığı tepki ve hareketlere verilen isimdir (Varış, 1994).

Kendi Kendini Yönetme: Bağımsız yaşam becerileridir. Genel olarak bireyin bağımlı olmadan yaşamını sürdürmesi için gerekli olan becerileri içerir (Neistadt ve Martques, 1984).

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

A.Psiko-Sosyal Gelişim

1. Psiko-Sosyal Gelişimin Tanımı

Çocuğun gelişiminde en önemli süreçlerden biri olan sosyal gelişim süreci doğumdan hemen sonra başlayıp, insanın yaşamı boyunca sürmesine rağmen, etkilediği davranışların birçoğu özellikle ilk çocukluk döneminde belirgin hale gelmektedir. Bu gelişim bireyle çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucunda meydana geldiğinden “Psiko-Sosyal Gelişim” olarak da adlandırılmaktadır (Çimen, 2000).

Psiko-Sosyal gelişim; bireyin kendi iç dünyası ile dış dünyası (sosyal çevresi) arasında başarılı bir uyum sağlayabilmesi, yaşama sevinci duyabilmesi, kendisiyle olduğu kadar diğer insanlarla da iyi ilişkiler kurabilmesi, onlar tarafından kabul edilmesi ve başarılı bir iletişim sağlayabilmesidir (Akın, 1991; Çakmaklı 1991).

Birçok karmaşık faktörün etkilediği bu süreç, insanın içinde yaşadığı topluluğa uyum sağlamasını mümkün kılan en önemli mekanizmadır. Toplumla uyum içinde olma ise, başarılı ve mutlu hayatın en önemli koşullarından biridir.

2. Psiko-Sosyal Gelişim İle İlgili Teoriler

2.1. Psiko-Sosyal Gelişim Teorisi

Erik H. Erikson tarafından geliştirilen ve psiko-sosyal gelişimi konu edinen bu teori insan gelişimini dönemler halinde incelemektedir. Erikson önceleri klasik psikoanalitik kuramı benimsemiş fakat daha sonra kuramın eksik yanlarını görerek, kendi kuramını geliştirmiştir. Kuramı geliştirirken psikanalizden de yararlanmıştır (Çimen, 2000).

Freud'un psikoanalitik kuramındaki birçok fikri kabul eden Erikson, Freud'un insanların bazı temel içgüdülerle doğduğu ve kişiliğin id, ego ve süper egodan oluştuğu görüşlerine de inanmaktadır (Fidan ve Erden, 1993).

Erikson'un teorisi Freud'un teorisinden bazı yönlerden farklıdır. İlk olarak Erikson, ailelerin çocukları şekillendirmelerinden çok, çocukların çevrelerini kontrol altına almaya çalışan aktif araştırmacılar olduğunu düşünmektedir.

Erikson, kişisel gelişimin normal olması ve çevreye uyum sağlayabilmesi için kişinin ilk olarak sosyal dünyanın gerçeklerini görmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden kişiliğin önemli bir kısmının id ile süperego arasındaki çelişki sonucunda oluştuğunu söyleyen Freud'a göre farklıdır. Erikson insanları düşünceleri, hisleri, hareketleri ego tarafından kontrol edilen ve temelde akıllı yaratıklar olarak düşünmektedir (Shaffer, 1994).

Erikson ve Freud arasındaki diğer önemli farklılık ise, Erikson seksüel baskılardan ziyade sosyal etkilere yer vermiştir. İnsan gelişiminde kültürel, sosyal ve çevresel etkilerin önemini vurgulamıştır.

Psiko-sosyal gelişim teorisi, "kritik dönemler" kavramına dayalı bir yaklaşımdır. Erikson gelişimi birbirine dayalı sekiz dönem halinde inceler ve her dönemde atlatılması gereken bir krizin olduğunu ileri sürer. İnsanların kişilik bütünlüğüne ulaşmalarında bu krizlerin başarılı olarak atlatılması önemli bir rol oynar (Fidan ve Erden, 1993).

Erikson sekiz evreli teorisini kavramlaştırırken, epigenesis prensibini ileri sürmüştür. Erikson'a göre nasıl fiziksel kısımlarımız belli bir sıraya göre, genetik bir tasarımda gelişir ve büyürse, egomuz ve psikolojik özelliklerimiz de daha öncesine dayanan bir "temel plan"dan oluşmaktadır. Erikson'un kuramının dayandığı temel düşünceler şunlardır:

- 1.Genel olarak insanların temel ihtiyaçları aynıdır.
- 2.Gelişim benlik yada egonun gelişimi temel ihtiyaçların karşılanması ile oluşur.
3. Gelişim dönemler halinde meydana gelir.
- 4.Her dönem gelişim için fırsatlar sağlayan bir krizle ve psiko-sosyal bir problemle nitelenir.
- 5.Farklı dönemler bir şeyin güdülenmesinde farklılıklar oluşturur (Çimen, 2000).

Erikson, sosyal çevreye verdiği önemin yanı sıra, biyolojik temelli ve doğuştan gelen bazı özelliklerinde üzerinde durmakta, epigenetik bir temel ile kişilik gelişimini açıklamaktadır. Burada her dönemin temellerini biyolojik ve hiyerarşik bir sıra ile ortaya çıktığını belirtmektedir (Avcı, 1995).

1. Evre. Temel Güvene Karşı Güvensizlik: Doğumdan başlayarak ilk bir yılı kapsar. Bu dönem içerisinde çocuğun çevresindeki kişilerle ilişkilerinin niteliği temel güven duygusunu etkileyen en önemli nedendir. Çocuk annesi ya da onun yerine geçen kişiye bağlılık geliştirir. Çocuğa bakan kişinin ihtiyaçları zamanında, yerinde ve düzenli olarak karşılaması güven duygusunun oluşmasında etkindir. Böylece çocuk annesine ve çevresindekilere güvenmeye başlar.

Reddedilen veya ihtiyaçları zamanında karşılanmayan bebekler ise kendilerine ve çevresindekilere karşı güvensizlik duyarlar. Kişisel değersizlik duygusu ile örselenen bu çocuklar, sosyal ilişkilerinde çekingen, kaygılı ve gergin olurlar. Bu güvensizlik karmaşası ileriki yıllarda olumlu yaşantılar aracılığı ile çözümleninceye kadar, tüm gelişim dönemleri boyunca devam eder (Aydın, 2000).

2. Evre. Bağımsızlığa Karşı Utanma ve Şüphencilik: Bu dönem iki-üç yaşları arasını kapsar. Bu dönemde çocuklar ne yapacaklarına kendileri karar vermek isterler. Birçok işi kendi başlarına yapmaya çalışarak, özerk olma isteklerini ortaya koyarlar.

Anne-babalar bu dönemde çocuğun bağımsızlık girişimlerini yönlendirir ve çocuğu yüreklendirirse, çocukta sağlıklı bir bağımsızlık duygusu geliştirirler.

Bu dönemin en önemli özelliği tuvalet eğitimidir. Düzenli verilen bir tuvalet eğitimi çocuğun kendinden utanmadan gelişmesine etkili olur. Eğer çocuğa çok baskı uygulanır, sınırlandırılır ve itaate zorlanırsa kendi yeteneklerinden şüphelenme davranışı görülür.

3. Evre. Girişkenliğe Karşı Suçluluk: Bu dönem üç-beş yaşları arasını kapsar. Çocuğun girişim duygusunun gelişmeye başladığı bir dönemdir. Çocuğun sahip olduğu motor ve dil becerileri onun fiziksel ve sosyal çevresinin genişlemesine ve daha atılgan olmasına imkan verir. Kendi başına öğrenme çabasına giren çocuğun gelişebilmesi, girişimlerinin ne ölçüde desteklendiğine ve merakının giderilmesinde ona ne kadar yardımcı olunabildiğine bağlıdır. Çocuk davranışlarından ve ilgilendiği konulardan dolayı eleştirilirse, bulunduğu girişimlerden dolayı suçlanma eğilimi gösteren bir kişilik özelliği gösterebilir (Senemoğlu, 1997).

4.Evre. Çalışkanlık ve Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu: Bu evre altı yaş ile on iki yaşları arasını kapsamaktadır. Çocuk ilk kez yaşantılarından bazı sonuçlar çıkaracak şekilde düşünmeye başlar. Üretme ve başarılı olmak için çaba sarfeder. Çabaları destek görürse çalışma ve başarılı olma davranışları gelişir. Aksi durumda sürekli yaptıkları eleştirilen, desteklenmeyen çocuk yaptıklarının yetersiz olduğuna inanır ve aşağılık duygusuna kapılır (Fidan ve Erden, 1993).

5.Evre. Kişilik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası: Bu dönem on iki ile on sekiz yaşlarını kapsar. Ergenlik dönemine giren çocuk, vücutta oluşan fiziksel ve fizyolojik değişiklikler ve toplumsal rollerdeki farklılaşmalar nedeni ile karmaşa ve çatışma yaşar. Genç uygun özdeşim modelleri bulursa kendi kimliğini gösterebilir, eğer bulamazsa rol karmaşası içine girebilir. Bu nedenle gençlerin çevrelerinde kimliklerini bulmada model alabileceği uygun yetişkinlerin bulunması oldukça önemlidir.

6.Evre. Yakınlığa Karşı Uzaklık: Bu dönem 18-20 yaşlar arasını kapsamaktadır. Ergenlikte kimliğini bulan kişi başkaları ile yakın ilişkiler kurabilir. Kimlik bunalımını atlatabmayan kişiler ise görev ve sorumluluklardan uzak durmayı yeğler. Bu dönemde arkadaşlık, sevgi ve cinsiyet ilişkileri ağırlık taşır. Eğer uzun süreli ve yoğun yakınlıklar kurulamamışsa kişi yalnızlık duygusu geliştirebilir (Aydın, 2000; Fidan ve Erden, 1993).

7.Evre. Üretkenliğe Karşı Durgunluk: Bu dönem 20 yaşın ortalarında başlar ve 40 yaşına dek sürer. Bu dönemde kişi üretkenlikle yani verimlilik ve yaratıcılık ile ilgili bazı yaşantılar geçirir. Kişi evi dışında topluma karşı yararlı işler yapabildiği ve kendisinden sonrakilere rehberlik edebildiği sürece üretkendir. Birey üretkenlik durumuna geçemiyorsa, yaşamına bir durgunluk ve anlamsızlık gelir (Aydın, 2000; Fidan ve Erden, 1993).

8.Evre. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk: İleri yetişkinlik yıllarını kapsayan bu evre, üretken geçen bir yaşamın sağlamış olduğu doyum ile yıllarını anlamsız geçirmiş olmanın umutsuzluğu arasındaki çatışma ile belirginleşir. Kimliğine uygun rolü bulabilen kişi, benlik bütünlüğüne sahiptir. Oysa kimliğini bulamamış, üretken olmamış kişi ise ölümle birlikte yok olacağı inancına kapılarak, umutsuzluk duygusu yaşar (Senemoğlu, 1997; Aydın, 2000; Fidan ve Erden, 1993).

2.2. Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal öğrenme yaşamın her döneminde var olan bir öğrenme şeklidir. Bireylerin çoğu davranışlarının öğrenilmesi diğer insanlarla ilişki içinde iken gerçekleşir. Albert Bandura, sosyal durumlarda bireylerin sıklıkla diğerlerinin davranışlarını gözlemleyerek o anda davranışın öğrenilebileceğini savunmakta ve bunu “Sosyal Öğrenme Teorisi” ile açıklamaktadır.

Bandura’ya göre, yeni doğmuş bebeğin reflekslerinin dışındaki tüm davranışlar, öğrenilen davranışlardır ve sosyal gelişimin biçimlenmesinde doğuştan getirilen kalıtsal özellikler ve çevrenin öğretileri etkilidir (Atabek, 1994).

Çocuklar başkalarını gözlemleyerek ve onların yaptıklarını yaparak davranış biçimlerini oluşturmaktadırlar. Bu nedenle çocukların olumlu davranışları öğrenmelerinin yolu sağlıklı davranış modellerini gözlemlemeleridir. Bandura bu tür öğrenmeyi “gözlem yoluyla öğrenme” olarak adlandırmaktadır (Bandura, 1986; Morgan, 1984).

Bandura, yetişkinleri model almanın, çocukların prososyal davranışları göstermedeki istekliliği artırdığını belirtmiştir. Bu kurama göre, davranış yalnızca taklit edilerek, tek düze bir biçimde tekrar edilmemektedir. Model alınan davranış örüntüleri çocuk tarafından yeniden anlamlandırılarak uygun bağlamsal koşullara genellenir. Bu genelleme sürecinde çocuk, öz yeterlilik ve yansıtma düzeyine göre, alternatif davranışlar üreterek, kendisini geliştirmek ister (Aydın, 2000).

Çocuğun örnek aldığı modeller yalnızca yaşayan modeller değil, televizyon seyretmek, kitap okumak gibi sembolik modellerde olabilir (Avcı, 1995).

Bandura, gözleyerek öğrenme sürecini dört aşamada incelemektedir:

1.Dikkat Süreci: Modelin dikkat çekici olması yararlıdır. Modelin ayırt edici, çekici ve güçlü olma özellikleri ile kişinin ilgi ve isteği dikkati etkiler. Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, kişinin modele ve model alınan davranışa dikkat etmesi gerekir.

2.Hatırlama Süreci: Gözlenen davranışı tekrar edebilmek için, modelin davranışını hatırlayabilmek gerekir. Kişi hatırlayamadığı davranışları tekrar

edemez. Bandura, modelin hareketlerini hatırlamada etken olan sembolik süreçleri uyarıcı bütünlüğü olarak adlandırmaktadır.

3.Motor Tekrar Süreci: Model davranışı ortaya çıkarabilmek için kişinin motor becerilere sahip olması ve davranışı yeteri kadar tekrar etmesi gerekir.

4.Güdüleme veya Geliştirme Süreci: Kişinin yaptığı davranışın karşılığında pekiştirilmesi ve teşvik edilmesi performansını etkileyecektir. Pekiştireç, bir davranışı kuvvetlendiren herhangi bir uyarıcıdır. Ödül olumlu bir pekiştireç, ceza ise olumsuz bir pekiştireçtir. Birey, bir başka bireyin davranışını eğer ödül alırsa tam olarak taklit edebilir. Doğrudan yapılan pekiştirmeler daha etkilidir. İstenmeyen davranış için ceza alındığında ise, muhtemelen birey o davranışı taklit etmekten vazgeçecektir (Morgan, 1984; Ülgen ve Fidan, 1997; Avcı, 1995).

3. Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri

Çocuğun sosyalleşmesi doğumdan başlayarak, yaşam boyu devam eden aşamalı bir süreçtir. Sosyal çevre ve onun uyarıcıları, sosyal davranışların ortaya çıkmasını sağlar. Yaşamın her döneminde sosyal davranışların farklılaşarak yeni biçimler aldığına dikkate almak gerekir. Bu dönemlerden okul öncesinin ve okul çağının sosyal gelişim özelliklerini bilmek, gelecek dönemler hakkında kestirimlerde bulunmayı da kolaylaştıracaktır.

3.1. Okul Öncesi Yıllarda Sosyal Gelişim (0-6 Yaş)

Çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi, onun daha sonraki yıllarda göstereceği sosyal davranışların temelini oluşturur.

Sosyal davranışların kaynağı, bebeğin doğduğu ilk günlere kadar uzanır. Yaşamın ilk günlerinde görülen ilk sosyal davranış bebeklerin annelerine olan bağılıklarıdır (Morgan, 1993).

Anne bebeğine sevgi göstererek, dokunarak olumlu bir sosyal gelişimin tohumlarını atmaktadır. Bebeğin anneye olan bağımlılığı, kendi ihtiyacını karşıladığı ölçüde bağılılığa dönüşmektedir. Bebeklik döneminde çocuk, yaşamını sürdüreceği fizyolojik gereksinimleri ile ilgili davranışlarının yanında, gülme, bakma, ses çıkarma, gözle takip etme, tutunma ve objeleri manipüle etme gibi

davranışlar göstermektedir. Çocuğun davranışlarına çevreden olumlu cevap verilmesi ile ilişki ve bağlılığın temeli atılmaya başlamaktadır (Avcı, 1995; Selçuk, 1996).

Bebek üçüncü ayını doldurduğunda insan ve objelere farklı tepkilerde bulunmaya başlar. Onun ilk sosyal tepkileri yetişkinlere karşıdır (Gander and Gardiner, 1998). İlk sosyal tepki, refleksif gülümsemeden farklı sosyal gülümsemelerdir. Bu sosyal gelişimin başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Beşinci ve altıncı ayda yabancı ve tanıdık yüzleri ayırt eden bebek, sekizinci aydan itibaren “ben” ve “başkası”nın ayrımını yapmaya başlar. Akranları ile ilişkilerinde gerginlik gösterir. Onlara nesneymiş gibi davranır (Görün, 1984; Tanaltay, 1990).

Dokuz ve on üçüncü aylar arasındaki sosyal davranış belirtileri arasında, başkalarının ses ve davranışlarını taklit etme ve oyuncaklarla birlikte oynama sayılabilir.

Bir yaşına geldiğinde çevresini yalnız başına keşfedebildiği halde, güven temeline dayalı anne desteğine gereksinim duyar. Fiziksel olarak annesine yakın olmak ve onun tarafından korunmak ister (Çimen, 2000).

İkinci yaşta çocuk, ailesinin dışındaki kişilerle etkileşimde bulunmaya ve akranları ile olan beraberlikten zevk almaya başlar. Çocuklar 2. yaşın başlarında yetişkinlerin kendilerinden ben merkezci, bağımlı bir kişi yerine bağımsız bir kişi olmalarını beklediklerini öğrenirler. Bazı davranışlarının belirli ortamlarda yapılması gerektiğini öğrenmeye başlarlar. Anne-babanın etkisi ile geliştirilen bu davranış türlerinin tümü sosyalleşme olgusunun ilk aşamalarını oluşturur (Yavuzer, 1996).

İkinci yaşların sonlarına doğru çocukta taklit, utanma, otoritenin kabulü, rekabet, ilgi çekme arzusu, işbirliği vb. sosyal tepkiler gelişmeye başlar (Yavuzer, 1996).

İki yaşından sonra dil gelişiminin artması sayesinde çocuk diğer kişilerle daha iyi iletişim kurabilir. Kendisini tanımakta, yabancılara karşı ürkek davranışlarda azalma görülmektedir.

Üç yaşındaki çocuk paylaşmayı bilmez, bencilce davranışlar gösterir. “Olumsuzluk dönemi” olarak da kabul edilen bu dönemde, başkaları için bir şey yapmayı kabul etmez, isteklerinde sabırsız ve ısrarlıdır.

Dört yaşına geldiğinde çocuk artık üç yaşında olduğundan daha sakin, davranışlarını daha kolay kontrol edebilen ve uyumlu bir yapıdadır. Yetişkinlerle ilişkileri daha olumludur. Organize oyunlara katılmasa da akranları ile oyun oynamak, birlikte olmak ve yarışmak onun için eğlencelidir.

Beş yaş, çocuğun çevresine ilişkin keşiflerde bulunduğu, çevresinin her geçen gün daha çok genişlediği, önceki yıllara göre yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyduğu, bazı sorumlulukları almaya başladığı bir yaştır. Bu yaşta çocuk oldukça canlı ve neşelidir. Davranışlarının güvenli ve dostça olduğunu gözlemlemek mümkündür. Yetişkinleri memnun etmekten hoşlanır (Oktay, 1999). Başkalarının haklarına ve eşyalarına saygı duyarlar, iç denetimle kendi duygu ve isteklerini kontrol altına alabilirler (Ülgen ve Fidan, 1997).

Uyum dönemini yaşayan beş yaş çocuğu, altıncı yaşa geldiğinde hareketlenmeye ve uyumsuzluk göstermeye başlar. Okul öncesi dönemin sonu, okul çağına başı olan bu dönem oldukça kritiktir.

Başkalarının duygularını anlamaya, paylaşmaya başlasa da gerçek anlamda başkalarının duygularını paylaşma ilköğretim yıllarında gelişir. Ayrıca kendisini de eleştirmeye başladığını gözlemlemek mümkündür (Ülgen ve Fidan, 1997).

İlgi ve merakın oldukça fazla olduğu altı yaş çocuğu, yeni girişimlerde bulunmaktan hoşlanır. Bu dönemde görev ve sorumluluk almak çocuk için oldukça önemlidir.

Altı yaş çocuğunun anne-babasına olan bağımlılığı devam eder. Ancak öğretmeni ve arkadaşlarının önemi giderek artar. Yalnız başına oynamaktan hoşlanmaz. Oyun grupları genişlemiştir. Oyunun kurallarını grubu oluşturan çocuklar kendileri koyarlar. Kız ve erkek çocukların rollerinde ve kullandıkları oyun araç ve gereçlerinde farklılıklar gözlenir (Oktay, 1999).

3.2. Okul Çağında Sosyal Gelişim (7-11 Yaş)

Okula başlayan çocuk, artık daha geniş bir sosyal çevrenin içerisine girmiştir. Eğer çocuk okul öncesi dönemde okul öncesi eğitim kurumlarından

birine gitmemiş ise, bu yeni çevreye uyum sağlamak başlangıçta zor olacaktır. Arkadaşları, öğretmenleri, okul kuralları, dersler, sorumluluklar vb. durumlar çocuğu zora sokabilecektir. Oysa okul öncesi eğitimi alma şansına sahip olan çocuklar önceden pek çok sosyal beceriyi edinebildikleri için yeni okul ortamında fazla zorlanmayacaklardır.

İlköğretimin ilk yıllarından itibaren çocukta hızlı bir sosyalleşme süreci ile bencil duygu ve davranışlarda azalma gözlenir. Başkaları ile daha iyi ilişkiler kurmaya başladığı, gruba daha iyi uyum sağladığı, işbirliği kurmada daha başarılı olduğu görülür. Çocuk için girdiği akran grubunun ölçütlerine uymak bir zorunluluktur (Başaran, 1992).

Bu yaş grubunda görülen en önemli özelliklerden biriside, kolay etkilenmektir. Hiçbir dönemde rastlanamayacak derecede kolay etkilenen çocukların bu özelliği onların gruba girmelerini kolaylaştırır (Yavuzer, 1996).

Bu dönem çocuklarında aile ilişkileri zayıflamaya başlasa da, anne ve baba ile ilişkiler olumludur. Akran gruplarına ilginin artması zaman zaman bu durumu etkiler. Grup tarafından kabul görmek için her türlü fedakarlığa katlanabilirler. Arkadaşlık her geçen yıl daha kararlı bir duruma gelir.

Bu dönemde bütün toplumlarda çocuklar tutarlı bir öğrenim görür. Bunun yalnızca okuma-yazma biçiminde olması gerekmez. İkel toplumlarda dahi babadan, büyük çocuklardan öğrenilen birçok beceriler vardır. Bu dönemde çocuğun dünyasına egemen olan araç-gereci kullanmayı öğrenerek, o toplumun temellerini benliğine yerleştirir. Çünkü bu dönem çocuğun toplumsal gelişme ortamında bir genişleme zamanı değil, aynı zamanda gelecekteki sorunlara hazırlanırken toplumun araçları ile uğraşmayı öğrendiği zamandır. Makaslardan, boyalardan, boya kalemlerinden çocuklar belli becerileri öğrenerek, her türlü ilgi alanlarına yönelik çalışmaları yapabilir hale gelebilirler. Eğer çocuklar bu araçları kullanmaya özendirilir ve başarıları övülürse çocukta başarıma duygusu gelişecektir (www.gebelik-rehberi.com,2004).

4. Psiko-Sosyal Gelişimi Etkileyen Etmenler

Sosyal gelişimi etkileyen faktörlerden ailenin etkisi, daha çok ebeveynlerin çocuğa karşı tutumları ile irdelenmiştir. Kardeşlerin,akran gruplarının(arkadaşlar) ve kitle iletişim araçlarının etkisi incelendikten sonra, okul öncesi eğitim kurumlarının etkisi program etkinlikleri ve öğretmenin etkisi çerçevesinde ele alınacaktır.

4.1.Ailenin Etkisi

Çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yer ailedir. Kişilik gelişiminde sosyal çevre içerisinde en etkili olan çevrenin, aile çevresi olduğu konusunda bütün sosyal bilimciler hem fikirdir (Saran, 1991).

İlk sosyal davranışlarını aile içerisinde kazanan çocuk için ailedeki fertlerin birbiri ile ilişkisi ve etkileşimi oldukça önemlidir. Bu çocuğun sosyal bir birey olmayı öğrenmesinde model aldığı bireylerin davranışlarından ne derece etkilendiğini ve çocuğu aile içindeki yerini göstermektedir. Çocuğa yöneltilen davranış ve alınan tavır ilk yaşantıların örülmeye başladığı dönemde büyük önem taşır.

Toplumdaki bireylerin yaşamdan zevk almaları, kendilerinde var olan yetenekleri geliştirebilmeleri, sorumluluk sahibi, özgüven sahibi, verimli ve mutlu yetişkinler olabilmeleri; doğumlarından itibaren fiziksel, sosyal, duygusal gereksinmelerinin öncelikle aileleri tarafından karşılanmasına bağlıdır. Aile çocuğun gereksinimlerini karşıladığı zaman çocuk için sosyalleşme sürecinde en iyi ortamı oluşturmuş olur (Haktanır, 1993; Akın, 1991).

Aile içinde çocuğun sosyalleşmesi önce negatif yönde gelişirken sonraları çevrenin baskılarından kurtulamayarak yetişkinlerin kurallarına göre davranmayı öğrenmesi ile pozitif yöne döner. Çocuğun aile üyeleri ile yaşadığı tatminkar sosyal ilişkiler dışındaki insanlarla ilişkilerinde de tam olarak zevk almasını sağlayabilmektedir (Dworetzky, 1981; Ataç, 1991).

Çocuğun sosyal ilişkilerinde yaşadığı başarı ya da başarısızlıklar, anne-babaların çocuğuna karşı yaklaşımları ve tutumları sonucunda oluşur. Anne-babalar geçirmiş oldukları yaşantılar, aldıkları geleneksel eğitim, sosyo-ekonomik düzey, aile yapısı vb. nedenlerle çocuklarına karşı farklı tutumlar geliştirebilirler. Bunlar;

- otoriter ve baskıcı tutum,
  - ilgisiz ve reddedici tutum,
  - aşırı hoşgörölü tutum,
  - tutarsız tutum,
  - aşırı koruyucu tutum,
  - demokratik tutum
- olarak sınıflandırılabilir.

4.1.1. Otoriter ve Baskıcı Tutum

Bu tutumu sergileyen aile ortamında çocuğun tüm davranışları sürekli denetim altındadır. Ailenin dar ve kesin kurallarına uyma zorunluluğu vardır ve bu kurallardan sapmalar her zaman şiddetle cezalandırılır.

Bazı ana-babalar dayak, ayıplama, suçlama ve korkutmayı tercih ederken, kimisi sert baskılarla istediğini sağlar. Çocuğun haklarının en aza indirildiği görülür. Çocuk her yaptığında yanlış yapma korkusu duyar ve davranış esnekliği yoktur (Ülgen ve Fidan, 1997; Saygın, 2004).

Otoriter ana-baba çocuğun kişiliğine saygı duymaz, onu yerine göre kendini yönetebilecek ve kendi hakkında bazı kararlar alabilecek güçte görmez. Onunla ilgili her kararı kendisi alır (Aslan, 1992).

Otoriter ana-baba sevgisini çocukta istenilen davranışların oluşması için bir pekiştirici olarak kullanır. Eğer çocuk ana-babanın istediği şekilde davranırsa sevgilerini gösterirler. Kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görürler ve çocuktan mutlak uyum beklerler (Cüceloğlu, 1992).

Bu tür ortamda yetişen çocukların itaatkar, nazik, kurallara uyan, güvensiz, akranlarına karşı az ilgili, sessiz ve ürkek, içe kapanık fakat uyumlu çocuklar oldukları görülür. Bu çocukların sürekli başkalarına bağımlı bir kişilik geliştirdikleri, özellikle sık uygulanan cezanın çocuğu dıştan denetimli biri yaptığı görülür (Ülgen ve Fidan, 1997; Çağdaş ve Seçer, 2002).

Erer'in (1983) çalışmasında, çocuklarına aşırı düşkün olan annelerin çocuklarının daha fazla bağımlı davranışlar içinde olduğu sonucu bulunmuştur.

Ayrıca Demirtaş'ın (2001) yapmış olduğu araştırmada da baskıcı tutuma sahip annelerin çocuklarının özbakım becerilerine ait puan ortalamalarının,

demokratik tutuma sahip annelerin çocuklarının özbakımına ait ortalamalarından anlamlı ölçüde farklı olduğu ve beceriler yönünden bağımlı oldukları bulunmuştur.

Duru'nun (1995) yapmış olduğu çalışma sonucu, otoriter ana-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin büyük bir kısmının düşük benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Gazeloğlu (2000) yapmış olduğu çalışmada psiko-sosyal gelişim ölçeğinden alınan puanlarda en az otoriter annelerin erkek çocuklarının başarılı olduğu, otoriter ana-babaların her iki cinsiyetteki çocuklarında da fertler arası ilişkilerde %100 başarısız oldukları görülmüştür. Ayrıca ölçeğin "kendi kendini yönetme" bölümünde başarısız olan çocukların ekonomik düzey ve ana-baba tutumları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde farkın önemli olduğu görülmüştür.

4.1 2. İlgisiz ve Reddedici Tutum

Çocuğu kabul etmeme, hırçın davranma, azar, dayak ve diğer cezalar, ilgisizlik, çocuğu terk etme veya başka bir yere gönderme, çocuğu kötü isimlerle çağırma şeklinde açık iticilik ya da çocuktan okul ve diğer etkinliklerde başarılı olmaları konusunda kusursuz davranışlar bekleme şeklinde üstü kapalı iticilik biçiminde ilgisiz tutum yaşanabilir (Gençtan, 1986).

Çok çocuklu, kalabalık ve yoksul mahallelerde sık rastlanan bu tutumla büyüyen çocuklarda saldırganlık eğilimi oldukça fazla görülür. Çocuğunu sürekli hırpalayan, hor gören, eleştiren, ilgisiz ana-babanın çocuğu ile arasında da iletişim kopukluğu gözlenmektedir (Gazeloğlu, 2000).

Ana-baba tutumunun çocukların gelişmelerindeki etkileri üzerinde durulan araştırmalardan birisi de Parker tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışmada aşırı denetim veya sınırlamadan çok sevgi ve ilgi azlığının ruhsal sorunlara yol açtığını ortaya koymuştur (Cantekinler, 1997).

Maccoby ve Masters'in (1970) yapmış olduğu araştırma, reddeden ana-baba tutumlarının bağımsızlığın gelişimi açısından, kabul eden anne-babalara göre, daha önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Maccoby ve Masters reddetmeyle bağımlılık arasındaki ilişkiyi açıklarken sosyal yoksunluk kavramından yararlanmakta, sosyal yoksunluğu sonradan ortaya çıkan bağımlılığı

oluşturmada reddeden ana-baba tutumlarına ilişkin bir koşul olarak görmektedirler (Albayrak, 1997).

4.1.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Çocukların davranışları özellikle yanlış davranışları geniş bir hoşgörü ile karşılanır. Bu tür anne-babalar kural koymaz ve çocuğu kendi haline bırakırlar. Çocuk çok özgürdür, ona sayısız haklar tanınmıştır. Neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusunda kesin bir disiplin anlayışı yoktur (Ülgen ve Fidan, 1997).

Aşırı hoşgörülü tutumla yetişen çocuk kendini, olayların, ailenin, dünyanın merkezi olarak görür. Her zaman kendini ilgi odağı olarak görmek ister. Başkaları kendisine ilgi göstermediği zaman onların ilgisini çekmek için olumlu ya da olumsuz davranışlar gösterir. Bu tutum çocuğun yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, fedakarlık gibi davranışlar geliştirmesini engelleyebilir. Çocuğun yalnız kendisini düşünen bencil davranışlar göstermesine neden olabilir (Gazeloğlu, 2000; Çağdaş, 2002).

Bu ortamda yetişen çocukların çoğunluğunda ihtiyaçlarının başkaları tarafından karşılanacağı beklentisinin olduğu, kendi kendilerini denetleyemedikleri, kendilerine güvenlerinin az olduğu ve zorluklardan kaçtıkları görülmektedir (Öztunç, 1999; Ülgen ve Fidan, 1997).

Baumrind (1971), ilk çalışmalarında aşırı hoşgörülü ve izin verici ailelerin otoriter ailelere göre daha sıcak olduğunu bulurken, daha sonraki çalışmalarında bu ailelerin soğuk olduklarını bulmuştur. Ayrıca bazı çalışmalarında davranışları olgunlaşmamış olan, kendine güveni olmayan çocukların daha ziyade onları serbest bırakan ailelere sahip olduklarını bulmuştur (Gazeloğlu, 2000).

Baumrind, anaokulu çocukları üzerinde yaptığı araştırmasında çevreye en iyi uyum sağlamış çocukların ana-babalarının sıcak, verici, destekleyici, yüksek beklentilere sahip olduklarını bulmuştur (Cantekinler, 1997).

Ayrıca okul çağında hoşgörü ile yetişmiş çocuklar sosyal sorumluluk ve bağımsızlık eksikliği içinde olmaktadır. Sekiz ve dokuz yaşlarındaki çocuklar eğer erken yaşlarda izin verici bir aileye sahip ise bu çocukların hem bilişsel hem de sosyal gelişim yönleri daha az gelişmektedir (Gazeloğlu, 2000).

Araştırmalar aşırı hoşgörülı tutumun sürekliliğinin çocuğun gerektiği zaman duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişmesini engellediğini göstermektedir. Ayrıca ocukta vurucu, kırııcı, saldırgan davranışların artmasına neden olduğu da elde edilen bulgular arasındadır (ağdaş ve Seçer, 2002).

4.1.4. Tutarsız Tutum

Ailelerin kuralları uygulanmasında ve anne-babanın çocuğun eğitimi konusundaki aralarındaki görüş ve tutumların farklılığından dolayı bir tutarsızlık söz konusudur.

Dengesizlik ve tutarsızlık anne-babanın, ocuk eğitimindeki görüş ayrılığı kadar anne-babanın çocuğun davranışları karşısında gösterdiği değişken davranış biçimlerinden de kaynaklanabilmektedir (Yavuzer, 1996).

Böyle bir aile ortamında yetişen ocuk hangi şartlarda nasıl davranacağını bilememektedir. Bu durum çocuklarda da dengesiz ve kararsız davranışların oluşmasına, bunun yanı sıra çocukta bazı iç çatışmaların, huzursuzlukların oluşmasına neden olabilmektedir (Öztunç, 1999).

Tutarsız davranışlar çocukların zamanla davranışlarını anne-babaların o andaki davranışlarına göre ayarlamalarına neden olur. Böylelikle ocukta dengesiz, tutarsız, duygusal bozukluklara sahip bir kişilik yapısının zemini hazırlanır.

Deur ve Parke (1970), anne-babaları tarafından saldırgan davranışları bazen ödüllendirilerek bazen de cezalandırılarak, tutarsız bir tutum içinde yetiştirilen bir grup ocuk üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; anne-babaları tarafından tutarsız bir tutumla yetiştirilen çocukların, tutarlı bir tutumla yetiştirilen çocuklara oranla cezaya daha fazla direnç gösterdiklerini, saldırgan davranışlarda bulduklarını ve saldırgan davranışların bu çocuklarda kolayca değiştirilemeyeceğini ortaya koymuştur (ağdaş ve Seçer, 2002).

4.1.5. Aşırı Koruyucu Tutum

Bu tutumu gösteren anne-babalar çocuğuna oldukça özenli davranırlar. Çocuğunu sürekli kontrol eden ve aşırı koruyan bu ebeveynler, kendi başlarına karar vermekten aciz, girişim yeteneğinden yoksun, duygusal kırılganlığı olan, sormadan hiçbir şey yapmayan bağımlı kişiliğe sahip çocuk yetiştirirler.

Genellikle anne-babanın yaşlılık döneminde dünyaya gelen çocuklar, evde tek kız ya da erkek olan çocuklar, fizik olarak kardeşlerinden daha güzel ve başarılı olan çocuklar daha çok korunurlar (Navaro, 1989; Çağdaş ve Seçer, 2002).

Aşırı koruyuculuk;

- çocuğu giydirme de
- çocuğu yedirme de
- çocuğun davranışlarında
- derslerinde
- risk ve beceri

gerekli olaylarda daha çok belirginleşir (Navaro, 1989).

Hurlock (1972), aşırı koruyuculuğun en ciddi etkisinin aşırı bağımlılığa sebep olmasını göstermektedir. Sinirlilik, huzursuzluk, dikkatsizlik gibi özelliklerin aşırı korunan çocuklarda belirgin olduğunu belirtir. Bu çocuklar olgunlaşmamış görünürler (Gazeloğlu, 2002).

Anne-babalar çocuklarını korumak ve kontrol etmek zorundadır. Ancak çocuğun sağlıklı gelişmesi açısından, çocuğunda yaşamında bazı şeyleri kontrol etmesine izin verilmelidir. Böylece çocuk kendini olayların kontrolünde hissedecek, yeni görevleri denemeye açık olacak ve zor durumlarda dayanıklılık gösterecektir (Navaro, 1989).

4.1.6. Demokratik Tutum

Demokratik aile ortamı çocuğun kendini tanıması ve gerçekleştirebilmesi için en gerekli ortamdır. Bu ortamda anne-babanın çocuğuna karşı içten, koşulsuz bir sevgi duyduğu, çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı oldukları gözlemlenir. Bu ortamda kurulan sıcak ilişki çocuğun kendi özerkliğini cesaretlendirir. Bu aileler

çocuğun bazı davranışlarına sınırlama getirirken bunun nedenlerini çocuğa açıklarlar. Bu tutum çocuklar tarafından daha çok kabul edilir.

Demokratik ailelerde çocuğun itirazları dinlenir ve itirazlar uygun ise esnek davranılır. Ayrıca çocuğun sorumluluk duygusu ve bağımsız bir kişilik yapısı geliştirebilmesi için desteklenir (Duru, 1995; Dönmezer, 1999; Craig, 1995).

Demokratik tutum içerisinde gelişen çocuklar daha özerk, daha bağımsız bir kişilik yapısı geliştirirler. Kendi haklarını korumasını bilirler. Başkaları ile işbirliği ve dayanışma içine girebilirler (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Bu ortamda çocuklar en iyi sosyal düzenlemeyi yaparlar. Uyumlu bir kişiliğe, aile üyeleri ve diğer insanlarla tatminkar sosyal ilişkilere sahip olabilirler.

Stewart ve Friedman (1987) yaptıkları çalışmalarda anne-baba ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliğinin değiştiğini tespit etmişlerdir. Anne-babalar çocuklarını daha aktif bir biçimde yetişkinliğe hazır, sorumlu ve üretken, topluma yararlı birer birey olarak yetiştirmeye çalışmaktadırlar (Çimen, 2000).

Gazeloğlu'nun (2000) yaptığı çalışmada anne ve babanın demokratik tutumu ile çocukların doğum sırası arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlk çocuklar anne ve babasını demokratik olarak değerlendirirken, ortanca çocukların en düşük düzeyde ailelerini demokratik gördükleri tespit edilmiştir.

Yine aynı çalışma, psiko-sosyal ölçeğin fertler arası ilişkiler bölümünde ve genel toplamda en başarılı çocukların, yüksekokul mezunu demokratik babaların çocukları olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Duru'nun (1995) yapmış olduğu araştırma ise, ailedeki demokratik tutumun çocuğu etkileyen farklı bir yönünü ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, okul başarısında "pekiyi" olan öğrencilerin %60,51'nin demokratik anne-baba tutumuna sahip olduğu görüşüne ulaşılmıştır.

4.2. Kardeşlerin Etkisi

Çocuğun psiko-sosyal gelişiminde kardeşlerin etkisi büyüktür. Fakat bu etkinin nasıl olacağı kardeşlerin cinsiyetine, yaşlarına ve doğum sıralarına, ailelerin çocuklara karşı tutumlarına bağlıdır (Çimen, 2000).

Birçok ebeveyn çocuklarının aralarında olan kavga ve çekişmelerden yakınmakta ve bu şekilde çekişmelerin çocuğun ilerdeki yaşamında da başkaları ile geçinemeyeceği düşüncesinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu çekişmeler açık bir kıskançlığın üstü örtülü bir şekilde gözlenmesidir. Anne-babanın, kıskançlığı en uygun yollardan ele aldığı, ayırım gözetmediği evlerde bile, belli ölçüde yarışma ve çekişme vardır. Kıskançlık gibi kaba ve yıkıcı olabilen bir duygunun yarışmaya dönüşmesi, önemli bir gelişmedir. Bunu sağlayabilen anne-babalar başarılıdır (Gazeloğlu, 2000; Yörükoğlu, 1996).

Ailede ilk doğan ya da tek doğan çocuklar, kardeşlerin gelişinden önce, anne-babalarının ilgi ve sevgisini başkaları ile paylaşmama ve bir yetişkin çevresi içinde işlev görmeye yetenekli olma ayrıcalıklarına sahiptirler. Öte yandan ebeveynlerine nasıl anne-baba olunacağını öğrenmelerine imkan tanıyan “deneysel bebekler” olmuşlardır (Gander and Gardiner, 1998).

İlk çocuk biraz büyük olduğu takdirde yeni gelen bebeğe daha çabuk alışmakta ve daha az çekişme olmaktadır. Fakat çocuk ne kadar büyük olursa olsun çelişki yine de normaldir. Yeni gelen bebek 18-24 aylık olduğunda , büyük olana karşı davranışlar başlar. Büyük çocuğu iter ya da ailenin dikkatini büyük çocuğun yanlış davranışlarına çeker.

Shaffer, büyük kardeşlerin çoğunlukla bir model, öğretmen, oyun arkadaşı ve küçük kardeşlerin koruyucusu olma rollerine de dikkati çekmektedir. Küçük kardeşlerin büyük bir kardeşin eylemlerine tepki olarak davranışlarını çeşitli yollarla değiştirdiklerini ifade etmektedir (Gazeloğlu, 2000).

Yaş farkı kardeşler arası ilişkilerde önemlidir. Genel olarak kültürün tutumuna paralel olarak, yaşça büyük olan kardeşler bazı hak ve sorumluluk yüklendiğinden, küçük kardeşlerine karşı daha sabırlı olacaklardır. Ayrıca kardeşler arasındaki cinsiyet farklılığı da gelişim açısından önemli bir faktördür. Bazı aileler birkaç erkek çocuktan sonra gelen bir kız çocuğu ya da birkaç kız çocuktan sonra doğan erkek çocuklara ne kadar gizleseler de aşırı düşkünlük gösteririler. Çocuklar bu karşı cinsten kardeşin ayrıcalıklı durumu karşısında, yaşları ne olursa olsun tepki göstermeden edemezler (Gökçe, 1991; Yörükoğlu, 1996).

Anne-babalar kardeşlerin birbirlerine olan bu tepkilerinde genellikle birilerini diğerlerinden ayırarak, taraf tutma eğilimine girmektedirler. Çocuklar kardeşleriyle ilişkilerinde genelde dürüst olup, aynı zamanda birbirleri için keskin birer eleştiricidirler. Kardeşler arası çelişki ve rekabet aile yaşantısının bir parçasıdır. Bütün bu çelişkilerin yaşanmasına rağmen kardeşler, bir arkadaştan veya başka birinden daha çok birbirlerine güvenmektedirler. Ayrıca büyümeleri sırasında çoğu faaliyetleri birlikte yaptıklarından dolayı, birbirlerini kontrole ve sosyalizasyona son derece önemli katkıları vardır (Gökçe, 1991; Yavuzer, 1996; Yörükoğlu, 1996).

Yavuzer (1996), İstanbul çocukları üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada, ekonomik ve çevresel faktörlerin sosyal olgunluğu anlamlı bir biçimde etkilemediğini saptamıştır. Bunun nedeni ise, sosyo-ekonomik düzey basamaklarından aşağıya doğru inildikçe, özellikle geniş ailelerde yaşam savaşı veren çocukların zorunluluk nedeniyle kendilerinin ve kardeşlerinin sorumluluklarını yüklenmelerinden kaynaklandığı şeklinde belirtmiştir.

4.3. Akran Gruplarının Etkisi

Çocukların yaşamın ilk yıllarında dille iletişim becerileri gelişmediği ve benmerkezci tutumları nedeniyle birlikte oyun oynama yerine yalnız oynamayı tercih ederler. Bu dönemde çocukların birbirleri ile sosyal iletişimi çok azdır. Üçüncü yaşından itibaren artık sosyalleşme eğiliminde olan çocuk, oyuncaklardan daha çok arkadaş ve oyun etkinliklerine yönelir. Çocuğun yaşı ilerledikçe anne-babadan beklenen ilgi, onay ve kabul görme ihtiyaçları yaşitlarına doğru kayma gösterir (Gander ve Gardine, 1993; Yavuzer, 1996).

Çocuğun akranlarının bulunduğu dünyaya kayması, bu kimselerle birlikte olmaktan daha çok doyum sağlamayı öğrenmesini sağlar (Elkin, 1995).

Çocuğun sosyal tavırlarında arkadaşlar önemli bir etkendir. Çocuk grup oyunları içinde arkadaşları ile etkileşimi, paylaşmayı, işbirliğini, sorumluluk almayı, lider veya üye olmayı, kazanıp kaybetmeyi, rekabet etmeyi, yardımlaşmayı öğrenmektedir.

Eğer anne-babalar çocuğun arkadaşları ile oynamalarında müdahaleci davranırlarsa, arkadaşlarını onlar seçerse ve arkadaşlardan gelebilecek tehlikeyi

abartırlarsa çocuk, çekingen ve içine kapanık bir kişilik yapısı geliştirebilir (Çağdaş ve Seçer, 2002; Yavuzer, 1996; Razon, 1987).

Yavuzer (1996), arkadaşlıkların son çocukluk döneminde sayı açısından değil, yoğunluk açısından arttığını ve okul döneminde yaşa, cinsiyete, zihinsel ve sosyal düzeylere uygun seçilen arkadaşlığın, yaş ilerledikçe, yardımsever, dürüst, arkadaş canlısı olma gibi kişilik özelliklerine göre değişiklik gösterdiğini ifade etmektedir.

Proffitt ve Ladd (1992) ise, kız çocuklarının akran ilişkilerinde erkek çocuklara göre daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

4.4. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi

Toplumsallaşmanın önemli araçlarından olan kitle iletişim araçları, radyo, televizyon, gazete, dergi, filmler, kitaplar ve öteki iletişim araçlarından oluşmaktadır (Elkin, 1995).

Geniş bir alana yayılmış olmalarına karşın kitle iletişim araçlarının toplumsallaştırıcı etkilerinin ne ölçüde olduğu açık değildir. Zaman zaman bu araçlar toplumdaki bazı grupların tutum ve davranışlarını açık bir biçimde etkileyebilirler. Bu nedenle, bu araçların çocukların gelişim ve eğitimindeki olumlu ve olumsuz yönlerinin bilinmesine ve buna göre önlemler alınmasına ihtiyaç vardır (Elkin,1995; Ülgen ve Fidan, 1997).

Kitle iletişim araçlarından özellikle televizyonun olumlu bir uyarım kaynağı olmasının yanısıra, aile içi ve dışı toplumsal etkileşimin en alt düzeye indirildiğinde çocuğun sosyal gelişimine olumsuz etkisi vardır (Aydoğmuş, 1998).

Televizyon iyi kullanıldığı zaman çocuğun yaşadığı dünyayı genişletme, ilgiler uyandırma, bilgisini artırma, dil gelişimi ve kelime haznesini geliştirme, düşünmeye yöneltme gibi olumlu etkilere sahiptir. Çocuğu pozitifleştirme, yaratıcılığını engelleme, korku, saldırganlığı artırma ve suç işlemeye teşvik etme gibi olumsuz ve istenmeyen etkilerine karşıda koruyucu önlemlerin alınması gerekir (Aydoğmuş, 1998; Ülgen ve Fidan, 1997).

Sinema da çocuğun sosyal gelişiminde bir uyarım kaynağıdır. Sinema çocukların ancak yedi yaşından sonra daha çok dikkatini çekmeye başlar ve

çocuklar eğlendirici filmlerle, kahramanı hayvan olan filmlerden hoşlanırlar. Beş ile sekiz yaş arasındaki çocukların %20'si sinemaya haftada iki veya daha fazla giderler.

Pressey ve Robinson'a göre, 8-18 yaşları arasındaki çocuklar, ortalama %70 oranında haftada bir kez sinemaya giderler (Aydoğmuş, 1998).

Sinemada izlenen filmlerin çocuğun psiko-sosyal, kültürel gerçeklerini yansıtan, eğitici ve uyarıcı nitelikte olması gerekir. Bu nedenle anne-babalar çocuklarını sinemaya gönderirken gidecekleri filmin çocuklarına katkısı olup olmayacağını, onun yaş düzeyine yanıt verip vermeyeceğini önceden bilmelidirler (Gazeloğlu, 2000).

4.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Etkisi

Okul öncesi eğitim kurumları, ailenin sunduğu sınırlı olanakları zenginleştiren, çocuklara gerek fizik, gerekse zihinsel ve sosyal gelişimleri açısından daha yeterli bir ortam sunan eğitsel ve sosyal bir çevredir. İnsan ilişkilerinin inceliklerini toplumun sosyal değerleri ve istekleri doğrultusunda öğreten bu çevre, çocuklarda okul yaşamının beklentilerine uygun davranışları geliştirme açısından da büyük önem taşır (Oğuzkan ve Oral, 1992).

Bu kurallarda çocuklar kendi yaşantıları yolu ile akranları ile bir araya gelerek, gruplaşma ve grup içi etkileşim fırsatlarını yaratırlar. Grup etkinlikleri yolu ile çocuk kendini tanıır, kendini gruba kabul ettirecek güç ve becerilerini geliştirir, birlikte yaşamın kurallarını öğrenir. Grup oyunlarında haklarını savunurken, başkalarının hak ve özgürlüklerini de kabul eder (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Anne-babalarına karşı aşırı bağımlılık geliştirmiş ve kendi kendisine yapması gerektiği işleri yapamayan, ihtiyaçlarını karşılayamayan çocukların ailelerinin bu eğitim yanlışı ise okul öncesi eğitim kurumlarında çözümlenebilir. Çünkü bu kurumlarda çocuğun ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması, problemlere çözüm yolları bulması ve özgüvenini artırmak için fırsatlar yaratılır.

Çocuklarda gereken gelişmeyi sağlayabilmek için bu kurumlarda nitelikli bir planlamaya ihtiyaç vardır. Çocuğun psiko-motor, bilişsel, dil, duygusal, sosyal ve öz-bakım becerilerinin gelişimine yönelik hazırlanmış bir planlama da,

özellikle kendi kendini yönetme ile ilgili davranışlar, öz-bakım becerileri ve sosyal, duygusal gelişime yönelik hedeflerle gerçekleştirilecek davranışlar kapsamına girmektedir.

Hedeflere ulaşabilmenin ve anne-babaların da beklentilerine cevap verebilmenin yolu, eğitim ortamlarının gerektiği gibi düzenlenmesinden ve bu düzenlemeyi yapabilecek nitelikli bir öğretmenden geçmektedir.

4.5.1. Program Etkinlikleri

Okul öncesi eğitim programlarının uygulamaya dönük boyutunu etkinlikler ve bunlara ilişkin öğrenme yaşantıları oluşturur. Etkinlikler her programda yer alırken, öğrenme yaşantılarında yeni düzenlemelere ve değişikliklere ihtiyaç vardır (Aral vd., 2002).

Örneğin; rutin etkinlikler içerisinde yer alan sınıf içinde oyuncak ve eşyaları toplamayı bir gün tempo tutarak yaptıran öğretmen, bir başka zaman şarkı söyleyerek, diğer bir gün ise bir oyunun içerisinde bu etkinliği gerçekleştirebilir.

Çocuklara öğrenme yaşantıları (eğitim durumları) planlanırken günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylarda yola çıkarak hazırlanmalıdır. Bu ortamlar çocukları sınırlandırmamalı, kendilerini ifade etmelerine olanak tanımalıdır (Aral vd., 2000)

Özellikle okul öncesi eğitimde bir günlük programda çocuğun kendi kendini yönetme davranışını geliştirebilmek için gerekli eğitim ortamlarının oluşturulabileceği etkinlikler ise şunlardır:

- Serbest zaman etkinlikleri
- Türkçe Dili etkinlikleri (Anadilli etkinlikleri)
- Müzik etkinlikleri
- Oyun etkinlikleri
- Dramatik etkinlikler
- Fen ve doğa etkinlikler
- Bilişsel etkinlikler
- Rutin etkinlikler

Bu etkinlikler içerisinde hazırlanacak öğrenme yaşantıları yolu ile çocukların kendi kendilerini yönetme davranışlarının gelişimi başarılı bir şekilde

sağlanabilir. Çocukların sosyalleşmesinde ve beceri gelişiminde oldukça önemli yer tutan bu etkinlikleri kısaca ele almak gerekir.

4.5.1.1.Serbest Zaman Etkinlikleri

Serbest zaman etkinlikleri okul öncesi eğitim programında yer alan önemli etkinliklerden biridir. Bu etkinlik planlı ve programlı bir etkinlik grubu olup, günlük programda uzunca bir süreyi kapsar. Fakat süre belirlemede çok katı olunmamalı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre ayarlama yapılabilmelidir (Aral vd., 2000; Çağdaş vd., 2003).

Serbest zaman etkinlikleri, ilgi köşelerinde oyun ve sanat etkinliklerinden oluşmalıdır.

İlgi köşeleri; evcilik, fen ve doğa, kitap, blok, müzik, kukla, eğitici masa oyuncakları ve geçici ilgi köşelerinden oluşur.

Her ilgi köşesinin hizmet ettiği gelişme alanı birbirinden farklıdır. Bu nedenle de farklı özellik taşırlar. Ancak bu ortak amaçların olmadığı biçiminde değerlendirilmemelidir (Çağdaş vd., 2003). Ortak amaçları ve geliştirdikleri gelişim alanları da vardır.

Sanat etkinlikleri (el-işi etkinlikleri) ise, yoğurma maddeleri ile çalışma, kağıt çalışmaları, boya çalışmaları ve artık materyal çalışmalarından oluşmaktadır.

Öğretmen her çocuğun ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin birbirinden farklı olduğunun bilincinde olmalı, sanat etkinliklerini mümkün olduğu kadar geliştirerek, değişik materyallerle zenginleştirmelidir (Çağdaş vd., 2003).

Sanat etkinliklerinin uygulanmasında önemli olan nokta, elde edilen sonuç değil, kullanılan yöntemlerdir. Bunun için çocuklara yeterli zaman ve bireysel ayrıcalıklarına uygun araç-gereçlerin verilmesi gerekir.

Serbest zaman etkinlikleri çocuğun yaratıcılığının gelişmesinde, duygu ve düşüncelerinin ortaya konmasında, kendisini ifade etmesinde, karar verme yeteneğinin gelişmesinde, bağımsız çalışma alışkanlığını kazanmasında, başladığı bir işi bitirme sabrı göstererek, dikkat süresinin gelişmesinde etkilidir. Yardımlaşma, paylaşma, işbirliği ve başkaları ile iyi ilişkiler kurma gibi sosyal becerilerin gelişmesinde önemli rol oynar (Çağdaş vd., 2003).

Serbest zaman etkinliklerinde uygun bir planlama ve etkili bir öğretmen modeli ile çocuklarda kendi kendini yönetme ve davranış geliştirme başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilir.

4.5.1.2. Türkçe Dili Etkinlikleri (Anadili Etkinlikleri)

Okul öncesi eğitimde bir günlük program içerisinde yer alan Türkçe dili etkinlikleri üç etkinlikten oluşur. Bunlar;

- hikaye öncesi etkinlikler
- hikaye anlatma
- hikaye sonrası etkinliklerdir.

Programda planlanmış Türkçe dil etkinliği zamanının dışında da Türkçe dili etkinliği veya anadili etkinliklerine yer verilebilir.

Hikaye öncesi etkinliklerde bilmeceler, tekerlemeler, şiirler, parmak oyunları ve çocuklarla sohbet yer alır.

Hikaye anlatma aşamasında ise öğretmen önceden belirlediği bir hikayeyi jest ve mimiklerini kullanarak sözlü anlatabileceği gibi, kitaplar ve bunun yanı sıra değişik hikaye anlatma araçlarını da kullanarak anlatabilir.

Hikaye sonrası etkinlikte o gün ele alınan şiir ya da hikayenin ya da başka bir olayın canlandırılması yapılır (Tür, 1986). Soru-cevap yöntemi ile hikayenin tekrarı ya da yeni bir hikayenin oluşturulması da bu etkinlik içerisinde yer alabilir.

Türkçe dili etkinlikleri çocuğun sosyal yönden gelişmesine yardımcı olur. Bir grubun üyesi olma, gruba katılma, birlikte oturma, dinleme, arkadaşlarının fikrine saygı gösterme, fikirlerini serbestçe ortaya koyabilme becerisi kazandırılır (Çağdaş vd., 2003).

Anlatılan bir şiir ya da hikaye kahramanı ile özdeşlik kuran çocuk ev ve yakın çevresi ile ilgili kullanacağı bazı bilgilere ulaşabilir. Kazandığı ve kavradığı bilgi ve becerileri o hikayenin ya da şiirin canlandırmasını yaparken uygulamalı bir şekilde gerçekleştirebilir.

Örneğin, beden temizliği ile ilgili hikaye öncesinde bir şekilde dikkati çekilen öğrencinin, daha sonra bunu hikaye sonrasında pantomim tekniği ile canlandığında, beden temizliği davranışının farklı tekniklerle pekiştirilerek uygun bir şekilde kazanabileceği söylenebilir.

4.5.1.3.Müzik Etkinlikleri

Okul öncesi dönemde müzik etkinlikleri, çocuklarda müzik sevgisini, ritme duyarlılığı geliştiren ve sosyal uyumlarında önemli rol oynayan etkinliklerden biridir. Programda bu etkinlikler; ses çalışmaları (dinleme ve ayırt etme), ritm çalışmaları, şarkı söyleme, müzikli dramatizasyon, yaratıcı dans gibi teknikler kullanılarak uygulanır.

Müzik etkinliklerinin çocuklara bazı alışkanlıkların kazandırılmasında etkisi vardır. Uygulama sırasında ya da şarkının sözleri içerisinde çocuklara kazandırılacak alışkanlıklardan bazıları;

- sıra olma,
- birbirini bekleme,
- gürültüsüz oynama,
- birbirine karşı saygılı olma,
- temizlik,
- gürültüsüz yemek yeme,
- yemekte kaşık, çatal, bıçak kullanma,
- sandalyesini düzeltme,
- oyuncaklarını toplama,
- giyinme, soyunma,
- uyuma, dinlenme,
- işbirliği,
- okuldan gürültüsüz ayrılma... gibi alışkanlıklardır (Dinçer, 1991).

Müzik etkinliklerinin okul öncesi eğitimde başarılı bir şekilde planlanması, çocukların ev ve okul ile ilgili bazı alışkanlıklarının ve kendi kendilerini yönetebilme davranışlarının kazandırılmasında daha fazla başarı getirecektir.

4.5.1.4.Oyun Etkinlikleri

Okul öncesi dönemde oyun ve eğitim bir bütün olarak düşünülür. Eğitim programının çocuk açısından daha yararlı olabilmesi için oyun önemli bir araç olarak kullanılabilir (Aral vd., 2000).

Oyun, çocuğun sosyal yaşantısını şekillendiren önemli bir etkinliktir. Oyunla gelecekteki rollerini öğrenen çocuk, uyum sağlamayı, arkadaşlık kurmayı, cinsel rolünü kavramayı, hak ve özgürlüklere saygılı olmayı, yardımlaşmayı, paylaşmayı anlamlı bir şekilde öğrenip, uygulamaktadır (Poyraz, 1999).

Oyun oynarken çocuk bir bakıma hayal dünyasındadır; ancak oyunda işlediği konular gerçek konulardır. Dış çevrede algıladıklarını evirip çevirip kendine özgü bir yorumda birleştirip bütünler. Ona göre anlaşılmaz ve karmaşık gelen olayları oyun içinde elle tutulur duruma getirerek, kendince anlamlı sonuçlar yakalar (Yörüköğlu, 1996).

Okul öncesi öğretmenin yapacağı iyi bir planlama ile oyun ortamı, araç-gereci ve yeri hazırlayıp, çocuğun gelişimine uygun nitelikte oyunun tanıtım, rol dağılımı yapılarak kuralları açıklanırsa çocuklar oyuna daha istekli olurlar ve iyi bir öğrenme gerçekleştirirler.

Yalnızca kurallı oyunların planlaması yapılmamalı, planlamada oyuna her etkinliğin içerisinde mutlaka yer verilmelidir. Müzik ve drama da, fen ve doğa çalışmalarında, anadili etkinliklerinde, ilgi köşelerinde de oyunun etkinliğini artırmak gereklidir. Özellikle çocukların günlük yaşamda kullandıkları becerilerin gelişimi ve davranış kazanabilmeleri için oyunun öğretim gücü iyi değerlendirilmelidir.

4.5.1.5.Dramatik Etkinlikler

Okul öncesi eğitimde bazen başlı başına bir etkinlik olan, çoğu zamanda bir etkinliğin içinde yer alan dramatik oyun, resim çalışmaları, yaratıcı dramatisasyon, yaratıcı dans gibi etkinliklerin tümü “dramatik etkinlikler” olarak adlandırılır (Oğuzhan, 1986; Çağdaş vd., 2003).

Dramatik etkinliklerin okul öncesi eğitimde uygulanması, çocuklarda paylaşma, bir grubun üyesi olma, ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşılayabilme, kuralları benimseyebilmede başarılı hale getirir. Grup faaliyetleri sırasında çocuk, bireysellikten ve aile ortamından sıyrılıp, toplumda nasıl davranması gerektiğini öğrenir (Çağdaş vd., 2003).

Dramatik etkinliklerde önemli bir boyutta insanlar arası karşılıklı davranışların öğrenilebilir ve öğretilbilir oluşudur. Yaşamda karşısına

çıkabilecek durumlarla ve problemlerle ilgili tecrübelerin edinmesine yardımcı olarak, hem yaşama hazırlanmalarında hem de olumlu özellikler kazanmalarını sağlayacaktır (Aral vd., 2000).

Dramatik etkinlikler içerisinde bir yöntem olarak benimsenen doğaçlama süreçleri değişebilirliği ve yaratmayı sağlar. Grup içerisinde bireyler belli bir konuyu irdeler, oynar, yeniden gözden geçirir, rolleri değiştirir, edinilmiş bilgileri yeniden ve yeniden yaşama geçirirler. Bu etkinlik hem yaşam durumlarına hazırlıktır, hem de iyileştirici yönleri içerir (Morgül, 1995).

Okul öncesi dönemde drama çalışmalarının başarısı, bu etkinliklerin ön deneyim ve bilgilerine sahip bir öğretmen ile gerçekleşebilir. Çocukların bazı özellikleri benimseyerek bunlara uygun davranışları gerçekleştirebilmeleri için programda dramatik etkinliklere sık sık yer verilmelidir.

4.5.1.6. Fen ve Doğa Etkinlikleri

Okul öncesi dönemde ki çocuğun doğal merakı onlara yaşadığı dünya ile ilgili daha detaylı bilgiler veren fen eğitimi yolu ile sağlanabilir.

Erken çocuklukta çocuklara fen e doğa etkinlikleri verilmesinin amacı, çocukları birer bilim adamı ya da mühendis yapmak değil, yaşadığımız dünyada çocuğu temel yaşam becerileri ile donatmaktır (Şahin, 2000).

Çocukların daha çok bilişsel gelişimini destekleyen fen ve doğa etkinlikleri; hayvan besleme, bitki yetiştirme, pazen tahta çalışmaları, inceleme gezileri, deney, eğitici masa oyuncakları ile çalışma şeklinde gruplandırılabilir (Demiral, 1986).

Bu grupta da yer alan eğitici oyuncaklarla çalışma ayrıca bilişsel etkinliklerde de uygulanabilir. Eğitici oyuncakların sosyal gelişimi desteklenmesinde doğrudan rolü olmamakla birlikte, çocuğun başladığı bir işi sürdürebilme, sonuçlandırma gibi becerilerini destekler. Ayrıca bir arkadaş grubuyla oynama, paylaşma, yardımlaşma, işbirliği yapabilme, sırasını bekleme, kurallara uyma gibi sosyal becerilerin gelişmesine yardımcı olur. Eğitici oyuncaklar çocukların bağımsızlık ve özgüven geliştirmelerine, yönergelere uyma alışkanlığı kazanmalarına, başkalarına saygılı davranmayı ve dinlemeyi öğrenmelerine de yardımcı olur.

Bunların dışında özbakım becerilerinin gelişimini destekleyici eğitici oyuncaklar hazırlayarak, çocukların giyinme-soyunma, kişisel ve çevre temizliği konularında davranış ve duyarlılık kazanmaları sağlanabilir (Oğuzhan ve Avcı, 2000).

4.5.1.7.Bilişsel Etkinlikler

Bu etkinlikler okul öncesi eğitimde bir günlük programda genellikle okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları olarak adlandırılır. Programda “okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları” olarak tek bir etkinlik olarak planlanabileceği gibi, çocuğun bilişsel gelişimini destekleyici tüm etkinliklerin içeriğinde de yer alabilir.

Çocuklarda kavram gelişimlerine ve konularla ilgili bağlantılar kurmalarına yönelik; tanıma, eşleştirme, farklılıkları ayırt etme, parça-bütün, olay sıralaması ve sınıflandırma gibi çalışmaları kapsamaktadır (Aral vd., 2000).

Bilişsel etkinliklerinde çocuğun sosyal gelişiminin desteklenmesinde doğrudan rolünün olmamasına karşın, çocuğun başlamış olduğu bir işi sonlandırma, arkadaşları ile paylaşma, yardımlaşma, sırasını bekleme, işbirliği yapabilme gibi davranışlarının gelişimine katkısı vardır.

4.5.1.8.Rutin Etkinlikler

Okul öncesi eğitimde programın hiç değişmeyen ve aynı zamanlarında uygulanan etkinliklerini kapsar.

Bu etkinlikler programda kahvaltı, yemek yeme, toplanma, temizlik ve tuvalet ihtiyacı gibi etkinlikler olarak yer alır.

Çocukların kendi kendilerini yönetebilmeleri, sorumluluk alabilmeleri, olumlu alışkanlıklar kazanabilmeleri, içinde yaşadığı çevreye duyarlı olabilmelerinde bu etkinliklerin önemi vardır.

Öğretmenin bu davranışları kazandırabilmesi için etkinlikler sırasında çocuklara olumlu bir model ve rehber olması gerekir. Yapılan etkinliklerden çocuğun zevk alabilmesi ve onu eğlendirebilmesi için, çocuğun işi olan oyunun farklı yöntemlerini kullanmak etkili olabilir. Böylece istendik davranışların kazandırılmasında daha fazla başarı sağlanabilir.

4.5.2. Öğretmenin Etkisi

Okul öncesi eğitim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayısı Türkiye’de her geçen yıl gittikçe artmaktadır.

2002-2003 öğretim yılında, okul türlerine göre okul öncesi eğitim kurumları, öğretmen ve öğrenci sayıları tabloda (Tablo 1) gösterilmiştir.

Tablo 1.
2003 Öğretim Yılına Göre Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Sayısal Durumu

Okul Türü	Toplam Anasınıfı	Toplam Öğrenci	Toplam Öğretmen
Özel Anasınıfı	153	3.202	148
Resmi Anasınıfı	8.807	237.856	10.943
Kız T.Ö.G.M Bağlı Okullarda Bulunan Uygulama Sınıfı	110	8.233	573
Resmi Bağımsız Anaokulu	418 (1.659 Derslik)	35.739	1.819
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme’ye Bağlı Okul öncesi Eğitim Kurumları	1.160	14.879	3.587
657 Sayılı Kanununun 191. Maddesi Gereği Kamu Kurum ve Kreşlerine Bağlı Okul öncesi Eğitim Kurumları	497	21.805	1.946
Toplam	12.386	321.714	19.016

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Yönetim Bilgi Sistemi, <http://ilsis.meb.gov.tr>

Tablo 1 de görüldüğü gibi, 321.714 öğrenci okul öncesi eğitim görmekte, 19.000 öğretmen ise bu sayıdaki öğrenciye eğitim vermektedir.

Ülkemizde 2000 yılında 258.000 öğrenciye, 16.500 öğretmenin eğitim verdiği düşünüldüğünde 2-3 yıl içerisinde okul öncesi öğrencisi ve öğretmen sayısında ki artış gelişme olarak nitelendirilebilir. Fakat ülkemizdeki genel nüfusa göre öğrenci sayısı da, eğitim veren öğretmen sayısı da hala yeterli değildir.

Okul öncesi öğretmenin istenilen eğitimi vermesinde sayısal değer tek ölçüt değildir. Sayısal çokluk, nitelikle birleştiği zaman eğitimin kalitesi daha da artacaktır. Okul öncesi eğitim programını uygulayacak öğretmenin nicelik ve nitelik yönünden yeterli olması, belirlenen hedeflerin gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Çocukların okuldaki davranışları büyük ölçüde öğretmen ve çocuk arasındaki ilişkiye bağlıdır. Özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gözünde öğretmenin prestij taşıyan bir değeri vardır ve öğretmenle ilişkiler, diğer arkadaşlarla olan ilişkilerden daha fazla önem taşımaktadır (Gürkan, 1986).

Çocuk üzerinde bu kadar etkisi olan iyi bir öğretmenin hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorusu pek çok araştırmacıyı meşgul etmiş bir sorudur. Nitelikli ve etkin bir öğretmenin tüm özelliklerini tanımlayacak eksiksiz ve tek bir listeden söz etmek oldukça güçtür. Buna rağmen pek çok kişi öğretmenlerin çocuklarla daha etkin ilişkiler kurmalarında önem taşıyan bazı kişilik özelliklerini sıralamaya çalışmışlardır. Symonds bu konu ile ilgili şu etkenlerin önem taşıdığına inanmaktadır (Gürkan, 1986);

- Öğretmenlik mesleğini sevmek
- Kendisine güvenmek, kendine saygı duymak, dürüst ve cesur olmak
- Kendini çocuklarla indentifiye etme yeteneğine sahip olmak
- Çocukların istenmeyen davranış özelliklerini de istenen davranış özellikleri gibi olumlu bir şekilde karşılayacak duygusal dengeye sahip olmak
- Korku ve kaygılardan uzak olmak
- Bencil olmamak.

Gürkan (1986), öğretmenlerin bu niteliklerine, yapılan araştırmaları değerlendirerek;

- Espiri gücüne sahip olma
- Bedensel ve duygusal potansiyele sahip olma
- Çocukla arasındaki doğal sevgi

gibi nitelikleri eklemiştir.

Öğretmen çocukla anaokulunda geliştirilen olumlu etkileşimin en etkili aracıdır. Okul öncesi öğretmeni yerine göre çocuğun anne-babası, yerine göre arkadaşı, yerine göre çocuğun vicdanının temsilcisi olur. Öğretmenin en önemli görevi çocuk için toplumun ve dünyanın olumlu ve değerli yanlarını temsil etmek, kendi davranış ve tutumları ile olumlu ve değerli insanlığın bir örneği olmaktır (Fişek ve Yıldırım, 1983).

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenler, hazırlayacakları çevre düzenlemesi ile çocuklara gerek ev içinde gerekse ev dışında gerekli olan yönetim becerilerini kazandırabilirler. Bunun için öğretmen programda yapılandırılmış çalışmalardan ziyade, grup çalışmalarını, işbirliği yapmalarını ve birbirlerine yardımcı olmalarını sağlayan çalışmalara daha sık yer vermelidir.

B.Araştırma Konusu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Araştırma konusu olan “Okul öncesi Eğitimin Çocuklarda Kendi Kendini Yönetme Davranışlarına Etkisi” ile ilgili araştırmalar incelendiğinde psiko-sosyal gelişimin bir alt boyutu olan “kendi kendini yönetme” davranışı ile davranış benzerliği olan kavramlar tespit edilmiştir.

Neistadt ve Martques’e (1984) göre; bireyin başkalarına bağımlı olmadan yaşamını sürdürebilmesi için gerekli beceriler olarak kabul edilen bu tanımlama, Close, Sower ve Baurbeau’e (1985) göre “özbakım becerileri” olarak ele alınıp, incelenmiştir.

Yavuzer “sosyal beceriler” başlığı altında, kendi kendini yönetme ile ilgili olduğu kabul edilen becerilerin gelişimini açıklamaktadır.

Karatepe (1993), “kendi kendine yardım becerilerinin gelişmesi” başlığı altında, 0-72 ay arasındaki çocukların sosyal gelişim aşamalarını sıralarken, Cavkaytar (1997) tarafından bu becerilere “günlük yaşam becerileri” olarak adlandırma yapılmıştır.

Close, Sower ve Baurbeau’e (1985) göre bu beceriler “özbakım becerileri” olarak ele alınıp, incelenmiştir.

Ayrıca Epir tarafından 1976 yılında Türkçe’ye çevrilen Uyumsal Davranış Ölçeği’nde (AAMD-Adaptive Behaviour Scale-1974) yer alan “Bağımsız Faaliyet Gösterebilme” boyutunda da çocukların kendini yönetmeleri ile ilgili özellikleri test edilmektedir.

T.D.K. sözlüğünde; bir topluluğun hiç değilse bir takım koşullar altında kendi kendini yönetme hakkı, idare tanımını karşılayan “özerklik” kavramı ise “kendi kendini yönetme” kavramı ile örtüşmektedir.

Oğuzkan'a göre özerklik; yönetim bakımından dış denetimden bağımsız olma veya kişinin kendi davranışlarını düzenleme ve bu davranışlara yön verme konusunda bir ölçüde bağımsız olması şeklinde tanımlamaktadır (Kaya, 2000).

Araştırma okul öncesi eğitimin çocuğun kendi kendini yönetme davranışlarına etkisini amaçladığı için, psiko-sosyal gelişimin bir alt boyutu olan "kendi kendini yönetme"ye ilişkin bu kavramlarla ilgili çalışmalara ve okul öncesi eğitimin, sosyal gelişim ile ilişkisini test etmiş olan yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmesi gerekliliğini getirmektedir.

1. Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar

Yavuzer (1972) yapmış olduğu çalışmada İstanbul'da bulunan 6-12 yaşlarındaki 240 kız ve erkek çocuğa Hurting ve Zazzo'nun "Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği"ni uygulamıştır.

Yavuzer, çocuklarda yemek yeme ve tırnaklarını kesme davranışının 10 yaşından sonra, kulak temizliğinin 8 yaşından sonra, basit bir yemeği hazırlamanın 12 yaşından sonra büyük bir oranda gerçekleşebildiğini, yemek miktarını belirleme, yardımsız el-yüz yıkama, giyinme ve soyunma davranışlarını 6 yaşından itibaren başarabildiklerini tespit etmiştir.

Başaran (1974) 7-11 yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerini incelediği çalışmasında, 7 yaş çocuklarında "kendi kendini yönetme" alt boyutunda evde bölümündeki maddi özgürlük, yemek yeme ve giyinme davranışlarında kızların lehine bir fark saptamıştır. Kızların ev işlerinde daha başarılı, erkeklerin ise "dışarıda"ki bölümde daha ileri olduğunu vurgulamıştır.

Ayrıca 9 yaş çocuklarında "kendi kendini yönetme" testinde "evde" bölümünde her iki cins içinde anlamlı bir fark bulunamazken; 8, 10 ve 11 yaş çocuklarında bu bölüm kızların lehine anlamlılık göstermiştir.

Aynı araştırmada, her yaş dönemi için (7, 8, 9, 10, 11 yaşları) "dışarıda" bölümünde yer alan davranışlarda erkeklerin kızlardan daha gelişmiş oldukları tespit edilmiştir.

Topalak (1985) çalışmasında, çalışan ve çalışmayan annelerin 8 yaşındaki çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerini karşılaştırarak, annenin çalışmasının psiko-sosyal gelişim üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucu annenin

çalışmasının çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Uğurlu (1987), entegrasyon eğitimi alan ve almayan 8-11 yaş grubundan ağır işitme engelli çocukların psiko-sosyal gelişmelerine entegrasyonun etkisini araştırmıştır. Entegrasyon eğitimi alan almayan çocukların psiko-sosyal gelişimleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tuğrul (1992) tarafından yapılan bir çalışmada, anaokulu eğitimi alan ve almayan çocukların ilkokul 1. sınıftaki akademik başarı ve ruhsal uyumu davranışlarının karşılaştırılması yapılmıştır. 500 öğrenci ile yapılan çalışmada cinsiyet, akademik başarı, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu gibi değişkenler ele alınmıştır. Araştırmada anaokulu eğitimi alarak ilkokula başlayan çocukların, anaokulu eğitimi almayanlara göre akademik olarak daha başarılı oldukları bulunurken, ruhsal uyum puanları bakımından bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Eratay (1993), 7-11 yaş çocuklarının yaratıcılıkları ile psiko-sosyal gelişimleri arasındaki ilişkiyi amaçlayan bir çalışma planlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre, genel olarak cinsiyet ayrımı göz önüne alındığında 7-11 yaş erkek çocukların kızlara oranla hem yaratıcılık hem de psiko-sosyal gelişimleri açısından başarılı oldukları, psiko-sosyal gelişimleri ile yaratıcılık arasında kuvvetli bir ilişki olduğu, bununla birlikte yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun, her çocukta yaratıcılık ve psiko-sosyal gelişim potansiyellerinin var olduğu ve yaşla birlikte geliştiği gözlenmiştir (Çimen, 2000).

Göktepe (1997), araştırmasını 7-11 yaş gruplarından 100 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. 50 öğrenci ağır işitme engelli, 50 öğrenci aynı yaştan normal işiten öğrencilerin psiko-sosyal gelişimleri incelendiğinde; 7 yaş grubunda iki grup içinde anlamlı bir farklılık bulunamaz iken, 11 yaş grubunda puan farkları arasında normal işiten öğrenciler için anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur.

Şahin (1999) yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini araştırdığı çalışmasında, anne eğitim durumunun çocuğun sosyal beceri düzeyine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını belirtmiştir.

Kaya'nın (2000) 201 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programa göre öğrencilerin özerklik gelişiminde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca en yüksek özerklik düzeyinin farklı program uygulayan ve karma yaş gruplarında ve özerklik eğitimi veren okullarda olduğu tespit edilmiştir.

Özerklik gelişiminin yaşa göre değiştiği, erkeklerdeki puan ortalamalarının kızlarınkinden yüksek olduğu da araştırma sonucunda tespit edilen bulgulardandır.

Çimen (2000), Ankara'da üniversite anaokullarına giden 5-6 yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimine ait özelliklerini, çeşitli değişkenlere göre Epir tarafından Türkçe'ye çevrilen Uyumsal Davranış Ölçeği ile test etmiştir. 180 çocuğun örneklem oluşturduğu araştırma sonucunda, çocukların yaşının ve cinsiyetinin bağımsız faaliyet gösterebilme puan ortalamalarında farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Baba öğrenim düzeyinin, çocukların okul dışında ilgilendikleri etkinlik türünün, bilgisayar kullanma durumunun psiko-sosyal gelişimin bağımsız faaliyet gösterebilme puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Gazeloğlu'nun (2000) yapmış olduğu araştırma, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin psiko-sosyal gelişimlerine anne-baba tutumunun etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

300 öğrenci ve ailesinin örnekleme oluşturduğu bu araştırma sonucunda; kendi kendini yönetme puanı, anne ve babası demokratik olan kız ve erkek çocuklarında daha yüksek, kız çocukları erkek çocuklarına göre psiko-sosyal yönden daha gelişmiş, psiko-sosyal gelişim ölçeğinden anaokuluna gidenler gitmeyenlerden daha başarılı, ilk doğan çocuklar, ortanca ve son doğanlara göre daha başarılı, annenin eğitim düzeyi arttıkça çocukların kendi kendini yönetme, ilgiler ve fertler arası ilişkilerde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Ekinci'nin (2001) okul öncesi eğitimin 1. sınıf öğrencilerinin başarısı üzerine etkisini incelediği çalışmada, 97 öğretmene anket uygulayarak, öğretmenlerin öğrencilerini değerlendirmeleri istenmiştir.

Çalışma sonucunda, okul öncesi eğitimden geçmiş olanların, okul öncesi eğitimden geçmemiş olanlara kıyasla zihinsel,duygusal, sosyal, fiziksel gelişim,

beceriler ve ders başarısı açısından daha farklı oldukları ve bu farklılığın okul öncesi eğitim almış olanların lehine bir durum olduğu ifade edilmiştir.

Atılğan (2001), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen ilköğretim öğrencilerinin sosyal beceri özelliklerini karşılaştırmış, kızların erkeklere oranla sosyal yönden daha olumlu davranışlar sergilediklerini tespit etmiştir.

Ayrıca araştırmada anne eğitim durumlarının çocuğun sosyal beceri özelliklerine etkisi istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklı bulunmuştur.

Demirtaş'ın (2001) 131 anneye uyguladığı annelerin değerlendirilmesine göre çocukların öz-bakım becerileri ile anne tutumları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada;

- Çocukların öz-bakım ve bazı temel beceri düzeyleri ile aşırı koruyucu anne tutumları arasında zıt yönde bir ilişki olduğu,
- Okul öncesi eğitimin çocuğun öz-bakım ve bazı temel becerilerini olumlu yönde etkilediği,
- Annelerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocukların öz-bakım becerilerini olumlu yönde etkilediği,
- Annelerin çalışmasının çocukların öz-bakım becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Cohen ve Bagshaw (1973) yapmış oldukları çalışmada anaokuluna devam eden öğrencilerin sosyal ilişkiler bakımından daha gelişmiş olduklarını saptamıştır (Başal, 1992).

Oden ve Asher (1977), Gresham ve Nagbe (1980), Vaughn ve Lancelatta (1990) tarafından yapılan araştırmalarda, sosyal yönden az kabul ya da izole edilen çocuklara sosyal beceri eğitimi verilmiştir. Sonuçlara göre sosyal beceri eğitiminin etkili olduğu görülmüştür (Yüksel, 1997).

Lagrega ve Santognossi (1980), ilkokul öğrencileri ile yaptıkları sosyal beceri eğitimi çalışmalarında, ilkokul öncesi herhangi bir eğitim almış öğrencinin doğrudan ilkokula başlayan öğrenciye göre daha olumlu sosyal beceriler sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Hoffman'a (1980) göre, annenin çalışmasının çocuk üzerinde etkisini inceleyen araştırma sonuçları, annelerin çalışması erkek çocuklarından çok kız çocuklarına yarar sağlamaktadır. Çalışan annelerin kızları, çalışmayan annelerin kızlarına göre genelde daha bağımsız, sosyal hayata uyum sağlayabilen, okulda başarı olasılığı daha yüksek ve kariyer yapmaya daha istekli kişiler olmaktadırlar (Demirtaş, 2001).

Peterson (1986) ve Henry, Wilson ve Peterson (1989) çocukların otonomi düzeyinin belirlenmesinde sosyo-demografik faktörlerin etkisini araştırmışlardır.

Araştırmacılara göre, ergenlerin otonomisinin belirlenmesinde cinsiyetin, kardeş sayısının, doğum sırasının, baba eğitim düzeyinin, ebeveynlerin medeni hal durumunun, ebeveyn yaşlarının ve ergenlerin yaşlarının etkisi vardır.

Örneğin; cinsiyet önemli bir değişken, çünkü araştırmalarda kız çocukları erkek çocuklara göre ebeveyn beklentilerine daha yoğun uyum göstermektedirler.

Kardeş sayısının otonomi üzerinde etkisi vardır. Çünkü geniş aileler küçük ailelere (çekirdek aile) göre otonomiye daha çok sınırlandırmaktadır.

Otonomide doğum sırası da önemlidir. Çünkü otonomi gereksiniminin daha çok ilk doğanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür.

Philips (1987) yaptığı çalışmada, çocuk bakım ortamlarının kalitesinde ki değişimin çocukların sosyal gelişimine etkisini incelemiş ve çocuk bakım çevresinin çocukların sosyal beceri ve uyumunu etkilediğini ortaya koymuştur (Çimen, 2000).

Vaughn ve arkadaşları (1988), 3-7 yaş arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla başlattıkları çalışmayı çocuklar ergenlik çağına geldiğinde de devam ettirmişler ve çocukların kişilik gelişimlerine ilişkin verileri değerlendirmişlerdir. Sonuçta erken çocukluk dönemlerinde ailedeki sosyalleşme deneyimlerinin çocukların psikolojik gelişmeleri için önemli olduğunu belirlemişlerdir (Gazeloğlu, 2000).

Grolnick ve Kyan (1989), ilkokul 3.-6. sınıf öğrencisi 66 çocuk ve ailelerini kapsayan araştırmalarında, anne-baba tutumunun üç boyutu olan, çocuğun kendi kendisini yönetmesini teşvik, katılımcı tutum ve tutarlı yönlendirme ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çocuğun kendi kendisini yönetmesini teşvik boyutu ile akademik başarı arasında ve tutarlı

yönlendirme tutumu ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır (Gazeloğlu, 2000).

Bhatnagar ve Sharma (1992), 9.-10. ve 11. sınıflarda okuyan 189 Hintli öğrenci ve ailesi üzerine anne-baba eğitim düzeyi ile sosyal uyum arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Annenin eğitim düzeyi ile çocuğun sosyal uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Çaplı, 1993).

Lamborn ve Steinberg'in (1993), yapmış oldukları araştırmada aile desteğinin sağlanması ile duygusal özerklik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Aile desteği alan ergenlerin duygusal özerklik düzeylerinin ve uyum düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Öksüz, 1997).

Teresa ve Holmbeck (1995), ergenlerin uyum düzeyleriyle duygusal özerkliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ana-baba tutumları ile ergenlerin duygusal özerkliği arasında kuvvetli bir ilişki bulunmuştur. Aile ortamı ne kadar stresli ise duygusal özerklik düzeyinin o ölçüde arttığı ve uyum düzeyinin de düştüğü görülmüştür (Öksüz, 1997).

Kinlaw (2001) ve arkadaşları, etnik köken farklılıklarının çocukların otonomi ve okula hazırlık düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek üzere A.B.D.'deki 43 anne ve çocukları üzerine bir araştırma yapmışlardır.

Bu araştırma örnekleminin 23'ü Avrupa kökenli Amerikalı anneler ve çocukları, 20'si Çin kökenli Amerikalı anneler ve çocuklarından oluşmaktadır. Avrupa kökenli olan çocukların %44'ü, Çin kökenli çocukların %45'i kız çocuklarıdır. Araştırma için, bütün aileler aynı demografik özelliklere sahip (eğitim durumu, gelir düzeyi gibi) ailelerden seçilmişlerdir.

Çocukların otonomi düzeyi ve annelerin çocuklarının otonomi düzeyi üzerindeki teşvikleri, anne-çocuğun belirli bir ortak görevi yapmalarına göre değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, etnik kökenin çocukların otonomi düzeyi üzerinde etkisinin olduğu, Çin kökenli Amerikalı çocukların otonomi düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bunun nedenini; Çin kökenli Amerikalı annelerin otonomi konusunda daha çok efor sarfedip, çocuklarını daha çok teşvik etmelerine bağlamaktadır.

Dennis (2002) ve diğeri sosyalizasyon sürecinde kültürel farklılıklar ve benzerlikleri, 30 Japon anne (Amerika'da geçici oturan Japon anne) ve onların okul öncesi eğitimi alan çocukları ile 30 Amerikan annesi ve onların okul öncesi eğitimi alan çocukları ile karşılaştırmalı olarak araştırmıştır.

Anne-çocuk eylemleri, konuşma, duygu ve dikkat durumları, videoya kaydedilen bir serbest oyun ve bekleme görevine göre kodlanmıştır.

Çapraz kültür karşılaştırmaları A.B.D.'li annelerin bireysel deneyimini vurgulayan konuşmalar yaptıklarını, çocuklarına daha çok oyun arkadaşları gibi davrandıklarını ve ortak dikkat kullandıklarını, fiziki mesafeyi koruduklarını, daha pozitif duygular gösterdiklerini ve çocuklarının başarılarına daha pozitif tepki verdiklerini göstermektedir.

Buna karşılık Japon anneler daha çok ortak deneyimi vurgulayan konuşmalar yapmışlar, daha çok ayırık-bireysel dikkat göstermişler ve sosyal rol farklılıklarını korumuşlardır.

Sonuçta, birbirine benzer fakat daha az kültürel farklılıklar çocuklarda gözlenmiştir. Bununla birlikte, anne-çocuk karakteristikleri verilen göreve göre değişiklik göstermektedir. Bu sonuçlar, A.B.D. uygulamalarında otonomiye vurgu yapıldığını, Japon uygulamalarında ise bağımlılık ilişkisi üzerine vurgu yapıldığını göstermektedir.

Webster-Stratton ve Reid (2004), genç çocuklarda sosyal ve duygusal yeterliliği güçlendirme ile ilgili yapmış oldukları çalışmada; çocukların duygularını ve davranışlarını yönetme becerileri ile anlamlı arkadaşlık edinme becerilerinin, akademik başarı ve okula hazırlık için ön koşul olduğunu ifade etmektedirler.

Araştırmacılara göre; sosyal bakımdan yeterli çocuklar akademik açıdan daha başarılıdır. Düşük sosyal yetenekler, akademik başarısızlığın güçlü bir belirleyicisidir.

Darling çalışmasında, Maccoby ve Martin (1983), Darling ve Steinberg (1993), Baumrind (1989) ve Baumrind (1991)'in araştırmalarına dayanarak, ebeveyn tutumunun çocukların sosyal uyum, akademik performans, psiko-sosyal gelişim ve problem çözme üzerinde belirleyici olduklarını ifade etmektedir.

Çalışmada ana-babalarla görüşmeler, çocuk raporları, ebeveyn gözlemleri üzerine yapılan araştırmaların sürekli şu doğruları belirlediği ifade edilmektedir;

- Anne-babaları izin verici ve müsamahakar (hoşgörülü) tutuma sahip olan çocuklar ve ergenler sosyal ve araçsal (araç kullanımı ve beceri gelişimi) bakımından daha uyumlu,

- Çocuklarına karşı izin verici fakat ihmalkar davranan ebeveynlerin çocukları bütün alanlarda yetersiz,

- Ailesi otoriter olan çocuklar okulda oldukça başarılı, fakat problem çözümünde katılımcı değil, daha zayıf sosyal yeteneklere, daha düşük kendine güvene ve daha yüksek depresyona sahip,

- Demokratik tutumu olan ebeveynlerin çocukları ise okulda daha az başarılı fakat problem çözümünde daha katılımcı, daha yüksek özgüvene, daha iyi sosyal ilişkilere ve daha düşük depresyona sahip olmaktadırlar (www.qolsandiego.net/docs,2004).

Birden fazla ülkede (Gana, Romanya, Kenya, Tayland, Brezilya gibi) yapılan araştırmada toplam 971 hane ile görüşülerek, ebeveynlere çocuklarına karşı tutumları, hangi dereceye kadar çocuklarını korumaları gerekliliği ve otonomi verilmeleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Araştırma bulguları ebeveynlerin şu konularda ortak sonuçlara ulaşılmış olduğunu ortaya koymaktadır;

- Eğitim bütün çocuklar için önemlidir.
- Her çocuğun her gün açık havada oynaması gerekir.
- Kız çocuklarının erkeklere göre evde sorumluluğu daha fazladır.
- Kız çocukları ailelerine küçük çocukların bakımında yardımcı olmak zorundadırlar.
- Aileler için bazı işleri sürekli yapmak önemlidir.
- Aile çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamak için kararlı ve gerekli duruma sahip olmalıdır.

Bu araştırma sonucu; ailelerin kız çocukların ve erkek çocukların aile içindeki durumu ile ilgili belli bir yapıya sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır (www.worldvision.org.uk,2004).

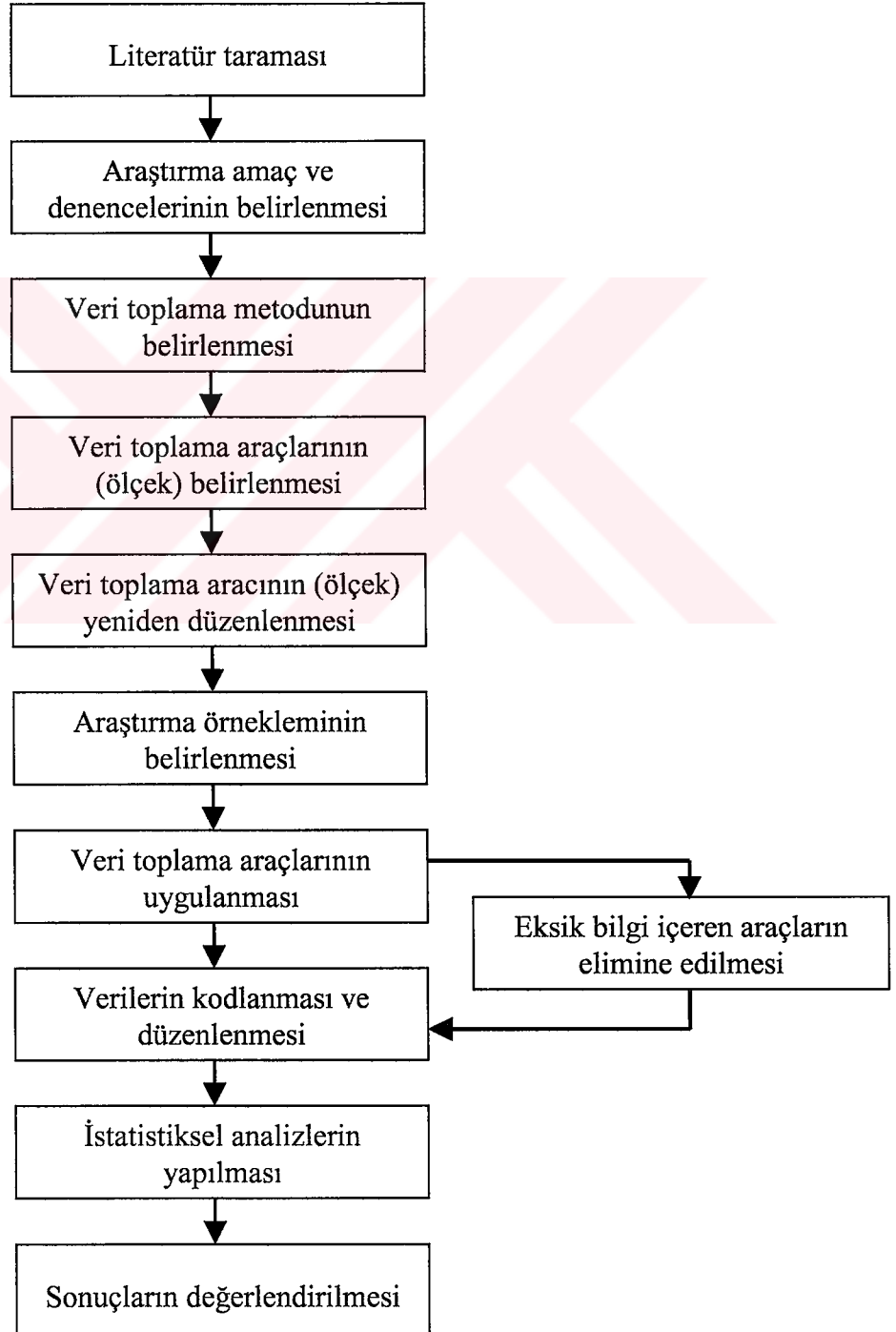
BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmada izlenen yöntem Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1.

Araştırmada İzlenen Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, uygulanması ve veri analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada deneme modeli (sontest kontrol gruplu model) ile çalışılmıştır.

Sontest kontrol gruplu model uygulanan araştırmalarda, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmaktadır. Bunlardan biri deney öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Gruplara, yalnızca sontest uygulanır (deney sonucu ölçme yapılır). Çoğu denemelerde öntestin uygulanması ya olanaksız ya da gereksizdir. Grupların yansız atama ile oluşturulması, deney öncesi benzerliği sağlamak için yeterli sayılabilir (Karasar, 2000).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ilköğretim okullarının 1. sınıfına devam eden öğrenciler ve anneleri oluşturmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı aynı sosyo-kültürel yapıda olduğu kabul edilen üç ilköğretim okulundan birisinin araştırma örneklemini oluşturabileceği varsayılmıştır.

Bu okullar içinden Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu bütün 1. sınıf öğrencileri ve anneleri;

- Okul müdürleri ile yapılan bireysel görüşmelere dayanarak,
- Öğrenci durumları, cinsiyetleri, velilerin ekonomik durumları ile ilgili istatistiksel bilgilerin araştırmacıya sunulması nedeni ile,
- Bizzat araştırmacı tarafından ölçeklerin annelere uygulanabilmesi açısından,

- Evreni temsil edebilecek dağılımı gösterdiği için, araştırmanın örneklemini olarak tespit edilmiştir.

Çalışma evrenini temsil eden Konya ilinin 2003 yılında kayıt olan tüm ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinden erkeklerin %51,kız öğrencilerin ise %49 oranında olması ([http:// ilsis.meb.gov.tr.](http://ilsis.meb.gov.tr)) ise örneklemin evreni temsil edebileceği varsayımını desteklemektedir.

Tablo 2 ve Tablo 3 de, yapılan araştırmada örneklemin temsilliğinin sınanması için annelerin eğitim durumlarına ve ailenin ortalama aylık gelirlerine ilişkin yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Annelerinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Eğitim Durumu Dağılımı

Annenin Eğitim Durumu		Pilot Uygulama Grubu n=50	Tüm Grup n=352	Toplam n=402
İlkokul	%	30,0	36,4	35,6
Ortaokul	%	8,0	7,4	7,5
Lise	%	44,0	28,1	30,1
Üniversite	%	18,0	28,1	26,9

Örneklemini oluşturan annelerin, %35,6 ilköğretim mezunu, %30,1 lise mezunu,%26,9 üniversite mezunu ve %7,5 oranında orta okul mezunu annelerdir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Ailelerinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Ortalama Aylık Gelir Dağılımı

Ailenin Aylık Geliri		Pilot Uygulama Grubu n=50	Tüm Grup n=352	Toplam n=402
750 milyondan az	%	50,0	47,7	48,0
751 milyon-1,5 milyar	%	46,0	45,7	45,8
1,5 milyardan fazla	%	4,0	6,5	6,2

Örneklemin grubunun % 48'i düşük gelirli iken,%6,2 oranında aylık geliri 1,5 milyardan fazla olanların oluşturduğu görülmektedir.

Örnekleme belirlerken, öğrencilerin K.K.Y.D.'sini bazı değişkenlerin (okul öncesi eğitim alıp almamaları, cinsiyetleri ve annelerinin eğitim durumları) etkileyip etkilemediğini belirleyebilmek için, bu değişkenlerle ilgili olarak bazı önemli noktalara dikkat edilmiştir. Bunlar;

Okul Öncesi Eğitim Durumu: Araştırmada etkisi araştırılan en önemli değişkendir. Bu değişkenle ilgili örnekleme alınan öğrencilerden okul öncesi eğitim alanlarının ilköğretimden önce en az bir öğretim yılı süresi ile anaokulu ya da anasınına devam etmesi gerekliliği bildirilmiştir. Okul öncesi eğitim alan ve almayanların oranları Tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Durumu	Alma	Pilot Uygulama Grubu n=50	Tüm Grup n=352	Toplam n=402
Okul Öncesi Eğitim Alan	%	64	54,8	56
Okul Öncesi Eğitim Almayan	%	36	45,2	44

Tablo 4'de görüldüğü gibi, okul öncesi eğitim alan (%56),ve almayanlar (%44) örneklem grubunu oluşturmuşlardır.

Öğrenci Cinsiyeti: Cinsiyet değişkeni araştırmada etkisi araştırılan bir değişken olduğu için hem kız hem de erkek öğrenciler ve anneleri örnekleme alınmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin sayıları Tablo 5 de verilmiştir.

Tablo 5.

Öğrencilerin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet		Pilot Uygulama Grubu n=50	Tüm Grup n=352	Toplam n=402
Kız	%	42	50,3	49,3
Erkek	%	58	49,7	50,7

Kız ve erkek öğrencilerin sayılarının birbirine yakın oranlarda örnekleme oluşturduğu görülmüştür.

Annelerin Eğitim Durumu: K.K.Y.D.'yi etkileyip etkilemediği araştırılan bir değişkendir. Dolayısıyla örnekleme aynı eğitim seviyesi ile sınırlandırılmış annelere değil, farklı eğitim seviyelerinden annelere ihtiyaç olacağından, farklı eğitim seviyelerinden (ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) anneler örnekleme alınmıştır (Tablo 2).

Bu değişkenlerin haricinde, araştırmada etkisi araştırılmayan öğrenci yaşı ve okul durumu değişkenleri de örnekleme dikkate alınmıştır.

Öğrencilerin Yaşı: Örnekleme sabit tutulmaya çalışılmıştır. Bunun için 6 yaşını tamamlamış, 7 yaş 0 aylık ve 7 yaş 12 aylığa kadar olan (1997 doğumlu) öğrenciler örnekleme grubuna alınmıştır. 6 yaşını doldurmaya birkaç ay kalan öğrenciler örnekleme alınmamıştır. Böylece yaş farklılığına bağlı olarak öğrencilerin K.K.Y.D.'ki farklılığın araştırma sonuçlarını etkilemesi önlenmeye çalışılmıştır.

Okul Durumu: Araştırmanın ilköğretim 1. sınıf öğrencilerine yapılmasının nedeni; araştırmanın amacı doğrultusunda 1. sınıfın okul öncesi eğitimi alanlar için bir üst basamak oluşu, okul öncesi eğitimi almayanlar içinde eğitimin ilk basamağı oluşudur. Araştırmayı okulun kazandırabileceği becerilerin etkileyebileceği düşünülerek, 2003-2004 öğretim yılının başladığı 2. haftadan itibaren örnekleme grubundan basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen pilot uygulama grubuna (n=50) K.K.Y. testine E.K.D.D.Ö.'i uygulanmıştır. Ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik katsayıları hesaplandıktan sonra kalan tüm örnekleme

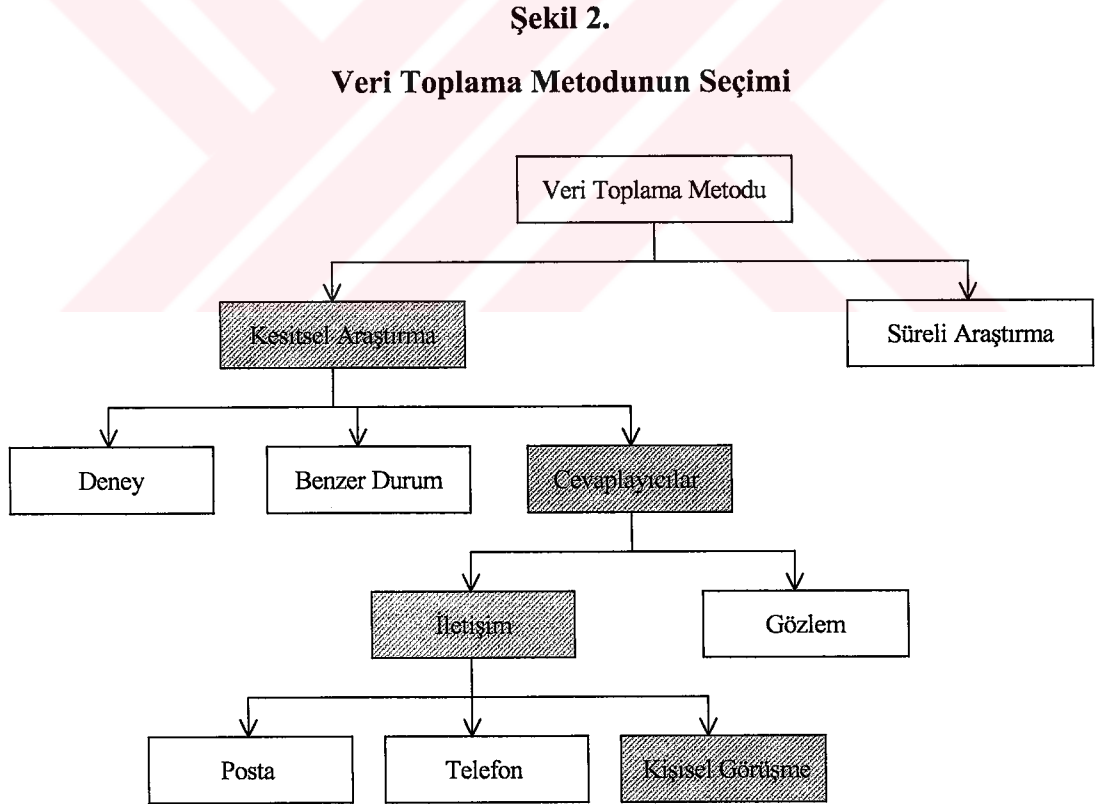
grubu da uygulamaya dahil edilmiştir. 1 ay içerisinde uygulamanın tamamlanması araştırmanın amaçlara daha etkili bir şekilde ulaşılmasını sağlamış, okul öncesi eğitim alamayan öğrencilerin K.K.Y.D. etkilenmesi önlenmiştir.

Veri Toplama

Bu bölümde veri toplama metodunun seçimi, veri toplama araçları, geçerlilik ve güvenilirlik uygulaması ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Veri Toplama Metodunun Seçimi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplama metodunun belirlenmesine ilişkin yapılan seçimler, Şekil.2’de her kademe taralı alan sıra düzeninde uygulanmıştır.

Kaynak: Kinnear ve Taylor, 1991

Büyük bir örneklemeden veri toplanmasının gerekliliği, araştırmayı kesitsel bir çalışma yapmaya yöneltmiştir. İhtiyaç olan verilere ulaşılabilecek temel kaynaklar deney, benzer durumlar ve konu ile ilgili cevaplayıcılardır (Kinnear ve Taylor, 1991). Araştırmanın, araştırmadan kaynaklanan hataya olanak tanımadığı ve elde edilecek verilerin genelleştirmeye uygun olabileceği düşüncesi ile cevaplayıcılardan (öğrencilerin annelerinden) verilerin elde edilmesinin uygun bir yaklaşım olduğu düşünülmüştür.

Cevaplayıcılardan veri toplanmasında iki temel metot, iletişim ve gözlem metodudur (Kinnear ve Taylor, 1991). Ölçeklerde yer alan değişkenlere ilişkin verilerin toplanmasında cevaplayıcılara veri toplama araçları yolu ile soru sorarak (iletişim kurarak) istenilen bilgiye ulaşılması hedeflenmiştir. Öğrencilerin K.K.Y.D.'ne ilişkin soruları ve E.K.D.D.Ö. sorularının annelere kişisel görüşme yolu ile sorulması uygun görülmüştür. Araştırmacı belli günlerde okulda bulunmuş,cevaplamada zorluk yaşayan annelere yardımcı olunarak testin objektif ve daha kısa sürede uygulanması sağlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amaçlarını gerçekleştirmek için, veri toplama aracı olarak;

1. “Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği”nin alt testi olan “Kendi Kendini Yönetme Testi”

2. Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği (E.K.D.D.Ö)

3. Öğrenci ve ebeveynlerin demografik özelliklerine ait bilgileri belirlemek amacı ile “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

1. Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği

Ölçek, 7-11 yaş dönemindeki çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin çeşitli yönlerini ölçmek amacı ile, ilk defa Doll tarafından “Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği” olarak 1935'te geliştirilmiştir. Daha sonra M.C. Hurting ve Rene Zazzo tarafından Fransızca'ya uyarlanmış, 1962-63 yıllarında yeni bir forma kavuşturulmuştur.

Ölçek 1968 yılında Türkçe'ye çevrilmiş, 1970-71'de yeniden elden geçirilmiş, 1974 yılında Prof. Dr. Fatma Başaran tarafından bazı maddelerin elenmesi ya da değiştirilmesi yapılarak Türk toplumuna uyarlanmıştır.

Kendi kendini yönetme, ilgiler ve fertler arası ilişkiler olmak üzere üç ana kısım ve alt kısımlardan oluşan ölçek toplam 135 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin türü, kağıt-kalem testidir, anne ve babalara zaman sınırlaması olmadan uygulanabilir.

Araştırmada kullanılan bu ölçek annelere uygulanmış ve yalnızca ana kısımlardan biri olan "kendi kendini yönetme alt testi" uygulanmıştır. 93 maddeden oluşan bu kısım velilere, 55 maddelik soru cümleleri şeklinde sorulmuştur. Test ifadeleri yeniden düzenlenirken şu aşamalardan geçmiştir.

a. *Açıklamaların Hazırlanması:* Kendi kendini yönetme testinin amacı ve nasıl cevaplandırılması gerektiği konusunda cevaplayıcılara kısa bir açıklama hazırlanmıştır.

b. *İfadelerdeki Değişiklikler:* Başaran'a (1992) göre ölçek yönergesinde, test maddelerinde sorulmasına gerek bulunmadığı çok açıkça belli olan bazı maddelerin atlanabileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte çocuğun seviyesinde çok aşağı ve çok yukarı oldukları açıkça belli olan maddelerinde kullanılmamasının uygun olacağı ifade edilmektedir .

Bu açıklamalar ışığında test maddeleri araştırmacı ve danışman öğretim üyesi tarafından titizlikle incelenmiş ve ilköğretime yeni başlayan 7 yaş çocuğu için uygun görülmeyen maddeler teste alınmamıştır. Örneğin;

- Kendi başına bir mektup yazdığı olur mu?
- Bir zarfı yalnız başına yazmasını, pullamasını ve postalamasını bilir mi?
- Ödevlerini yalnız başına yapar ve kontrol ettirir mi?

c. *Uzman Görüşüne Başvurulması:* Hem test ifadelerinin düzenlenmesinde, hem de yeniden düzenlenen test maddeleri hakkında görüş belirtmeleri konusunda uzman görüşüne başvurulmuştur. Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişim Bölümü öğretim üyelerinin, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik.Danışma ve Rehberlik Bölümü ve Eğitim Bilimleri öğretim üyeleri ile

bireysel görüşmeler sonucu görüşleri alınmıştır. Ayrıca İnternet aracılığı ile Gazi Üniversitesi M.E.F ve Okul öncesi Eğitimi Öğretmenliği, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Orta Doğu Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Okul öncesi Eğitim öğretmenlikleri bölüm öğretim üyelerinin ve Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi M.Y.O. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinin de görüşlerine başvurulmuş, yalnızca Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi M.Y.O. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinden uzman görüşü araştırmacıya bildirilmiştir. Yapılan öneriler doğrultusunda testin maddelerinden bazıları çıkarılmış, yeni bir madde de teste eklenmiştir (“Uykusu geldiğinde kendiliğinde uygun bir yerde uyur mu?” maddesi).

Bu yöntemle aynı zamanda ölçeğin “*kapsam geçerliliği*” sağlanmış olmaktadır.

c. *Pilot Uygulaması*: Hazırlanan ölçeğin pilot uygulamasında, uygulama yapılacak okulun ilköğretim 1. sınıfından tesadüfi örnekleme ile seçilen 50 anneyle, araştırmacı bire bir görüşme şeklinde uygulama yapmıştır.

d. *Pilot Uygulama Grubundan Elde Edilen Verilerin Analizi*: Analiz işlemleri hem pilot uygulamadan elde edilen sonuçlar üzerinden hem de asıl uygulamadan elde edilen sonuçlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin denendiği 50 kişilik uygulama grubunun güvenilirlik katsayılarının ve kalan 352 kişilik grubun güvenilirlik katsayılarının değerleri birbirine yakın oranda çıkmıştır (Bak:Tablo 6).

Tablo 6.

Kendi Kendini Yönetme Testinin Pilot Uygulama Grubu ve Tüm Grup İçin Güvenirlik Katsayıları

K.K.Y.D. Maddeleri	Madde Sayısı	Pilot Uygulama Grubu n=50 (Cronbach Alpha değeri)	Tüm grup n=352 (Cronbach Alpha değeri)
Yemek	5	0,57	0,62
Temizlik	7	0,65	0,66
Giyinme	5	0,71	0,71
Yatma-Uyuma	6	0,52	0,53
Okul çalışması-ev işlerine yardım	3	0,56	0,56
Yer değiştirme	5	0,56	0,56
Sinema	4	0,87	0,89
Arkadaşlarla görüşme	6	0,61	0,59
Para harcama ve faydalanma	7	0,57	0,65
Diğer hususlar	7	0,59	0,58

Tablo 6 da görüldüğü gibi; elde edilen bulgularda, ölçeğin alt maddelerinden yemek ile ilgili güvenirlilik katsayısı 0,62, temizlikte 0,66, giyinmede 0,71, yatma-uyumada 0,53, okul çalışması ve ev işlerine yardımda 0,56, yer değiştirmede 0,56, sinemada 0,89, arkadaşlarla görüşmede 0,59, para harcama ve faydalanmada 0,65 ve diğer hususlar güvenirlilik katsayısının da 0,58 olduğu tespit edilmiştir. Pilot uygulama grubundan elde edilen verilerinde güvenirlilik katsayıları dikkate alınarak, tüm grupla birlikte değerlendirmeye alınması uygun görülmüştür.

Ölçeğin Uygulanması

Yapılan pilot uygulamasından sonra kendi kendini yönetme testine madde analizi yapılmıştır. Uygulama sonrasında testin güvenilirlik katsayısını düşüren;

Oturak kullanmayı tamamen terk etmiş midir?

Telefona cevap verir mi?

maddelerinin testten çıkarılmasına karar verilmiştir.

Demirtaş'ın (2001) yapmış olduğu bir araştırmada ,Psiko-Sosyal ölçeğin davranış maddeleri kullanılarak bir öz bakım ölçeği oluşturulmuş ve ölçeğin madde

analizinde korelasyonu düşük bulunan “telefona cevap verme” maddesinin, geliştirilecek farklı bir ölçekte kullanılmayabileceği ifade edilmiştir.

57 madde olarak pilot uygulama grubuna uygulanan test maddelerinin verileri kodlanırken, yukarıda belirtilen iki davranış maddesi değerlendirmeye alınmamıştır. Hem pilot uygulama grubuna (n=50), hem de kalan tüm gruba (n=352) uygulanan 55 maddelik testten elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca ev bölümü ve dışarıda bölümlerinde ayrı ayrı yer alan ve her biri ayrı özellikteki davranışları içeren diğer hususlar alt testinin, yapılan madde analizi sonucunda bir bölümde toplanmasına karar verilmiştir.

Okul ile ilgili çalışmaların, testin uzman görüşüne başvurulduğunda elenerek tek bir maddelik bölüm halinde kalması, bu bölüme madde analizi uygulamasının yapılamamasına neden olmuştur. Öğrencilerin henüz daha 6 yaş yeni tamamlamış olmaları ve ilköğretimin ilk aylarında bulunması nedeni ile sorumluluk alması ile ilgili olan diğer bölümle (ev işlerine yardım) birleştirilmesine karar verilerek madde analizi uygulanmıştır. Bu durum o bölümün güvenilirlik katsayısını artırmasını sağlamıştır.

Ölçeğin Puanlanması

Ölçeğin cevaplandırılmasında her madde için verilen şıklardan birinin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmiştir.

Psiko-sosyal ölçeğin puanlanmasında; her madde “0”, “0,5” ve “1” olarak puanlanıp değerlendirilmektedir. Her alt test ve ilgili bölümlerden elde edilen yüksek puan, bireyin o bölümlerin içerdiği davranışlar yönünden gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin veliler tarafından daha pratik bir şekilde cevaplandırılabilmesi için (ölçeğin puanlanmasında da belirtildiği gibi) “Her zaman”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” kodlama eşiklerinde hazırlanmıştır. Puanlamada “Her zaman; +; 1 puan”, “Nadiren; ±; 0,5 puan”, “Hiçbir zaman; +; 0 puan” olarak değerlendirilmiştir. Puanlama Psiko-sosyal ölçeğinin aslına ve puanlamada uyulması gereken durumlara uygun bir şekilde yapılmıştır. Ölçeğin yönergesinde yer alan bazı

maddelerin özel puanlanmasına titizlikle uyulmuştur. Örneğin; “Söylemek, takip etmek veya hiç değilse kontrol etmek şartıyla tırnaklarını yardımsız keser ve temizler mi?” (11.madde) maddesine “Her zaman” cevabının verilmesi durumunda yarı değeri hesaplanmıştır.

Ayrıca; “Saçlarını yardımsız yıkar, durular ve gerekirse kurular mı?” (12. madde) maddesinde ise, verilen cevapların 2 ile çarpımı yapılmıştır.

Ayrıca puanlama ile ilgili yönergeler dikkate alınarak, bazı maddelerin “Nadiren” cevabı (+) olarak değerlendirilerek hesaplama yapılmıştır. 18., 21., 22., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 37., 38., 39., 40., 41., 47., 48., 54., 55. maddeler de “Nadiren” cevabı 1’er puan olarak değerlendirilmiştir.

Yine puanlama yönergesi dikkate alınarak, okul çalışması ve ev işlerinde yardım bölümünden elde edilen puanlar 2 ile çarpılarak puan hesaplaması yapılmıştır.

Yatma ve uyuma bölümünde “Hiçbir zaman” ifade eden davranış maddelerinden 21. ve 22. maddeler (+) puan olarak, “Her zaman” ifadeleri ise (-) puan olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Ölçeğin Başaran tarafından geliştirilmiş halinde bireyin “kendi kendini yönetme” bölümünden elde edilen maximum puan toplamı 101,5 iken, yeni uyarılama ile farklılaştırılan ölçekten elde dılecek maximum puan ise ; 58,5 olmaktadır (Bak:Tablo 14).

Bu maximum puandaki farklılık; madde sayısının 93 maddeden 54 maddeye indirgenmesi ve yeni bir maddenin ölçeğe eklenmesi ile (toplam 55 madde) açıklanabilir.

Teste uygulanan Tek Örnek t Testi’yle ulaşılan 29,25 puanı, öğrencilerin orta düzeyde ki K.K.Y.D puanını belirtmektedir. Buna göre örneğin; testte ortalama 42 alan bir öğrenci 29,25 puanın üzerinde bir puan aldığı için K.K.Y.D.’da daha yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeğinin Normları, Güvenirliği ve Geçerliği

Normları

7-11 yaşları arasındaki her yaştan 15 kız ve 15 erkek olmak üzere, toplam 150 ilköğretim çocuğundan elde edilen puan ortalama ve standart sapma değerleri vardır (Başaran,1992).

Güvenirliği

Standart hata; 7-11 yaşları arasındaki kız ve erkek çocukları ile ölçeğin alt testleri ile ilgili bölümleri için ayrı ayrı olmak üzere ölçmenin standart hata puanı hesaplanmıştır(Başaran,1992).

Geçerliği

Yapı geçerliği; 7 yaş çocuklarında; “kendi kendini yönetme” alt testinin evde bölümünün maddi özgürlük kısmındaki yemek yeme ve giyinme davranışlarında her iki cins arasında kızların lehine bir fark saptanmıştır. “Kişisel özgürlük” kısmında ise, erkeklerin okul çalışmalarında, kızların ev işlerinde daha başarılı oldukları görülmüştür. Aynı alt testin “dışarıda” ki bölümünde erkeklerin daha ileri olduğu belirlenmiştir (Başaran, 1992).

Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği'nin alt testlerinden biri olan “Kendi Kendini Yönetme Testi” bu araştırmada değişikliğe uğradığı için yeniden geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili istatistiksel analizler yapılmıştır.

Elde edilen bulgularda, ölçeğin alt maddelerinden yemek ile ilgili güvenilirlik katsayısı 0,62, temizlikte 0,66, giyinmede 0,71, yatma-uyumada 0,53, okul çalışması ve ev işlerine yardımda 0,56, yer değiştirmede 0,56, sinemada 0,89, arkadaşlarla görüşmede 0,59, para harcama ve faydalanmada 0,65 ve diğer hususlar güvenilirlik katsayısının da 0,58 olduğu tespit edilmiştir (Bak:Tablo 6).

Cronbach alpha katsayısı güvenirlüğün test edilmesinde en yaygın kullanılan metotdur. Cronbach alpha katsayısının düşük değeri (0'a yakın olması) değişkenlerin içsel olarak ilişkili olmadığını gösterir.

Nunnaly'e göre; yeni geliştirilen ölçekler için kabul edilebilir cronbach alpha katsayısı 0,50 ile 0,60 arası iken, cronbach alpha katsayısının 0,70 den büyük olması içsel tutarlılığın yüksek olduğunu ifade eder (Peter, 1979).

Tablo 6 da görüldüğü gibi cronbach alpha değerlerinin 0,50'nin üzerinde olması, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bir ölçmenin geçerli sayılabilmesinin ilk koşulu onun güvenilir olmasıdır (Karasar, 2000).

Ayrıca araştırmanın geçerlik ile ilgili çalışmalarından biri de "kapsam geçerliliğini" artıran uzman görüşleri çalışmasının yapılmış olmasıdır.

Bu bilgilere dayanarak; çalışmada kullanılan "Kendi Kendini Yönetme Testi" için *geçerli ve güvenilir* bir ölçektir denilebilir.

2. Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği (E.K.D.D.Ö)

Arı, Çağdaş ve Şen (1998) tarafından geliştirilen "Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği", "Algılanan Anne-Baba Davranışları Envanteri" (A.A.B) esas alınarak geliştirilmiş bir ölçektir.

Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesinde aşağıdaki aşamalardan geçilmiştir.

I.Aşama: Literatür taranarak 4-5 yaş çocuklarının ihtiyaçları, gelişim özellikleri, uygun eğitim yöntemleriyle anne-baba tutumları belirlenmiştir. Daha sonra, belirlenen bu özellikler Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Psikoloji ve Çocuk Gelişimi alanında görevli 20 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan uygun olanları işaretlemeleri ve ilave etmek istedikleri özellikleri belirtmeleri istenmiştir. Bu görüşler doğrultusunda, "E.K.D.D.Ö" de yer alan alt ölçekler ve soruları esas alınarak yeniden "E.K.D.D.Ö." geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek, anne-babaların davranışlarını kendilerinin değerlendirmesini sağlayıcı niteliktedir.

II.Aşama: Geliştirilen "E.K.D.D.Ö."yü, alanla ilgili doktora düzeyinde ders vermiş ya da çalışma yapmış 5 hakemden değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlar, ölçeğin her maddesini amaca uygunluk açısından 5'li likert ölçeği

üzerinde (1,2,3,4,5) puan vererek değerlendirmişler ve değerlendirmeyi birbirlerinden bağımsız olarak yapmışlardır. Beş hakemin alt ölçekteki her bir maddeye verdiği puanlar toplanıp hakem sayısına bölünerek, o maddenin ilgili alt ölçeği temsil edebileceği ortalama puan bulunmuştur. Her alt ölçekle ilgili maddeler için aynı işlem yapılarak ortalama puanlar elde edilmiştir.

Hakemlerin değerlendirmesi sonucu herhangi bir alt ölçekten (3) ve üstünde ortalama puan alan 21 maddelik listenin oluşturulmasıyla, bu çalışmada kullanılan “E.K.D.D.Ö.” elde edilmiştir. Uzman değerlendirmesi sonucu “E.K.D.D.Ö.”; İlgı ve Şefkat Gösterme, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Tutarlı Disiplin, Standartların Belirginliği, Koruyuculuk, Fiziksel Cezalandırma, Başarı İçin Baskı, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma ve Duygusal Cezalandırma olmak üzere 9 alt ölçekten oluşturulmuştur (Alt ölçekler ve her alt ölçeği kapsayan maddeler EK 4’de verilmiştir).

“E.K.D.D.Ö.”nin Güvenirliği

Ölçeğin güvenilirlik çalışması, uzman değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık ve ölçeğin aralıklı tekrarı tekniği olmak üzere farklı iki yöntemle yapılmıştır.

“E.K.D.D.Ö.”nün geliştirme çalışmalarının ikinci aşamasında, hakemlerin her alt ölçeğe verdikleri puanlar arasındaki korelasyon “sınıflar-içi korelasyon (intra-class correlation)” tekniği ile hesaplanmıştır.

“E.K.D.D.Ö.”nün Alt ölçeklere göre güvenilirlik kat sayıları (r):

	(r)
1.İlgı ve Şefkat Gösterme	0,74
2.Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	0,86
3.Tutarlı Disiplin	0,78
4.Standartların Belirginliği	0,76
5.Koruyuculuk	0,72
6.Fiziksel Cezalandırma	0,81
7.Başarı İçin Baskı	0,88
8.Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	0,85
9.Duygusal Cezalandırma	0,84

Uzman değerlendirmeleri arasındaki korelasyonun yüksek olması, sonuçların “A.A.B.D.E”den elde edilen sonuçlara çok yakın bulunması, “E.K.D.D.Ö.” için önemli bir kanıt olarak kabul edilmiştir.

“E.K.D.D.Ö.”nün güvenilirliği ile ilgili ikinci çalışma, ölçeğin aralıklı tekrarı yöntemi ile yapılmıştır. “E.K.D.D.Ö.” Konya Çocuk Esirgeme Kurumu Gündüz Bakım Evinde 4-5 yaşlarında çocukları olan 30 anne-babaya üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen “E.K.D.D.Ö.” puanları arasında İlgı ve Şefkat Gösterme için $r: 0,76$; Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma için $r: 0,82$; Tutarlı Disiplin için $r: 0,78$; Standartların Belirginliği için $r: 0,77$; Koruyuculuk için $r: 0,72$; Fiziksel Cezalandırma için $r: 0,79$; Başarı İçin Baskıda $r: 0,78$; Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma için $r: 0,76$; Duygusal Cezalandırma için $r: 0,81$ tutarlık katsayıları elde edilmiştir.

“E.K.D.D.Ö.”nün Geçerliği

Geliştirilen ölçeğin geçerlik çalışmasında, mantıksal bir yaklaşım izlenmiştir. Mantıksal geçerlilikle ilgili çalışmada, uzman kanısına başvurulmuştur. Uzmanlar ölçeğin her maddesini, amaca uygunluk açısından değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeler, ölçeğin kapsam ve görünüşünü oluşturmada yardımcı olmuştur. Ayrıca ölçeği oluşturan maddelerin amaca uygunluk açısından puanlanmasında yararlanılan 5 hakemin değerlendirmeleri arasındaki yüksek tutarlılık, ölçeğin mantıksal geçerliliği için önemli bir kanıt sayılmıştır.

“E.K.D.D.Ö.”nün Puanlanması

“E.K.D.D.Ö.”; anne-babaların, çocuklarına karşı nasıl davrandıklarına ilişkin 21 sorudan oluşmaktadır. Bu ölçekte anne-babalardan her bir maddenin seçeneklerinde kendilerini ifade eden derecelerden birini işaretlemeleri istenmektedir. Algılanan anne-baba davranışları envanterinde belirtildiği gibi 1., 2., 3., 6., 7., 8., 11., 13., 14., 15., 18., 19. ve 21. soruların seçenekleri “Hiçbir Zaman” (1), “Nadiren” (2), “Bazen” (3), “Genellikle” (4), Her Zaman” (5) puan verilerek derecelendirilmiştir. 4., 5., 9., 10., 12., 16. ve 20. soruların seçenekleri

ise “Hiçbir Zaman” (1), “Yılda Bir-İki Kez” (2), “Ayda Bir” (3), “Haftada Bir” (4), “Hemen Her Gün” (5) puan verilerek derecelendirilmiştir. Ölçek 5’li “Likert Tipi” derecelendirme ölçeğine uygun olarak hazırlanmıştır. Anne-babanın her bir maddeye verdikleri cevapların puanları toplanarak, her anne-babanın tek tek alt ölçekler puanları elde edilmiştir. Her alt ölçekten elde edilen puanlar alt ölçekteki madde sayısına göre bazılarında 2-10, bazılarında ise 5-25 arasında değişmektedir. Puanın yüksek oluşu o davranışın sık ya da yüksek düzeyde görüldüğü anlamına gelmektedir.

“E.K.D.D.Ö.” anne-baba davranışlarını dokuz boyutta değerlendirmektedir. Her boyut bir alt ölçeği oluşturmaktadır. Amaçlara ulaşmada yardımcı olma alt ölçeği; 4., 16. maddeleri kapsamaktadır. Anne-babaların bu alt ölçekten almaları beklenen olumlu tam puan 10’dur. Olumsuzluğu ifade eden en düşük puan 2’dir.

“E.K.D.D.Ö.” de koruyuculuk alt ölçeği ; 3., 15., başarı için baskı alt ölçeği; 2., 18., maddelerini kapsamaktadırlar. Belirtilen bu alt ölçeklerin her birinden, anne-babaların almaları beklenen en düşük puan olan 2 olumluluğu, en yüksek puan olan 10 ise olumsuzluğu ifade etmektedir (Arı., 1998).

Ölçeğin puanlanmasında 9 alt boyuttan yalnızca 3 alt boyutun puanlanmasının belirtilmesinin nedeni, araştırmada yalnızca bu 3 alt boyuttan (amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı) elde edilen verilerin kullanılmasıdır. Araştırmada annelerin bu davranışlarının çocukların K.K.Y.D. puan ortalamalarını etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Araştırmada kullanılan E.K.D.D.Ö.ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik çalışması yeniden yapılarak, elde edilen değerler Tablo 7 de verilmiştir.

Tablo 7.

E.K.D.D.Ö. Alt Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları

E.K.D.D.Ö. Alt Boyutları	Madde Sayısı	(Cronbach Alpha Değeri)
Amaçlara ulaşmada yardımcı olma	2	0,77
Koruyuculuk	2	0,78
Başarı için baskı	2	0,83

Tablo 7 de görüldüğü gibi grubun “amaçlara ulaşmada yardımcı olma” alt boyutu için cronbach alpha değeri 0,77; “koruyuculuk” alt boyutu için cronbach alpha değeri 0,78 ve “başarı için baskı” alt boyutu için cronbach alpha değeri 0,83’tür. Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu ifade etmektedir.

3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrenciler ve annelerinin bazı özellikleri ile ilgili olarak, araştırma değişkenlerine yönelik (çocuğun cinsiyeti, okul öncesi eğitim alıp almadığı vb.) bilgi edinebilmek için, anneler tarafından doldurulmak üzere bir kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Kişisel bilgi formu hazırlanırken, diğer iki ölçekle birlikte formun doldurulacağı göz önünde bulundurularak soru sayısının mümkün olduğunca az olmasına dikkat edilmiştir. Özellikle araştırmada ki değişkenlere yönelik sorular iki bölümde toplanmıştır.

1. Çocuğa yönelik sorular (4 soru)
2. Anneye yönelik sorular (2 soru)

Form hazırlanırken dikkat edilen önemli bir nokta da, cevaplama ve değerlendirmede kolaylık sağlaması bakımından sorunun cevaplarının seçenekli olarak sunulmasıdır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında kullanılan “Kendi Kendini Yönetme Testi” ve E.K.D.D.Ö.’nün uygulanmasından önce, araştırmanın içeriğini özetleyen bir araştırma önerisi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne sunulmuştur. Enstitünün araştırma için gerekli izni vermesi ile (Ek.: 1), araştırmada kullanılan psiko-sosyal ölçeğin kendi kendini yönetme testini uygulayabilmek için literatür taraması yapılması, okul müdürleri ile kişisel görüşme yapılması ve uzman görüşlerinin alınarak ölçeğin kapsam geçerliliğinin sağlanması Temmuz 2003 ayının sonlarına dek sürmüştür.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığı ile Milli Eğitim Bakanlığı, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden aynı sosyo-kültürel yapıda olduğu düşünülen Selçuklu ilçesinden üç okulda uygulama yapılabilmesi için resmi izin alınmıştır (Ek: 2).

Bu okullar içinden müdürlerle yapılan bireysel görüşmelere dayanarak, araştırma örnekleme uygun olduğu düşünülen, öğrenci durumları, cinsiyetleri, velilerin ekonomik durumları ile ilgili istatistiki bilgilerin araştırmacıya sunulması nedeni ile Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu ,araştırmanın yapılacağı okul olarak tespit edilmiştir.

2003-2004 öğretim yılının başlamasının hemen ardından uygulama işlemine geçilmiştir. “Okul öncesi Eğitimin Çocuğu K.K.Y.D’na Etkisi”nin ölçülebilmesi için ilköğretimin çocuk üzerinde etkisinin daha belirginleşmemiş olması araştırma açısından önemlidir.

Bu nedenle testin uygulanmasında örnekleme alınan annelere kişisel görüşme yoluyla ulaşılmış ve hepsine gerekli açıklamalar yapılmıştır. Araştırmacı belli günlerde okulda bulunmuş, cevaplama zorluk yaşayan annelere yardımcı olunarak testin objektif bir şekilde doldurulması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ölçekteki cevapların kodlaması yapılarak, paket programlardan “SPSS 10.0” programından yararlanılmıştır. SPSS, sosyal bilimlere ilişkin araştırma verilerinin analizinde yaygın bir şekilde kullanılmakta olup, kapsamlı istatistiksel analizleri içermektedir.

İlk aşamada araştırmaya alınan öğrencilerin cinsiyetlerine, okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarına ve annelerin eğitim düzeylerine göre frekans dağılımları yapılmıştır. Daha sonra uzman görüşünden geçmiş olan “Kendi Kendini Yönetme Testi”ne madde analizi uygulanarak (n=50 pilot uygulama grubu için) Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Madde analizi sırasında 2 maddenin testten çıkarılmasından sonra kalan gruba (n=352) ölçek uygulanarak, ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı yeniden hesaplanmıştır.

Cronbach Alpha katsayısı ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının bir ölçüsüdür. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı, ölçek içinde ne kadar yüksek olursa bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleri ile tutarlı ve aynı özelliği yoklayan maddelerden oluştuğu şeklinde yorumlanır (Peter, 1979).'

Bu teknik tüm alt bölümlerin birbirine (hepsi dahil toplama) göre, ya da bir alt bölümün tüm sorularının birbirlerine (hepsi dahil toplam) göre tutarlı olup olmadığını sınıamada kullanılır (Dilmaç, 1999).

Öğrencilerin K.K.Y.D.'den almış oldukları puanların ortalaması hesaplanarak, puan ortalamalarına göre yeterlilik düzeyinin değerlendirilmesinde "Tek Örnek t Testi"nden yararlanılmıştır.

Öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarının cinsiyet ve okul öncesi eğitim alıp almama durumundan etkilenip etkilenmediğini belirlemede " t Testi" kullanılmıştır.

Annelerin eğitim düzeylerine göre K.K.Y.D. puanlarının farklılık gösterip göstermediği ise "Varyans Analizi" ile kontrol edilmiştir.

Diğer aşamada ise, E.K.D.D.Ö.'nün Cronbach Alpha katsayısı ile güvenilirlik hesaplaması yapılmış, bu ölçeğin üç alt boyuttan aldığı puanlar, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının öğrencilerin cinsiyetlerine, okul öncesi eğitimi alıp almamalarına ve annelerinin eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemede "t Testi" nden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili elde edilen veriler değerlendirilerek analiz edilmiş, bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Örnekleme alınan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerine ve annelerine ait demografik bilgiler (yüzde dağılımları), öğrencilerin K.K.Y. test puanları ortalamaları ve annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışları puan ortalamaları Tablo 8 ile Tablo 15 arasında verilmiştir.

İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y. puanlarının, okul öncesi eğitim alıp almama, cinsiyet ve annenin eğitim durumlarından etkilenip etkilenmediğine ilişkin istatistiksel sonuçlar ise Tablo 16 ile Tablo 24 arasında incelenmiştir.

Tablo 25 ile Tablo 30 arasında ise ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranış düzeylerine göre K.K.Y.D. puan ortalamaları verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının öğrencilerin cinsiyetine, okul öncesi eğitim alıp almamalarına ve annelerinin eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin istatistiksel sonuçlar belirtilmiştir.

Öğrencilere ve Annelerine Ait Demografik Bilgiler

Tablo 8 ve Tablo 13 arasında öğrencilere ve annelerine ilişkin yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 8.
Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kız	198	49,3
Erkek	204	50,7
Toplam	402	100,0

($\chi^2=0,090$ ve $p=0,765$)

Tablo 8’de araştırmaya alınan ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin %50,7’sini erkekler, %49,3’ünün kızlar oluşturmaktadır.

Tablo 9.
Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Okul Öncesi Eğitim Alan	225	56,0
Okul Öncesi Eğitim Almayan	177	44,0
Toplam	402	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi; öğrencilerin %56’sını okul öncesi eğitimi alanlar oluştururken, %44 ise okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin oranıdır.

Tablo 10.
Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu		Sayı	Yüzde
Okul Öncesi Eğitim Alan	Kız	110	48,9
	Erkek	115	51,1
Toplam		225	100,0
Okul Öncesi Eğitim Almayan	Kız	88	49,7
	Erkek	89	50,3
Toplam		177	100,0

Öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumlarının cinsiyete göre dağılımları Tablo 10’da incelendiğinde; yüzde değerlerinin birbirine yakın değerler olduğu gözlenmektedir. Okul öncesi eğitimi alan kız öğrenciler %48,9 , erkekler %51,1 oranında iken, okul öncesi eğitimi almayan kızlarda %49,7, erkek öğrencilerde ise %50,3’tür.

Tablo 11.
Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Annelerin Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
İlkokul	143	35,6
Lise	121	30,1
Üniversite	108	26,9
Ortaokul	30	7,5
Toplam	402	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi; %35,6 gibi bir oran ilkokul mezunu annelerden oluşmaktadır. Bu oranı %30,1 ile lise mezunu,%26,9 ile üniversite mezunu anneler izlemektedir. En az %7,5 oranı ise ortaokul mezunu annelere aittir.

Tablo 12.
Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları	Sayı	Yüzde
Üniversite	89	39,6
Lise	78	34,7
İlkokul	48	21,3
Ortaokul	10	4,4
Toplam	225	100,0

Tablo 12’de, okul öncesi eğitim alan ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları dağılımına bakıldığında çocuğu okul öncesi eğitim alan annelerden üniversite mezunu olan annelerin %39,6 olduğu görülmektedir. Bunu lise mezunu olanlar %34,7 ile izlerken, ilkokul mezunu olanlar %21,3 ve ortaokul mezunu olanların oranı %4,4 dür.

Tablo 13.
Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları	Sayı	Yüzde
İlkokul	95	53,7
Lise	43	24,3
Ortaokul	20	11,3
Üniversite	19	10,7
Toplam	177	100,0

Tablo 13’te okul öncesi eğitim almayan ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre dağılımında en yüksek oran %53,7 ile ilkokul mezunu olan annelere aittir. Bunu %24,3 oranla lise mezunu anneler, %11,3 oranla ise ortaokul mezunu olan anneler izlemektedir. Çocukları okul öncesi eğitim almayan üniversite mezunu annelerin oranı ise %10,7’dir.

Öğrencilerin Kendi Kendini Yönetme Davranış Durumları

Tablo 14’te öğrencilerin kendi kendini yönetme davranışlarından almış oldukları puan değerleri görülmektedir.

Tablo 14.
Öğrencilerin Kendi Kendini Yönetme Davranışı $\bar{X}$ -Tek Örnek t Testi ve p Değerleri

Kendi Kendini Yönetme Testi Puan Tablosu	Alabileceği Max. Puan	Aldığı Puanlar			Tek Örnek t Testi	
		Min.	Max.	$\bar{X}$	Test Değeri	p
A. EVDE						
1. Maddi Özerklik						
a.Yemek	5,00	1,00	5,00	3,96	2,50	<,001
b.Temizlik	7,50	1,00	7,50	4,50	3,75	<,001
c.Giyinme	5,00	1,00	5,00	4,40	2,50	<,001
d.Yatma-uyuma	6,00	0,00	6,00	3,86	3,00	<,001
TOPLAM	23,50	8,00	23,50	20,84	11,75	<,001
2. Kişisel Özgürlük						
a.Okul çalışması ve ev işlerine yardım	6,00	0,00	6,00	3,66	3,00	<,001
EVDE TOPLAM	29,50	8,00	29,50	20,84	14,75	<,001
B.DIŞARDA						
1.Yer Değiştirme	5,00	0,00	5,00	2,56	2,50	,369
2. Boş Zaman Faaliyetleri						
a.Sinema	4,00	0,00	4,00	1,08	2,00	<,001
b.Arkadaşlarla Görüşme	6,00	0,00	6,00	3,28	3,00	<,001
c.Para Harcama ve Faydalanma	7,00	0,00	7,00	4,17	3,50	<,001
DIŞARDA TOPLAM	22,00	1,00	22,00	11,09	11,00	,619
DİĞER HUSUSLAR	7,00	1,00	7,00	4,20	3,50	<,001
GENEL TOPLAM	58,50	17,00	56,00	36,13	29,25	<,001

K.K.Y.D.’de ölçeklerin ve toplam puan ortalamalarına göre öğrencilerin yeterlilik düzeyinin değerlendirilmesinde Tek Örnek t Testi’nden yararlanılmıştır. Buna göre, test değeri olarak ölçeklere ilişkin ortalama değerler, öğrencilerin aldığı ortalama puanlar ile karşılaştırılmış ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu analizler doğrultusunda istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık gösteren ve ölçek ortalamalarının üzerinde olan puanlara ilişkin konularda deneklerin K.K.Y.D. bakımından farklı olduğu kabul edilmiştir. Tek Örnek t Testi sonuçları Tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 14'te örnekleme alınan grubun değerlendirme sonunda genel toplamda aldıkları minimum puan 17,00 iken maximum 56,00 puan aldıkları belirtilmektedir. Tüm grubun genel toplamda aldığı ortalama puan 36,13'tür. Testin genel toplamda alınabilecek maximum puan 58,50'nin aritmetik ortalaması ve tek örnek *t* testi değeri olan 29,25 puanına ulaşılmıştır. Buna göre ortalama 36,13 puanı, aritmetik ortalamasının üzerinde bir puandır. Bu durum, örneklem grubunun K.K.Y.D.'de orta düzeyde yeterliliğe sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Testin alt maddelerinde de bu durumun değerlendirilmesi yapıldığında testin evde bölümüne ait toplam puanının 29,50 olması ve aritmetik ortalamasının 14,75 olması durumuna göre, maddi özerklik ve kişisel özgürlük bölümlerini içeren evde bölümü toplam puanı, tüm grup için 20,84'tür. Bu puan öğrencilerin evde bölümündeki davranışlarda yeterli düzeye sahip olduklarını göstermektedir.

Testin ortalama dışarıda bölümüne ait toplam puanının 22,00 olması ve aritmetik ortalamasının 11,00 olması durumuna göre değerlendirilmesi yapıldığında, yer değiştirme ve boş zaman faaliyetleri bölümlerini içeren dışarıda bölümü toplam puan tüm örneklem grubu için 11,09'dur. Bu ortalama puan, öğrencilerin dışarıda bölümündeki davranışlarda orta düzeyde yeterliliğe sahip olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin Annelerinin Davranış (Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı) Durumları

Tablo 15'te öğrenci annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları görülmektedir.

Tablo 15.

Öğrencilerin Annelerinin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı $\bar{X}$ ve SS Değerleri

Ölçek	Min.	Max.	$\bar{X}$	S.S
Amaçlara ulaşmada yardımcı olma (Top.)	2	10	8,72	1,89
Koruyuculuk (Top.)	2	10	5,91	2,42
Başarı İçin Baskı (Top.)	2	10	8,94	1,44

Tablo 15'te öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları değerlendirildiğinde; amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışından elde edilen toplam 8,72 puan, öğrenci annelerinin bu davranış düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Koruyuculuk davranışından elde edilen toplam puanın 5,91 olması ise, annelerin koruyuculuk davranışının orta düzeyde olduğu anlamına gelmektedir. Başarı için baskı davranışlarından elde edilen 8,94 toplam puan, annelerin başarılı olmaları için çocuklarına yüksek düzeyde baskı yaptıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 16 ile Tablo 30 arasında denencelerle ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi

Denence 1.0/

“Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, almayanlardan önemli düzeyde yüksektir.”

Bu denenceyi test etmek amacı ile okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılmış ve elde edilen değerler Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16.
Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek		Okul Öncesi Eğitim				t Testi	
			Almayan (n=177)		Alan (n=225)			
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	3,96	0,99	3,83	1,08	4,06	0,90	-2,30	<,05
Temizlik	4,97	1,43	4,82	1,49	5,08	1,37	-1,78	0,08
Giyinme	4,40	0,86	4,32	0,95	4,45	0,77	-1,53	0,13
Yatma-Uyuma	3,86	1,23	3,88	1,25	3,85	1,21	0,22	0,83
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,66	1,31	3,49	1,37	3,79	1,25	-2,30	<,05
Yer Değiştirme	2,56	1,28	2,51	1,28	2,60	1,27	-0,68	0,50
Sinema	1,08	1,53	0,49	1,21	1,54	1,60	-7,23	<,001
Arkadaşlarla Görüşme	3,29	1,52	3,16	1,59	3,39	1,45	-1,53	0,13
Parayı Harcama ve faydalanma	4,17	1,43	4,01	1,39	4,30	1,46	-2,04	<,05
Diğer Hususlar	4,20	1,46	3,82	1,53	4,49	1,34	-4,64	<,001
Toplam	36,13	6,56	34,33	6,71	37,54	6,08	-5,017	<,001

Tablo 16’da ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumlarına göre K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Alınan sonuçlar, okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin K.K.Y.D. ortalama puanlarının (37,54), okul öncesi eğitim almayanlara göre (34,33) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Tabloda da görülmektedir ki, okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin tüm davranış maddelerinden (yemek, temizlik, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar) puan ortalamaları (yatma-uyuma davranışı hariç), okul öncesi eğitimi almayanlardan daha yüksektir. Ayrıca t testi sonucu ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin yemek ($p < 0,05$), okul çalışması ve ev işlerine yardım ($p < 0,05$), sinema ($p < 0,001$), parayı harcama ve faydalanma ($p < 0,05$) ve telefonla görüşme, ocağı yakma, ayakkabı boyama vb. faaliyetleri içeren diğer hususlar ($p < 0,001$) davranış maddelerinde ve toplam değerinde ($p < 0,001$) okul öncesi eğitimi alma ve almama durumuna göre istatistiksel açıdan da anlamlı farklılığını ortaya koymaktadır.

Bu bulgular denece 1.0’ı desteklemektedir.

Cinsiyet Farklılığının K.K.Y.D.'ye Etkisi

Denence 2.0/

“Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.”

Bu denenceyi test etmek amacı ile örnekleme alınan öğrencilerin, cinsiyetine göre almış oldukları K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılarak, elde edilen değerler Tablo 17’de belirtilmiştir.

Tablo 17.
Öğrencilerin Cinsiyete Göre K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek		Erkek Öğr. (n=204)		Kız Öğr. (n=198)		t Testi	
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	3,96	0,99	3,92	1,02	3,99	0,96	0,74	0,458
Temizlik	4,97	1,43	4,96	1,51	4,97	1,33	0,098	0,922
Giyinme	4,40	0,86	4,33	0,89	4,46	0,82	1,59	0,11
Yatma-Uyuma	3,86	1,23	3,84	1,21	3,88	1,25	0,29	0,77
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,66	1,31	3,53	1,29	3,79	1,31	2,03	<,05
Yer Değiştirme	2,56	1,28	2,85	1,25	2,26	1,23	-4,77	<,001
Sinema	1,08	1,53	1,22	1,57	0,93	1,47	-1,85	0,065
Arkadaşlarla Görüşme	3,29	1,52	3,49	1,46	3,09	1,55	-2,66	<,05
Parayı Harcama ve faydalanma	4,17	1,43	4,35	1,30	3,98	1,54	-2,56	<,05
Diğer Hususlar	4,20	1,46	4,40	1,45	3,99	1,45	-2,818	<,05
Toplam	36,13	6,56	36,88	6,41	35,36	6,63	-2,335	<,05

Tablo 17’de, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçları verilmiştir.K.K.Y.D.maddelerinden erkeklerin almış oldukları ortalama toplam puan 36,88’in,kız öğrencilerin almış oldukları ortalama toplam puan 35,36’ dan yüksek olduğu görülmektedir.Ortalamalar değerlendirildiğinde; erkeklerin yer değiştirme,sinema,arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar davranış maddelerinde kız öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür.Kız öğrencilerin ise daha çok evde bölümü ile ilgili davranışlarda (yemek,giyinme,yatma-uyuma) ve

okul çalışması ile ev işlerine yardım davranışlarında daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Temizlik davranışında her iki cinsiyette de eşit puanlar alınmıştır. Yapılan t Testi sonucunda öğrencilerin yer değiştirme ($p<0,001$), arkadaşlarla görüşme ($p<0,05$), parayı harcama ve faydalanma ($p<0,05$) ve diğer hususlar ($p<0,05$) davranış maddelerinde ve toplam değerinde ($p<0,05$) düzeyinde cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığı göstermektedir.

Bu bulgulara göre denence 2.0 desteklenmektedir.

Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Alıp Almayan Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi

Denence 2.1/

“Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları, almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.”

Denenceyi test etmek amacı ile okul öncesi eğitimi alan ve almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Elde edilen değerler Tablo 18’de belirtilmiştir.

Tablo 18.
Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Kız Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek Kız (n=198)		Okul Öncesi Eğitim				t Testi	
	$\bar{X}$	S.S.	Almayan (n=88)		Alan (n=110)		t	p
			$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Yemek	3,99	0,96	3,85	1,02	4,11	0,89	-1,89	<,05
Temizlik	4,76	1,26	4,99	1,38	4,96	1,31	0,13	0,90
Giyinme	4,46	0,82	4,40	0,90	4,52	0,75	-1,02	0,31
Yatma-Uyuma	3,88	1,25	3,93	1,22	3,84	1,28	0,53	0,60
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,79	1,31	3,60	1,34	3,95	1,28	-1,84	<,05
Yer Değiştirme	2,26	1,23	2,10	1,24	2,38	1,22	-1,59	0,11
Sinema	0,93	1,47	0,34	1,07	1,41	1,58	-5,42	<,001
Arkadaşlarla Görüşme	3,09	1,55	2,99	1,64	3,16	1,47	-0,79	0,43
Parayı Harcama ve faydalanma	3,98	1,54	3,85	1,61	4,09	1,48	-1,08	0,28
Diğer Hususlar	3,99	1,45	3,55	1,50	4,35	1,31	-4,00	<,001
Toplam	35,36	6,63	33,60	6,99	36,76	6,00	-3,423	<,001

Tablo 18, okul öncesi eğitimi alan ve almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçları içermektedir. Buna göre; okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin ortalama toplam puanları 36,76, okul öncesi eğitimi almayanların ortalama toplam puanları 33,60'a göre daha yüksektir. Davranış maddelerine göre incelendiğinde ise; okul öncesi eğitimi alan kızların, yemek, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar davranışlarında okul öncesi eğitimi almayan kızlara göre yüksek puan aldıkları görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda, kız öğrencilerin yemek ($p < 0,05$), okul çalışması ve ev işlerine yardım ($p < 0,05$), sinema ($p < 0,001$) ve diğer hususlar ($p < 0,001$) davranış maddelerinde ve toplam değerde ($p < 0,001$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Bu değerler denence 2.1'i destekler niteliktedir.

Denence 2.2/

“Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1.sınıf erkek öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.”

Bu denencenin test edilmesi için, okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılmış ve değerler Tablo 19'da belirtilmiştir.

Tablo 19.
Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek Erkek (n=204)		Okul Öncesi Eğitim				t Testi	
			Almayan (n=89)		Alan (n=115)			
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	3,92	1,02	3,81	89,00	4,01	0,91	-1,39	0,17
Temizlik	4,73	1,44	4,66	1,59	5,19	1,42	-2,50	<,01
Giyinme	4,33	0,89	4,25	0,99	4,39	0,79	-1,15	0,25
Yatma-Uyuma	3,84	1,21	3,82	1,28	3,86	1,15	-0,24	0,81
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,53	1,29	3,38	1,39	3,64	1,20	-1,44	0,15
Yer Değiştirme	2,85	1,25	2,91	1,20	2,80	1,29	0,62	0,53
Sinema	1,22	1,57	0,64	1,33	1,66	1,61	-4,84	<,001
Arkadaşlarla Görüşme	3,49	1,46	3,33	1,54	3,61	1,40	-1,37	0,17
Parayı Harcama ve faydalanma	4,35	1,30	4,16	1,12	4,50	1,42	-1,85	0,07
Diğer Hususlar	4,40	1,45	4,10	1,52	4,63	1,35	-2,61	<,01
Toplam	36,88	6,41	35,06	6,38	38,29	6,09	-3,680	<,001

Tablo 19, okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçları içermektedir. Buna göre; okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanları 38,29, okul öncesi eğitimi almayanların ortalama toplam puanları 35,06'a göre daha yüksektir. Davranış maddelerine göre incelendiğinde ise; okul öncesi eğitimi alan erkek öğrenciler (yer değiştirme davranışı hariç), tüm davranış maddelerinden (yemek, temizlik, giyinme, yatma-uyuma, okul çalışması ve ev işlerine yardım, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar) okul öncesi eğitimi almayan erkeklere göre yüksek puan aldıkları görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin temizlik ($p < 0,01$), sinema ($p < 0,001$) ve diğer hususlar ($p < 0,01$) davranış maddelerinde ve toplam değerde ($p < 0,001$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Bu değerler denence 2.2'yi desteklemektedir.

Denence 2.3/

“Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalaması, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir”

Bu denencenin test edilmesi için, okul öncesi eğitimi alan kız ve alan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılmış ve değerler Tablo 20’de belirtilmiştir.

Tablo 20.
Okul Öncesi Eğitim Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek Erkek (n=225)		Okul Öncesi Eğitim Alan				t Testi	
	$\bar{X}$	S.S.	Kız (n=110)		Erkek (n=115)		t	p
			$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Yemek	4,06	0,90	4,11	0,89	4,01	0,91	0,83	0,405
Temizlik	4,87	1,29	4,77	1,23	4,97	1,34	-1,15	0,252
Giyinme	4,45	0,77	4,52	0,75	4,39	0,79	1,23	0,219
Yatma-Uyuma	3,85	1,21	3,84	1,28	3,86	1,15	-0,15	0,88
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,79	1,25	3,95	1,28	3,64	1,20	1,83	0,069
Yer Değiştirme	2,60	1,27	2,38	1,22	2,80	1,29	-2,50	<,05
Sinema	1,54	1,60	1,41	1,58	1,66	1,61	-1,18	0,238
Arkadaşlarla Görüşme	3,39	1,45	3,16	1,47	3,61	1,40	-2,32	<,05
Parayı Harcama ve faydalanma	4,30	1,46	4,09	1,48	4,50	1,42	-2,10	<,05
Diğer Hususlar	4,49	1,34	4,35	1,31	4,63	1,35	-1,58	0,116
Toplam	37,54	6,08	36,76	6,00	38,29	6,09	-1,889	0,06

Tablo 20’de, okul öncesi eğitimi alan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçları içermektedir. Buna göre; okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanları 38,29, okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin ortalama toplam puanları 36,76’a göre daha yüksektir. Ayrıca davranış maddelerine göre ise; okul öncesi eğitimi alan kız öğrenciler ev içindeki davranışlarda (yemek, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım) erkeklere göre daha yüksek puan alırken; yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme,

parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar maddelerinde okul öncesi eğitimi alan erkeklerin daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda, yer değiştirme ($p<0,05$), arkadaşlarla görüşme ($p<0,05$) ve parayı harcama ve faydalanma ($p<0,05$) davranış maddelerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu fakat toplam değerde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p<0,06$) görülmektedir.

Bu değerler denence 2.3'ü desteklememektedir.

Denence 2.4/

“Okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması, okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksektir.”

Bu denencenin test edilmesi için, okul öncesi eğitimi almayan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları karşılaştırılmış ve değerler Tablo 21’de belirtilmiştir.

Tablo 21.
Okul Öncesi Eğitim Almayan Kız ve Erkek Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek Erkek (n=177)		Okul Öncesi Eğitim Almayan				t Testi	
	$\bar{X}$	S.S.	Kız (n=88)		Erkek (n=89)		t	p
			$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Yemek	3,83	1,08	3,85	1,02	3,81	1,14	0,27	0,79
Temizlik	4,58	1,42	4,74	1,30	4,42	1,51	1,52	0,131
Giyinme	4,32	0,95	4,40	0,90	4,25	0,99	1,06	0,293
Yatma-Uyuma	3,88	1,25	3,93	1,22	3,82	1,28	0,59	0,554
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,49	1,37	3,60	1,34	3,38	1,39	1,07	0,285
Yer Değiştirme	2,51	1,28	2,10	1,24	2,91	1,20	-4,40	<,001
Sinema	0,49	1,21	0,34	1,07	0,64	1,33	-1,65	0,1
Arkadaşlarla Görüşme	3,16	1,59	2,99	1,64	3,33	1,54	-1,41	0,159
Parayı Harcama ve faydalanma	4,01	1,39	3,85	1,61	4,16	1,12	-1,47	0,144
Diğer Hususlar	3,82	1,53	3,55	1,50	4,10	1,52	-2,45	<,05
Toplam	34,33	6,71	33,60	6,99	35,06	6,38	-1,45	0,15

Tablo 21’de, okul öncesi eğitimi almayan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçları görülmektedir. Okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanları 35,06, okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilerin ortalama toplam puanları 33,60’a göre daha yüksektir. Fakat okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilerin ev içindeki davranışlarda (yemek, temizlik, giyinme, yatma-uyuma, okul çalışması ve ev işlerine yardım) erkeklere göre daha yüksek puan alırken; yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar maddelerinde okul öncesi eğitimi almayan erkeklerin daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda, yalnızca yer değiştirme ($p<0,001$) ve diğer hususlar davranış maddelerinde ($p<0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu, toplam değerde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın görülmediği ($p<0,15$) tespit edilmiştir.

Bu değerler denence 2.4’ü desteklememektedir.

Annelerin Eğitim Düzeylerinin ve Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumlarının K.K.Y.D.’ye Etkisi

Denence 3.0/

“İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.”

Bu denenceyi test etmek amacı ile ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları annelerinin eğitim düzeyi ile karşılaştırılmış ve elde edilen değerler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22.
Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları

Davranış Maddeleri	Tüm Örnek		Velinin Eğitim Durumu									Anova Testi			
	$\bar{X}$	S.S.	İlkokul (n=143)			Ortaokul (n=30)			Lise (n=121)			Üniversite (n=108)		F	p
			$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.		
Yemek	3,96	0,99	3,94	1,02	3,93	0,98	3,98	0,99	3,96	0,97	0,055	0,983			
Temizlik	4,97	1,43	5,06	1,48	4,93	1,68	4,91	1,32	4,92	1,40	0,354	0,787			
Giyinme	4,40	0,86	4,43	0,83	4,33	0,99	4,36	0,92	4,41	0,77	0,177	0,912			
Yatma-Uyuma	3,86	1,23	3,99	1,13	3,80	1,06	3,79	1,38	3,79	1,22	0,86	0,462			
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,66	1,31	3,52	1,40	3,40	1,45	3,74	1,29	3,82	1,13	1,706	0,165			
Yer Değiştirme	2,56	1,28	2,61	1,29	2,57	1,07	2,56	1,22	2,48	1,37	0,204	0,894			
Sinema	1,08	1,53	0,57	1,23	0,70	1,37	1,21	1,59	1,70	1,61	13,426	<,001			
Arkadaşlarla Görüşme	3,29	1,52	3,17	1,61	3,27	1,41	3,41	1,50	3,31	1,45	0,517	0,671			
Parayı Harcama ve faydalanma	4,17	1,43	3,94	1,40	4,30	1,64	4,29	1,40	4,30	1,44	1,835	0,14			
Diğer Hususlar	4,20	1,46	4,03	1,63	3,93	1,26	4,22	1,41	4,46	1,30	2,19	0,089			
Toplam	36,13	6,56	35,26	7,10	35,17	6,95	36,48	6,38	37,16	5,74	2,173	<,10			

Tablo 22’de, öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ortaya çıkan K.K.Y.D.puanlarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir.Buna göre;anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması 37,16 olarak,ilkokul (35,26), ortaokul (35,17) ve lise (36,48) mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamalarından daha yüksektir.Annelerin eğitim durumlarına göre; sinema maddesinin ortalama puanı üniversite mezunu olan annelerde oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan varyans analizinde yalnızca sinema ($p<0,001$) maddesinin istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlandığı,toplam değerde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($p<0,10$) görülmemekle birlikte, annelerin eğitim düzeyine göre K.K.Y.D.’de puan farklılığının olması denence 3.0’ı desteklendiğini ifade etmektedir..

Denence 3.1/

“Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır.”

Bu denenceyi test etmek için okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları, annelerinin eğitim durumları ile karşılaştırılmış ve elde edilen değerler Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23.

Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları

Davranış Maddeleri (Okul öncesi eğitim alan)	Velinin Eğitim Durumu												Anova Testi	
	İlkokul (n=48)			Ortaokul (n=10)			Lise (n=78)			Üniversite (n=89)			F	p
	$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.		$\bar{X}$	S.S.			
Yemek	4,19	0,84		3,60	1,08		4,12	0,85		3,99	0,95		1,479	0,221
Temizlik	5,23	1,21		5,15	1,68		4,72	1,21		4,79	1,32		1,919	0,127
Giyinme	4,63	0,61		4,20	0,92		4,49	0,79		4,36	0,82		1,649	0,179
Yatma-Uyuma	4,06	1,08		3,80	1,23		3,87	1,29		3,72	1,21		0,851	0,468
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,63	1,31		3,50	1,08		3,73	1,34		3,97	1,13		1,117	0,343
Yer Değiştirme	2,81	1,25		2,20	1,03		2,55	1,28		2,56	1,30		0,844	0,471
Sinema	0,77	1,29		1,70	1,64		1,64	1,63		1,84	1,61		5,184	<,05
Arkadaşlarla Görüşme	3,44	1,58		2,40	1,17		3,47	1,47		3,40	1,37		1,675	0,173
Parayı Harcama ve faydalanma	4,23	1,37		3,60	1,90		4,40	1,43		4,33	1,48		0,929	0,428
Diğer Hususlar	4,48	1,41		4,10	1,37		4,46	1,36		4,56	1,28		0,379	0,768
Toplam	37,73	6,04		34,40	7,96		37,67	6,19		37,69	5,78		0,932	0,426

Tablo 23'te, okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ortaya çıkan K.K.Y.D. puanlarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Buna göre; anneleri ilköğretim mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması 37,73 iken, üniversite mezunu annelerin çocuklarının 37,69, lise mezunu annelerin çocuklarının 37,67 puan ortalamaları ile birbirlerine çok yakın puanlar aldıkları görülmektedir. Yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın görülmediği ($p < 0,426$), yalnızca sinema ($p < 0,05$) maddesinin istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlandığı görülmektedir.

Bu değerler denence 3.1'i desteklemektedir.

Denence 3.2/

“Okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.”

Bu denencenin test edilmesi için okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları annelerinin eğitim durumları ile karşılaştırılmış ve elde edilen değerler Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24.
Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS ve Varyans Analizi Sonuçları

Davranış Maddeleri (Okul öncesi eğitim almayan)	Velinin Eğitim Durumu												Anova Testi	
	İlkokul (n=95)			Ortaokul (n=20)			Lise (n=43)			Üniversite (n=19)			F	p
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.				
Yemek	3,81	1,07	4,10	0,91	3,74	1,18	3,84	1,07	0,515	0,673				
Temizlik	4,64	1,46	4,40	1,53	4,63	1,41	4,39	1,16	0,279	0,841				
Giyinme	4,33	0,92	4,40	1,05	4,14	1,10	4,63	0,50	1,254	0,292				
Yatma-Uyuma	3,96	1,16	3,80	1,01	3,63	1,53	4,11	1,24	0,936	0,424				
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,46	1,44	3,35	1,63	3,77	1,23	3,16	0,83	1,049	0,372				
Yer Değiştirme	2,51	1,30	2,75	1,07	2,58	1,14	2,11	1,66	0,905	0,44				
Sinema	0,46	1,19	0,20	0,89	0,44	1,20	1,05	1,51	1,811	0,147				
Arkadaşlarla Görüşme	3,04	1,61	3,70	1,34	3,28	1,56	2,89	1,76	1,202	0,311				
Parayı Harcama ve faydalanma	3,80	1,40	4,65	1,42	4,09	1,34	4,16	1,26	2,316	0,077				
Diğer Hususlar	3,80	1,69	3,85	1,23	3,79	1,39	4,00	1,33	0,099	0,961				
Toplam	34,01	7,29	35,55	6,57	34,33	6,22	34,68	4,97	0,306	0,821				

Tablo 24’te, okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ortaya çıkan K.K.Y.D.puanlarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir.Buna göre;anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması 35,55 ile yüksek iken,anneleri üniversite mezunu çocukların 34,68,anneleri lise mezunu çocukların 34,33 ve anneleri ilkokul mezunu çocukların 34,01 puan ile birbirlerine çok yakın puanlar aldıkları görülmektedir. Yapılan varyans analizinde, okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarında annelerinin eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın görülmediği ($p<0,821$) belirtilmektedir.

Bu değerler denence 3.2’yi desteklememektedir.

Bazı Anne Davranışlarının K.K.Y.D.’ye Etkisi

Denence 4.0/

“Annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranış düzeyi arttıkça, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumlu yönde etkilenmektedir.”

Annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranış düzeyine bağlı olarak ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla, örnek kütle annelerin amaca ulaşmada yardımcı olma düzeyleri dikkate alınarak *medyan kuralına* (medyan=9) göre ikiye ayrılmıştır. Medyanın altında kalan grup (0-9) amaçlara ulaşmada daha düşük düzeyde yardımcı olanlar, medyanın üstünde kalanlar (10 ve daha yüksek) ise amaçlara ulaşmada daha yüksek düzeyde yardımcı olanlar olarak iki gruba ayrılmıştır.

Tablo 25’te annelerin amaçlara yardımcı olma düzeylerine bağlı olarak, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları görülmektedir.

Tablo 25.
Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Düzeylerine Göre
Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Düzeyi				t Testi	
	Daha Düşük (n=172)		Daha Yüksek (n=230)			
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	4,01	0,98	3,92	1,00	0,84	0,40
Temizlik	4,98	1,46	4,96	1,41	0,18	0,86
Giyinme	4,37	0,82	4,41	0,89	-0,47	0,64
Yatma-Uyuma	3,84	1,22	3,88	1,23	-0,33	0,74
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,80	1,25	3,55	1,34	1,95	<,05
Yer Değiştirme	2,69	1,19	2,46	1,33	1,84	0,07
Sinema	1,19	1,52	0,99	1,53	1,30	0,19
Arkadaşlarla Görüşme	3,52	1,45	3,12	1,54	2,64	<,01
Parayı Harcama ve faydalanma	4,32	1,39	4,06	1,46	1,83	0,07
Diğer Hususlar	4,44	1,37	4,01	1,50	2,94	<,001
Toplam	37,16	5,85	35,36	6,95	2,825	<,01

Tablo 25'te annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeylerine göre K.K.Y.D.puan ortalamaları, medyanın altında kalan grup olan daha düşük düzeyde yardımcı olanların çocuklarında toplam 37,16 iken, medyanın üstünde kalan grup(daha yüksek) için 35,36 olarak görülmektedir.Buna göre; amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyleri daha düşük olan annelerin çocuklarının(giyinme ve yatma-uyuma davranışları hariç) diğer davranış maddelerinde (yemek, temizlik, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar), amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyleri daha yüksek annelerin çocuklarına göre puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.Yapılan t testi sonucunda da; annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeylerine göre, okul çalışması ve ev işlerine yardım ($p<0,05$), arkadaşlarla görüşme ($p<0,01$) ve diğer hususlar ($p<0,001$) davranış maddelerinde ve toplam değerde ($p<0,01$) anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 4.0'ı desteklememektedir.

Denence 5.0/

“Annelerin koruyuculuk davranış düzeyi arttıkça ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumsuz yönde etkilenmektedir.”

Annelerin koruyuculuk davranış düzeyine bağlı olarak ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacı ile örnek kütle, annelerin koruyuculuk düzeyleri doğrultusunda *medyan kuralına* göre iki gruba ayrılmıştır. Medyanın altında kalan grup, koruyuculuk düzeyi daha düşük medyanın üstünde kalan grup ise koruyuculuk düzeyi daha yüksek olanlar olmak üzere gruplandırılmıştır.

Tablo 26’da annelerin koruyuculuk davranış düzeyine bağlı olarak, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları görülmektedir.

Tablo 26.
Annelerin Koruyuculuk Düzeyine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Koruyuculuk Düzeyi				t Testi	
	Daha Düşük (n=249)		Daha Yüksek (n=152)			
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	4,02	0,97	3,88	1,01	1,39	0,17
Temizlik	5,04	1,45	4,85	1,39	1,33	0,18
Giyinme	4,42	0,83	4,35	0,89	0,83	0,41
Yatma-Uyuma	3,82	1,23	3,93	1,22	-0,89	0,38
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,75	1,25	3,51	1,39	1,95	<,05
Yer Değiştirme	2,65	1,27	2,41	1,28	1,77	0,08
Sinema	1,14	1,56	0,95	1,47	1,21	0,23
Arkadaşlarla Görüşme	3,35	1,54	3,20	1,48	0,97	0,33
Parayı Harcama ve faydalanma	4,33	1,45	3,93	1,36	2,72	<,01
Diğer Hususlar	4,30	1,41	4,03	1,54	1,76	0,08
Toplam	36,81	6,41	35,03	6,68	2,653	<,05

Tablo 26’da annelerin koruyuculuk düzeylerine göre K.K.Y.D. puan ortalamaları, medyanın altında kalan grup olan daha düşük koruyuculuk davranışı gösterenlerin çocuklarında ortalama toplam puan 36,81 iken, medyanın üstünde kalan grup(daha yüksek koruyuculuk gösterenler) için 35,03 olarak

görülmektedir. Buna göre; koruyuculuk düzeyi daha düşük olan annelerin çocuklarının (yatma-uyuma davranışı hariç) diğer tüm davranış maddelerinde (yemek, temizlik, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar), koruyuculuk düzeyi daha yüksek annelerin çocuklarına göre, puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda da; annelerin koruyuculuk düzeyine göre, okul çalışması ve ev işlerine yardım ($p < 0,05$) ve parayı harcama ve faydalanma ($p < 0,01$) davranış maddelerinde ve toplam değerde ($p < 0,05$) düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 5.0'ı desteklemektedir.

Denence 6.0/

“Annelerin başarı için baskı davranış düzeyi arttıkça, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. olumsuz yönde etkilenmektedir.”

Bu denenceyi test etmek için örnek kütle annelerin başarı için baskı düzeyleri doğrultusunda *medyan kuralına* göre iki gruba ayrılmıştır. Medyanın altında kalan grup, başarı için baskı düzeyi daha düşük olanlar, medyanın üstünde kalan grup ise başarı için baskı düzeyi daha yüksek olanlar olmak üzere gruplandırılmıştır.

Tablo 27'de, annelerin başarı için baskı davranış düzeyine bağlı olarak ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y.D. puan ortalamaları görülmektedir.

Tablo 27.
Annelerin Başarı İçin Baskı Düzeylerine Göre Öğrencilerin K.K.Y.D. $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Davranış Maddeleri	Başarı İçin Baskı Düzeyi				t Testi	
	Daha Düşük (n=188)		Daha Yüksek (n=214)			
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.	t	p
Yemek	3,97	0,96	3,94	1,02	0,30	0,77
Temizlik	4,93	1,42	5,00	1,44	-0,55	0,58
Giyinme	4,38	0,84	4,41	0,88	-0,28	0,78
Yatma-Uyuma	3,86	1,27	3,86	1,19	0,02	0,99
Okul Çalışması ve ev işlerine yardım	3,69	1,29	3,64	1,32	0,39	0,70
Yer Değiştirme	2,59	1,25	2,53	1,30	0,41	0,68
Sinema	1,16	1,56	1,00	1,50	1,08	0,28
Arkadaşlarla Görüşme	3,39	1,47	3,20	1,56	1,24	0,22
Parayı Harcama ve faydalanma	4,21	1,48	4,14	1,40	0,50	0,62
Diğer Hususlar	4,30	1,36	4,11	1,54	1,31	0,19
Toplam	36,47	6,25	35,83	6,82	0,992	,322

Tablo 27’de annelerin başarı için baskı düzeylerine göre K.K.Y.D.puan ortalamaları, medyanın altında kalan grup olan başarı için daha düşük baskı gösterenlerin çocuklarında ortalama toplam 36,47 iken, medyanın üstünde kalan grup (daha yüksek) için 35,83 olarak görülmektedir. Buna göre; başarı için baskı davranış düzeyi daha düşük olan annelerin çocuklarının yemek, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar davranış maddelerinde, başarı için baskı düzeyi daha yüksek annelerin çocuklarına göre puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan t testi sonucunda anlamlı bir farklılığın ($p < 0,322$) bulunmamasına rağmen, annelerin başarı için baskı düzeyi arttıkça çocukların K.K.Y.D. puanlarının olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 6.0’ı destekler bir nitelik taşımaktadır.

Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumuna, Cinsiyete ve Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Bazı Anne Davranışları

Denence 7.0/

“ Okul öncesi eğitimi alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi almayan çocukların annelerinin puan ortalamalarına göre farklılık göstermektedir.”

Bu denencenin test edilmesi için okul öncesi eğitim alan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları ile karşılaştırılması ve elde edilen değerler Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28.
Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Annelerinin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Ebeveyn Davranışları	Okul Öncesi Eğitim				t Testi	
	Almayan (n=177)		Alan (n=224)		t	p
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Amaçlara ulaşmada yardımcı olma	9,12	1,64	8,41	2,02	3,82	<,001
Koruyuculuk	6,23	2,56	5,67	2,28	2,34	<,05
Başarı için baskı	9,18	1,19	8,76	1,59	2,96	<,001

Tablo 28’de öğrencilerin okul öncesi eğitimi alma ve almama durumuna göre annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamalarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde; okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin anneleri amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışını daha fazla (9,12) göstermektedirler. Ayrıca, okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin anneleri daha fazla koruyuculuk davranışı (6,23) ve daha fazla başarı için baskı (9,18) göstermektedirler. Yapılan t testi sonucuna göre; annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma ($p<0,001$), koruyuculuk ($p<0,05$) ve başarı için baskı

($p < 0,001$) davranış değerlerinde de istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 7.0'ı desteklemektedir.

Denence 8.0/

“İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları, öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.”

Bu denencenin test edilmesi için kız ve erkek öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları karşılaştırılarak Tablo 29'daki değerler elde edilmiştir.

Tablo 29.
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Ebeveyn Davranışları	Cinsiyet				t Testi	
	Kız (n=198)		Erkek (n=204)		t	p
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Amaçlara ulaşmada yardımcı olma	8,75	1,90	8,70	1,89	0,25	0,81
Koruyuculuk	5,96	2,39	5,87	2,46	0,40	0,69
Başarı için baskı	8,94	1,48	8,94	1,41	0,02	0,98

Tablo 29'da öğrencilerin cinsiyetlerine göre annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamalarına ilişkin istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Puan ortalamalarının hem kızlar hem de erkekler için birbirine yakın değerler olduğu ve t testi sonucuna göre de annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma ($p < 0,81$), koruyuculuk ($p < 0,69$) ve başarı için baskı davranışlarının ($p < 0,98$), öğrencinin cinsiyetine göre istatistiksel açıdan da anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 8.0'ı desteklemektedir.

Denence 9.0/

“İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.”

Bu denencenin test edilmesi için ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyleri ile amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları karşılaştırılmış ve elde edilen değerler Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30.
Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Annelerin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı Davranışlarının $\bar{X}$, SS, t ve p Değerleri

Ebeveyn Davranışları	Ebeveyn Eğitimi				t Testi	
	İlkokul (n=143)		Üniversite (n=107)		t	p
	$\bar{X}$	S.S.	$\bar{X}$	S.S.		
Amaçlara ulaşmada yardımcı olma	9,01	1,81	8,29	2,06	2,97	<,001
Koruyuculuk	6,43	2,46	5,27	2,19	3,85	<,001
Başarı için baskı	9,24	1,45	8,55	1,45	3,74	<,001

Tablo 30’da, öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamalarına ait istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde; ilkokul mezunu annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışını daha fazla (9,01) gösterdikleri görülmektedir. Yine ilkokul mezunu annelerin üniversite mezunu annelere göre daha fazla koruyuculuk davranışı (6,43) ve daha fazla başarı için baskı (9,24) davranışları gösterdikleri belirtilmektedir. Yapılan t testi sonucuna göre; annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma ($p<0,001$), koruyuculuk ($p<0,001$) ve başarı için baskı ($p<0,001$) davranış değerlerinde de istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar denence 9.0’ı desteklemektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak örnekleme alınan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin K.K.Y. test puan ortalamaları ve annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışları puan ortalamalarına ilişkin bulgular yorumlanmıştır. Daha sonra, örnekleme oluşturan öğrencilerin K.K.Y. puanlarının okul öncesi eğitimi alıp almama, cinsiyet ve annenin eğitim durumlarından etkilenip etkilenmediğine ilişkin denencelere ait bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Ayrıca öğrencilerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının, öğrencilerin cinsiyetine, okul öncesi eğitim alıp almamalarına ve annelerin eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin denencelere ait bulgular da tartışılmış ve yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlama denencelerin ele alınış sırasına uygun bir şekilde yapılmıştır.

Öğrencilerin K.K.Y.D. Durumları

Öğrencilerin K.K.Y.D. puanları ölçeğe ilişkin ortalama değerler ile karşılaştırılmış ve anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Tablo 14'e bakıldığında örneklem grubunun değerlendirme sonucunda genel toplamda aldığı en az puan 17,00 iken, maksimum 56,00 puan aldıkları belirtilmektedir. Tüm grubun genel toplamda aldığı ortalama puan 36,13'tür. Testin genel toplamında alınabilecek maksimum puan 58,50'dir. Bu puanın aritmetik ortalaması ve tek örnek t testi değeri olarak tespit edilen 29,25 puanı kriter olarak ele alındığında grubun ortalama puanı olan 36,13 puanı, 29,25 puanının üzerinde bir puandır. 29,25 puanı öğrencilerin K.K.Y.D.'sinin orta düzeyde durumunu ifade eden bir değerdir. Bu sonuç, örneklem grubunun K.K.Y.D.'de orta düzeyde yeterliliğe sahip olduğu anlamına gelmektedir ve istatistiksel açıdan anlamlılık belirtmektedir ($p < 0,001$).

Testin alt maddelerinin de değerlendirmesi yapıldığında örneklem grubunun;

- Yemek yeme ile ilgili davranışlardan aldıkları 3,96 puan, ortalama test değeri olan 2,50 puanın üzerindedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).

- Temizlik ile ilgili davranışlarda aldıkları 4,50 puan, ortalama test değeri olan 3,75 puanın üzerinde bir puandır ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).

- Giyinme ile ilgili davranışlardan elde edilen 4,40 puan, ortalama test değeri 2,50 puanın oldukça üstündedir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

- Yatma-uyuma ile ilgili davranışlardan elde edilen 3,86 puan, ortalama test değeri 3,00 puanın üstünde bir puandır ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

- Yemek yeme, temizlik, giyinme ve yatma-uyuma bölümlerinden oluşan maddi özerklik kısmından elde edilen toplam puan 20,84, ortalama test değeri 11,75 puanın oldukça üstündedir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$). Bu durum öğrencilerin bu bölüme (maddi özerklik) ilişkin davranışlarda yeterli düzeyde oldukları anlamına gelmektedir.

- Okul çalışması ve ev işlerine yardım davranışlarından elde edilen 3,66 puan, ortalama test değeri 3,00 puanın üstündedir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

- Maddi özerklik (yemek, temizlik, giyinme, yatma-uyuma) ve okul çalışması ve ev işlerine yardım kısımlarından oluşan evde bölümünden elde edilen toplam puan olan 20,84 ortalama test değeri 14,75'in oldukça üstündedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Bu puan, öğrencilerin evde bölümündeki davranışlarda yeterli düzeyde olduklarını göstermektedir.

- Yer değiştirme ile ilgili davranışlardan elde edilen 2,56 puan, ortalama test değeri 2,50 puana oldukça yakın bir değerdir. İstatistiksel açıdan anlamlılık görülmemesine rağmen öğrencilerin bu bölümde orta düzeyde bu davranışları gösterdiği anlaşılmaktadır.

- Sinema ile ilgili davranışlardan elde edilen 1,08 puanı, ortalama test değeri 2,00 puanının altında bir değerdir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$). Grubun puanının ortalama test değerinin altında olması bu bölümle

ilgili davranışların yeterli düzeyde olmadığı ve gerçekleştirilemediği anlamına gelmektedir.

- Arkadaşlarla görüşme ile ilgili davranışlardan elde edilen 3,28 puanı, ortalama test değeri olan 3,00 puanın üzerindedir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

- Para harcama ve faydalanma ile ilgili davranışlardan elde edilen 4,17 puanı, ortalama test değeri 3,50 puanın üzerinde bir değerdir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

- Yer değiştirme ve boş zaman faaliyetleri (sinema, arkadaşlarla görüşme ve para harcama ve faydalanma) kısımlarından oluşan dışarıda bölümünden elde edilen toplam puan 11,09, ortalama test değeri 11,00 puanına oldukça yakın bir değerdir. İstatistiksel olarak anlamlılık göstermemesine rağmen bu puan öğrencilerin dışarıda bölümündeki davranışlarda orta düzeyde yeterliliğe sahip olduklarını göstermektedir.

- Diğer hususlar ile ilgili davranışlardan elde edilen 4,20 puanı, ortalama test değeri 3,50 puanın üzerindedir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,001$).

Tüm “Tablo 14” değerlerine bakıldığında örneklem grubunun K.K.Y.D.’ye ait alt maddelerde (yer değiştirme ve dışarıda toplam hariç) istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ve genellikle öğrencilerin orta düzeyde K.K.Y.D.’ye sahip olduğunu açıklamaktadır. Bu durumun cinsiyet farklılığı, okul öncesi eğitim alıp almama ve annelerin eğitim düzeyi ile değişip değişmeyeceği bundan sonra ki kısımlarda tartışılacaktır.

Öğrencilerin Annelerinin Davranış (Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Başarı İçin Baskı) Durumları

Öğrencilerin annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı puan ortalamaları ölçeğin ilişkin boyutlarındaki değerlerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Tablo 15’te görüldüğü gibi ölçekten alınabilecek minimum değer 2, maksimum değer ise 10’dur. E.K.D.D.Ö. puanlamasında amaçlara ulaşmada yardımcı olma ölçeğinden annelerin almaları beklenen olumlu tam puan 10, olumsuzluğu ifade eden en düşük puan 2 iken, koruyuculuk ve başarı için baskı

ölçeklerinden annelerin almaları beklenen en düşük puan 2, olumluluğu, en yüksek 10 ise olumsuzluğu ifade etmektedir.

Buna göre amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışından elde edilen 8,72 puan, annelerin çocuklarının amaçlara ulaşmasında oldukça fazla yardımcı olduklarını göstermektedir. Koruyuculuk davranışından elde edilen 5,91 puan ise annelerin çocuklarına karşı orta düzeyde koruyuculuk davranışı gösterdikleri anlamına gelmektedir. Başarı için baskı davranışından elde edilen 8,94 puan ise annelerin başarılı olmaları için çocuklarına yüksek düzeyde baskı davranışları gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Annelerin bu davranışlarının çocukların K.K.Y.D.'sini nasıl etkilediği ilerideki kısımlarda tartışılacaktır.

Okul Öncesi Eğitim Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi

Araştırmanın 1.0 denencesinde, okul öncesi eğitimi alanın öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarında bir farklılık yaratıp yaratmadığı test edilmiştir.

Tablo 16'dan elde edilen bulgulara bakıldığında, okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin K.K.Y.D. toplam ortalama puanlarının (37,54), okul öncesi eğitim almayanlara göre (34,33) daha yüksek olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin tüm davranış maddelerinden (yemek, temizlik, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar) puan ortalamaları okul öncesi eğitimi almayanlardan daha yüksektir. Yatma-uyuma davranışında okul öncesi eğitimi alanların puanı (3,85) ve almayanların puanı (3,88) birbirine oldukça yakın değerlerdir.

Öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarında okul öncesi eğitimi alma durumunun önemli bir farklılık yarattığı, bunun okul öncesi eğitim alanların lehine olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumları, ailelerin vermiş oldukları sınırlı olanakların zenginleştiği, çocuğum tüm gelişimlerine yönelik yeterli ortamların sunulduğu bir çevredir. Bu çevre içerisinde çocuklar içinde yaşadıkları toplum değerlerine, isteklerine ve beklentilerine uygun davranışlar geliştirmeyi öğrenirler.

Bu davranışlar içerisinde gelecek yaşamı için oldukça önemli olan kendi kendini yönetme davranışlarını geliştirmeyi de öğrenmektedirler.

Demirtaş'ın (2001) yapmış olduğu çalışmada bu görüşü destekler niteliktedir. Araştırmacı çalışmasında okul öncesi eğitimin, çocuğun öz-bakım ve bazı becerilerini olumlu yönde etkilediğini ve okul öncesi eğitimi alan çocukların, bu eğitimi almayanlara göre öz-bakım ve bazı temel becerilerin gelişiminde daha başarılı durumda olduklarını ifade etmektedir.

Gazeloğlu'nun (2000) çalışmasında psiko-sosyal gelişim ölçeğinden anaokuluna giden çocuklar daha başarılı olmuşlardır.

Ekinci (2001) ise çalışmasında, okul öncesi eğitimi almış olan çocukların almamış olanlara kıyasla zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel gelişim, beceriler ve ders başarısı açısından farklı olduğunu ve bunun okul öncesi eğitimi alanların lehine olduğunu açıklamıştır.

Lagrega ve Santognossi (1980), sosyal beceri eğitimi ile ilgili çalışmalarında, ilkokul öncesi herhangi bir eğitim almış öğrencinin, doğrudan ilkokula başlayan öğrenciye göre daha olumlu sosyal beceriler sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Tüm bu araştırma bulguları okul öncesi eğitimin çocuklarda sosyalleşme ve beceri gelişimini dolayısıyla K.K.Y.D. olumlu yönde etkilediğini destekler niteliktedir.

Cinsiyet Farklılığının K.K.Y.D.'ye Etkisi

Araştırmanın 2.0 denencesinde öğrencilerin cinsiyete göre K.K.Y.D. puan ortalamalarında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Tablo 17'den elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, erkeklerin almış oldukları ortalama toplam puan (36,88), kız öğrencilerin almış olduğu ortalama toplam puandan (35,36) yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin dışarıda bölümünde kızlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülürken, evde bölümü ile ilgili davranışlarda kız öğrencilerin lehine bir farklılık saptanmıştır. Temizlik davranışlarında her iki cinsiyetinde eşit puanlar aldığı görülmüştür.

Bu değerlendirmeyi destekleyen çalışma Başaran tarafından yapılan araştırmadır.

Başaran (1974) yapmış olduğu çalışmada, psiko-sosyal gelişim ölçeğinin “kendi kendini yönetme” alt boyutunda 7 yaş çocuklarının evde bölümündeki maddi özgürlük boyutunda, kızların lehine bir fark saptayarak, kızların ev işlerinde daha ileri düzeyde olduğunu vurgulamıştır.

Başaran farklı yaş dönemlerinde de yaptığı çalışmasında (7,8,9,10,11 yaşları için) dışarıda bölümünde yer alan davranışlarda erkeklerin kızlardan daha gelişmiş olduklarını ifade etmiştir.

Eratay’ın (1993) 7-11 yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişim düzeyleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında; 7-11 yaş arası erkek çocukların kızlara oranla psiko-sosyal gelişimleri açısından başarılı oldukları ifade edilmektedir.

Kaya’nın (2000) yapmış olduğu çalışmada ise, özerklik gelişimi ile ilgili erkek çocukların puan ortalamalarının kız çocuklarından yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çimen (2000) yaptığı çalışmasında bağımsız faaliyet gösterebilme, ev işleri ve sorumluluk alt boyutlarında kızların puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğuna dikkati çekmiştir.

Araştırma literatürüne bakıldığında benzer araştırmalardan farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Gazeloğlu (2000) yapmış olduğu çalışmasında kız çocuklarını erkek çocuklarına göre psiko-sosyal yönden daha gelişmiş olduğunu ifade ederken, Atılgan’da (2001) kızların erkeklere oranla sosyal yönden olumlu davranışlar sergilediklerini tespit etmiştir.

Demirtaş (2001) ise cinsiyete göre çocukların öz-bakım ve bazı temel becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ifade etmiştir.

Her toplumda kadın ve erkeklerden beklenen, onlara uygun görülen tutum ve davranışlar farklıdır (Fişek, 1983). Bu duruma henüz çok erken yaşlarda cinsiyete uygun davranışlar konusunda kız ve erkek çocukların eğitilmeleri ile başlamaktadır.

Gana, Romanya, Kenya, Tayland, Brezilya gibi kültür farklılıkları bulunan ülkelerde yapılan araştırmalarda da ortaya çıkan sonuç; kız çocuklarının erkeklere göre evde sorumluluğun daha fazla olduğudur.

Çocuğun cinsel rolünü (kızların kadınlara düşen tutumlarını, oğlanlarında erkeklere düşen tutumlarını) benimsemesi özdeşleşme sürecinin içinde işlerlik kazanır. Örneğin; annesini mutfakta izleyen bir kız çocuğu yemek yapma, arkadaşlarına ikram etme oyunlarını oynarken annesinden aldığı beceri ve duyguları benimser (Fişek, 1983). Böylelikle o cinsel rolün yapması gereken davranış ve becerileri geliştirmiş olur. Oğlanlar ise daha çok ev dışındaki iş hayatıyla, toplumun ekonomik yapısı ile ilgilenen erkekleri izleyip model olarak, cinsel rolünün yapması gereken davranış ve becerileri geliştirmektedirler.

Araştırmalarda ailelerin çocuklarına karşı davranış şekilleri, araştırmanın evreni, örnekleme, ailelerin eğitim düzeyleri gibi değişkenlere göre cinsiyet farklılığının kendi kendini yönetme davranışı üzerindeki etkisinin farklı sonuçlanmasına neden olabilir.

Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Alıp Almama Durumunun K.K.Y.D.'ye Etkisi

Araştırmanın 2.1., 2.2., 2.3., 2.4. denencelerinde okul öncesi eğitimi alan ve almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D.'sinin, okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkeklerin K.K.Y.D.'sinin, okul öncesi eğitimi alan kız ile erkeklerin K.K.Y.D.'sinin ve okul öncesi eğitimi almayan kız ile erkeklerin K.K.Y.D.'sinin puan ortalamalarında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde (denence 2.1.'in test edildiği), okul öncesi eğitimi alan ve almayan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puanları görülmektedir. Buna göre; okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin ortalama toplam puanları (36,76), okul öncesi eğitimi almayan kızların ortalama toplam puanından (33,60) daha yüksektir. Okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin yemek, giyinme, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar davranışlarında okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı çıktığı tabloda yalnızca temizlik ve yatma-uyuma davranışlarında okul öncesi eğitimi almayan kızların puanlarında farklılık vardır.

Temizlik davranışında her iki grupta birbirine çok yakın puanlar almıştır. Yatma-uyuma davranışında okul öncesi eğitimi alanların puanlarının düşük olması; çocukların en az 1 yıl okul öncesi eğitim kurumuna devam etmelerinden dolayı daha erken yatma alışkanlığı kazanıp, ailelerinin bu konuda daha az toleransa sahip olmaları nedenine bağlı olabilir.

Tablo 18’de görülen aynı cinsiyetteki öğrencilerin K.K.Y.D.’leri arasındaki bu puan farkı ve durumun okul öncesi eğitimi alan kızların lehine olması okul öncesi eğitimin çocuğun kendini yönetme davranışlarına yapmış olduğu katkıların bir göstergesidir.

Tablo 19’a bakıldığında (denence 2.2.’nin test edildiği) okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanları görülmektedir. Buna göre; okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanı (38,29), okul öncesi eğitimi almayan erkeklerin ortalama toplam puanından (35,06) daha yüksektir. Davranış maddelerine göre incelendiğinde ise; okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin (yer değiştirme davranışı hariç) tüm davranış maddelerinden, okul öncesi eğitimi almayan erkeklere göre yüksek puan aldıkları görülmektedir. Aralarındaki farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tabloya bakıldığında, yer değiştirme boyutunda okul öncesi eğitimi almayanların puanlarının yüksekliği, bu boyuttaki davranış maddelerinin gerçekleştirilebilmesinde ailenin daha az izin verici ve kontrollü olmasına bağlı olabilir.

Okul öncesi eğitimi alan ve almayan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. arasında puan farkı olması ve bu durumun okul öncesi eğitimi alan erkeklerin lehine olması, okul öncesi eğitimin çocuğun kendini yönetme davranışına yaptığı katkıyı yeniden ispatlamaktadır.

Tablo 20 incelendiğinde (denence 2.3.’ün test edildiği) okul öncesi eğitimi alan kız ile erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanları görülmektedir. Yapılan karşılaştırmada, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanları (38,29), okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin ortalama toplam puanlarından (36,76) daha yüksektir. Toplam tablo değerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemesine rağmen, okul öncesi eğitimi alan kız çocuklarının ev içindeki davranışlarında, erkeklere göre daha yüksek puanlar

aldıkları, erkeklerin ise dışarıda bölümünde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

Bu durum toplumun cinsel rol beklentisine uygun davranışların yine okul öncesi eğitim kurumlarında yaşanması ile (evcilik köşesinde oyun, okuldaki arkadaşlarla ilişkiler, öğretmenin ve ailenin geleneksel yetiştirilme farklılıklarının etkisi vb.) pekiştirmektedir. Bu sonuç; okul öncesi eğitim kurumlarının programlarında ve uygulamalarında, K.K.Y.D. ile ilgili erkek çocukların ev içinde, kız çocuklarının ise ev dışındaki davranışlarının geliştirilebilmesine yönelik çalışmalara yer verilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Denece 2.4.'ün test edildiği Tablo 21'e bakıldığında ise, okul öncesi eğitimi almayan kız ve erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puanları görülmektedir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın görüldüğü toplam tablo değerinde, okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin ortalama toplam puanlarının (35,06), okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilerin puanlarından (33,60) yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tıpkı Tablo 20'de olduğu gibi, kız öğrenciler ev ile ilgili, erkek öğrenciler ise dışarıda bölümündeki davranışlarında daha yüksek puan almışlardır. Bu iki tablo arasındaki yegane farklılık, yine okul öncesi eğitimin davranış geliştirmede olumlu katkısını ortaya çıkarmaktadır. Tablo 21'de erkeklerin ev ile ilgili davranışlarında yüksek puan yokken, Tablo 20'de erkek öğrencilerin ev ile ilgili bazı davranışlarında (temizlik, yatma-uyuma ile ilgili) kızların puanlarına göre yüksek olduğu görülmüştür.

Bu durum temizlik ve yatma-uyuma davranışlarının her iki cinsiyet içinde başarılı bir şekilde okul öncesi eğitimi ile kazandırılabilirdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma literatürüne bakıldığında K.K.Y.D. kapsamında cinsiyet ve okul öncesi eğitim alıp almama durumuna ilişkin çalışmalar incelenmiş ve ilgili kısımlarda çalışmayı destekleyen ya da farklı çıkan sonuçlar belirtilmiştir. Fakat cinsiyete göre okul öncesi eğitim alma durumunun K.K.Y.D.'ye etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışma, cinsiyete göre toplumun çocukta kazanmasını beklediği K.K.Y.D.'de, okul öncesi eğitim almanın olumlu katkıları olduğunu açığa çıkarmaktadır.

Annelerin Eğitim Düzeylerinin ve Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumlarının K.K.Y.D.'ye Etkisi

Araştırmanın 3.0, 3.1 ve 3.2 denencelerinde sırasıyla annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin K.K.Y.D. puanları, annelerin eğitim düzeyi ile okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Denence 3.0'ın test edildiği Tablo 22 incelendiğinde öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ortaya çıkan K.K.Y.D. puanları görülmektedir. Anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları (37,16), ilkokul (35,26), ortaokul (35,17) ve lise (36,48) mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamalarından daha yüksektir. Yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen, üniversite mezunu annelerin çocuklarının puanlarında ki yükseklik dikkat çekicidir.

Gazeloğlu'nun (2000) yapmış olduğu çalışmada psiko-sosyal gelişim ölçeğinin kendi kendini yönetme bölümünde annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların başarılı olma oranlarının arttığı tespit edilmiştir.

Atılğan'ın (2001) yapmış olduğu çalışmada sosyal beceri özelliklerine annenin eğitim durumlarının etkisi istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklı bulunmuştur.

Demirtaş'ın (2001) çalışmasında ise, annelerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocukların özbakım becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Bhatnagar ve Sharma (1992) çalışmalarında annenin eğitim düzeyi ile çocuğun uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir (Çaplı, 1993).

Yapılan bu çalışmalar annelerin eğitim düzeyinin artmasının sosyalleşme, öz-bakım becerileri, sosyal beceriler ve kendi kendini yönetme davranışlarında ki artışla orantılı olduğunu ifade etmektedir.

Literatür taramasında puan farklılığı olmasına rağmen istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlanmayan bazı çalışmalarda dikkati çekmiştir.

Çimen (2001) çalışmasında anne öğrenim düzeyinin sorumluluk puanı açısından anlamlı bir farklılık oluşturmasına rağmen, bağımsız faaliyet gösterebilme ile ilgili bölümde anlamlı bir farklılığın oluşmadığını ifade etmiştir.

Bu çelişkili sonuçların ortaya çıkmasında annelerin eğitim seviyelerine göre çocuk eğitimi konusunda tutumlarının değişip değişmemesi etkili olabilmektedir. Eğer annelerin eğitim düzeylerine göre tutumları farklılık gösteriyorsa , çocukların kendini yönetme puanları da değişmekte, tutumlarını farklılaştıramamaları ise sonucun anlamlı çıkmamasında etkili olabilmektedir.

Denece 3.1'in test edildiği Tablo 23 incelendiğinde okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları ile annelerinin eğitim durumlarının karşılaştırılmasında; anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin puan ortalaması (37,73), üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının puan ortalamasından (37,69) yüksek olduğu görülmektedir. Puan değerlerinin birbirine çok yakın olduğu tablo için yapılan analizde anlamlılık görülmemesine rağmen puanlar arasındaki farklılığın nedeni; annelerin eğitim düzeyinin düşük olmasına karşın alınan okul öncesi eğitimin çocuğun kendini yönetme davranışlarında gelişme yaratması olabilir. Bu durumu tek bir nedene dayandırarak açıklamak yeterli değildir. Fakat okul öncesi eğitim kurumları, ailelerin çocuklara verdiği eksik eğitim ve yanlış uygulamaların olumlu hale dönüştürüldüğü, sınırlı imkanların zenginleştirildiği ortamlar olması bu sonucun çıkmasında etki yaratmış olabilir.

Denence 3.2'nin test edildiği Tablo 24 incelendiğinde , okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları ile annelerin eğitim durumlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre; anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalaması (35,55), anneleri üniversite mezunu öğrencilerin (34,68), anneleri lise mezunu öğrencilerin (34,33) ve anneleri ilkokul mezunu öğrencilerin (34,01) puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yapılan analizde istatistiksel bir anlamlılığın görülmediği bu değerlere göre, anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. ile ilgili en düşük puanı almaları; annelerin eğitim düzeyinin düşük olmasının, çocuklarının K.K.Y.D.'sinde de başarısızlığa neden olabileceği anlamına gelebilmektedir.

Bazı Anne Davranışlarının K.K.Y.D.'ye Etkisi

Araştırmanın 4.0, 5.0 ve 6.0 denencelerinde annelerin çocuklarına karşı gösterdikleri bazı davranışların (amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışları) çocukların K.K.Y.D.'sini hangi yönde etkiledikleri test edilmiştir.

Annelerin davranışlarına göre öğrencilerin K.K.Y.D. puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacı ile, her davranış için örnek kütle medyan kuralına (medyan=9) göre ikiye ayrılmıştır. Medyanın altında kalan grup (0-9) davranışları daha düşük, medyanın üstünde kalanlar ise (10 ve daha yüksek) davranışları daha yüksek düzeyde gösterenler olarak değerlendirme yapılmıştır.

Denence 4.0'ın test edildiği Tablo 25'de annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeylerine bağlı olarak, öğrencilerin K.K.Y.D. puanları incelenmiştir. Medyanın altında kalan grup olan amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyi daha düşük olan annelerin çocuklarındaki toplam puan (37,16), medyanın üstünde kalan ve amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyi daha yüksek olan annelerin çocuklarının toplam puanlarından (35,36) daha yüksek çıkmıştır.

Buna göre; amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyi düşük olan annelerin çocuklarının yemek, temizlik, okul çalışması ve ev işlerine yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar bölümlerinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu değerler; çocuğu bir şey öğrenmek istediğinde ya da çocuğun becermesi gereken faaliyetleri yapamadığında ona yardımcı olan annelerin çocuklarının K.K.Y.D.'sinde daha başarısız olduklarını ifade etmektedir.

Başarısızlığın nedeni; amaçlara ulaşmada yardımcı olma düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarına yardımcı olma yerine, belki de hemen amaca ulaştırmak için çocukların denemelerine fazla izin vermeden müdahalede bulunmaları olabilir. Başka bir neden ise; çocuklarda annelerinden sürekli bir yardım beklentisinin oluşması ve kendilerini yönetme ile ilgili davranışlarda bağımsız davranamamalarına bağlı olabilir.

Denece 5.0'ın test edildiği Tablo 26'da annelerin koruyuculuk düzeylerine bağlı olarak öğrencilerin K.K.Y.D. puanları incelenmiştir. Medyanın altında kalan grup olan koruyuculuk davranış düzeyi daha düşük annelerin çocuklarının

K.K.Y.D. puanları (36,81), daha yüksek düzeyde koruyuculuk davranışı gösteren annelerin çocuklarının puanlarından (35,03) daha fazladır.

Buna göre; koruyuculuk düzeyi düşük olan annelerin çocuklarının (yatmaya davranışı hariç) tüm davranış maddelerinde (yemek, temizlik, giyinme, okul çalışması ve ev işlerinde yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar)daha fazla puanlar aldıkları görülmektedir.

Demirtaş'ın (2001) yapmış olduğu çalışma da da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.Çocukların öz bakım becerileri ile koruyucu anne tutumları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Buna göre; çocukların kendini yönetmede başarılı olma beklentisinde olan ebeveynlere, çocuklarına karşı fazla koruyucu olmamaları gerektiği söylenebilir.

Denece 6.0'ın test edildiği Tablo 27'de annelerin başarı için baskı davranış düzeyine bağlı olarak öğrencilerin K.K.Y.D. puanları incelenmiştir. Medyanın altında kalan grup olan başarı için daha düşük baskı gösteren annelerin çocuklarının puanları (36,47), daha yüksek düzeyde başarı için baskı uygulayan annelerin çocuklarının puanlarından (35,83) daha fazladır.

Buna göre; başarı için baskı düzeyi daha düşük olan annelerin çocuklarının yemek, okul çalışması ve ev işlerinde yardım, yer değiştirme, sinema, arkadaşlarla görüşme, parayı harcama ve faydalanma ve diğer hususlar bölümlerinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemesine rağmen, puan ortalamalarına göre; çocuklarına karşı yoğun başarı beklentisi içinde olmayan, bu konuda çocuklarına baskı uygulamayan ebeveynlerin çocuklarının K.K.Y.D.'de (özellikle ev dışındaki davranışlarda) daha yeterli olduğu ifade edilebilir.

Erer(1983) ve Demirtaş'ın (2001) yapmış oldukları çalışmalarda, çocuklarına aşırı düşkün olan, baskıcı ve otoriter tutum benimseyen annelerin çocuklarının öz bakım becerileri yönünden daha bağımlı çocuklar olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak; aşırı koruyucu tutumun ve baskıcı davranmanın çocukların K.K.Y.'de özerk davranışlar sergilemelerini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin Okul Öncesi Eğitim Durumuna, Cinsiyete ve Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Bazı Anne Davranışları

Araştırmanın 7.0, 8.0 ve 9.0 denencelerinde öğrencilerin okul öncesi eğitimi alıp almama, cinsiyet durumları ile annelerinin eğitim düzeylerine göre annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Denece 7.0'ın test edildiği Tablo 28 incelendiğinde öğrencilerin okul öncesi eğitimi alıp almama durumuna göre, annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları görülmektedir.E.K.D.D.Ö. puanlamasına göre sonuçlar değerlendirildiğinde; okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin anneleri amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışını (9,12), koruyuculuk davranışını (6,23) ve başarı için baskı davranışlarını (9,18) daha fazla göstermektedirler.

Bu değerler; çocuğu okul öncesi eğitimi alan annelerin daha az koruyucu olduklarını ve başarı için daha az baskı gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bu durum annelerin eğitim düzeyleri ile ilişkili olabilir. Çünkü örnek kütlede çocuğunu okul öncesi eğitim kurumuna gönderen annelerin %39,6'sı üniversite mezunu iken, %21,3 ise ilkokul mezunudur (Bak: Tablo 12). Bu durumun annenin sözü edilen davranışlarına olumlu yansıdığı görülmektedir.

Denece 8.0'ın test edildiği Tablo 29 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre annelerinin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları görülmektedir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde; cinsiyete göre istatistiksel açıdan anne davranışlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Günümüzde anne ve babaların kız ve erkek çocuklarına eşit davranma eğiliminde olmaları sonucun bu şekilde çıkmasında etkili olabilir.

Denence 9.0'ın test edildiği Tablo 30 incelendiğinde annelerin eğitim durumlarına göre annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının puan ortalamaları görülmektedir.

İstatistiksel açıdan anlamlılık gösteren bu değerlere göre; ilkokul mezunu olan annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışını daha fazla (9,01) gösterdikleri görülmektedir.İlkokul mezunu anneler üniversite mezunu olan

annelere göre daha fazla koruyuculuk (6,43), daha fazla başarı için baskı davranışları göstermektedirler.

Bu değerler; (Tablo 28'de ortaya çıkan benzer durumda da ifade edildiği gibi) annelerin eğitim düzeyinin yüksekliği koruyuculuk ve başarı için baskının daha az gösterilmesine olumlu şekilde yansımaktadır.

Erer(1983) çalışmasında annelerin eğitim seviyeleri yükseldikçe bağımlı çocuklar yetiştirme eğilimlerinin azalmakta olduğu sonucunu bulmuştur.

Kulaksızoğlu'da (1985) annelerin kültürel seviyeleri arttıkça onların "aşırı koruyucu" annelik tutumlarının ve "baskı disiplin" tutumlarının azalmakta olduğu sonucunu elde etmiştir(Demirtaş,2001).

Üniversite mezunu annelerin amaçlara ulaşmada çocuklarına daha fazla yardımcı olmaları beklenirken,yardımcı olmada daha sabırsız olmaları, çocuklarını hedefe çabuk götürmek istemeleri, çocukların ise buna kolay uyum sağlaması, örneklemin sayısı, durumu, çevre şartları vb. nedenlerden dolayı, amaçlara ulaşmada yardımcı olma davranışını daha az göstermelerinde neden teşkil etmiş olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi yapılarak, değerlendirme sonucunda önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin kendi kendini yönetme davranışlarında, okul öncesi eğitimi alıp almamaları, cinsiyetleri ve annelerinin eğitim düzeyinin etkileri ile annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışlarının kendi kendini yönetme davranışı üzerindeki etkilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmada yapılan istatistiksel değerlendirmelere göre;

Okul öncesi eğitimi alanların K.K.Y.D. puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi almayanlara göre, erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarının kız öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları almayan kızlara göre, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin puan ortalamaları almayan erkeklere göre, okul öncesi eğitimi alan erkek öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları, okul öncesi eğitimi alan kız öğrencilere göre, okul öncesi eğitimi almayan erkek öğrencilerin puan ortalamaları okul öncesi eğitimi almayan kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarında, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamaları, diğer eğitim düzeyindeki annelerin puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Annelerin eğitim düzeyi ile okul öncesi eğitimi alma durumunun ve cinsiyetin öğrencilerin K.K.Y.D.'sinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır.

Araştırmada bazı anne davranışlarının (amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı) öğrencilerin K.K.Y.D. puan ortalamalarında farklılığa neden olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin anneleri almayanların annelerine göre, üniversite mezunu olanların, ilköğretim mezunu olanlara göre daha az koruyucu oldukları ve başarı için daha az baskı uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

Öğrenci cinsiyetleri ile annelerin amaçlara ulaşmada yardımcı olma, koruyuculuk ve başarı için baskı davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda bazı **önerilerde** bulunmak mümkündür:

- Çocukların kendileri ile en yakın iletişimi kurdukları aile ortamı içerisinde temel ihtiyaçları karşılanmalı, yaşam boyu gerekli temel becerileri kazanmaları için aileleri tarafından destek görmelidir.

- Aileler ve öğretmenler kendini yönetme davranışlarının gelişiminde yüksek beklentilere kapılmamalı, cinsiyet ayrımı yapmamalı ve bireysel farklılıkları göz önüne almalıdırlar.

- Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşme becerisi çok iyi değerlendirilmeli, özellikle ev dışında sinemaya gitme, taşıtlara binme, arkadaşlarla görüşme, alışveriş yapma gibi sosyal etkinliklere katılımı sağlanmalıdır.

- Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun olumlu davranışlarını geliştirmesinde, beceri kazandırmada ailenin bir çok eksikliğini tamamlayan kurumlardır. Bu nedenle çocuk ilköğretime başlamadan önce okul öncesi çağda en az 1 yıl süre ile okul öncesi eğitimi almalıdır.

- Okul öncesi eğitimin başarısı birçok etkene bağlı olarak değişmektedir. Fakat temel başarı öğretmenin üzerine kuruludur. Bu nedenle öğretmen çocuğun tüm gelişimlerini destekleyici, beceri gelişimini artırıcı planlamalar yapmalı ve eğitim ortamları hazırlamalıdır.

- Kendini yönetme davranışlarını kazandırmada, yalnızca çocuğu merkez alan programlarla değil, ana-babayı da merkez alan programlarla birlikte uygulandığında daha etkili olunacağına inanılmaktadır.

- K.K.Y.D. kapsamında ana-baba eğitim çalışmaları artırılmalı, desteklenmeli ve ülke geneline yaygınlaştırılmalıdır.

- K.K.Y.D.'yi kapsayan ana-baba eğitim programları ile eğitim düzeyi ne olursa olsun, her düzeydeki anne-babaya ulaştırılmalıdır.

- Kitle iletişim araçları yoluyla (radyo, T.V., dergi, vb.) çocuğun kendini yönetme becerilerini geliştirmeye yönelik programların düzenlenmesiyle daha geniş kitlelere ulaşılmalıdır.

- Geleceğin ebeveyni olacak ve tutumları ile çocuklarına yön verecek olan gençlere yönelik lisede ve üniversitede, olumlu sosyal becerilerini ve iletişim becerilerini geliştiren, öğretmen olacaklar için üniversitede, kişinin güvenini, etkileşimini, özerkliğini vb. olumlu yönde etkileyen derslere yer verilmelidir.

Bundan sonra bu konu ile ilgili araştırma yapacak araştırmacılara yardımcı olmak için geliştirilen öneriler ise;

1. Kendini yönetme ile ilgili davranışların desteklendiği bir okul öncesi eğitim programı hazırlanıp bir deneme grubu oluşturulabilir ve kontrol grubu ile karşılaştırılarak değerlendirilebilir.

2. Annenin eğitim düzeyinin yanısıra, değişken olarak babanın eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailenin ekonomik durumu, annenin çalışması vb. değişkenler doğrultusunda bir çalışma yapılabilir.

3. Özel anaokulları/anasınıfları ile M.E.B.'na bağlı resmi anaokulları/anasınıflarının K.K.Y.D. kazandırması bakımından karşılaştırması yapılabilir.

4. Türkiye'nin farklı şehirlerinde ve bölgelerinde, daha fazla okulda çalışma gerçekleştirilebilir.

5. Çocuğun daha küçük yaşlarda psiko-sosyal gelişimini ölçmeye yönelik fazla sayıda ölçeğin olmamasından dolayı, yeni ölçekler hazırlanıp, daha kapsamlı hale getirilerek araştırılmalarda kullanılabilir.

6. Psiko-sosyal gelişimin bir boyutu olarak ele alınan K.K.Y.D.'nin diğer boyutlarla birlikte ele alınıp, değerlendirilmesi yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akın, N. "Bulgaristan'dan Zorunlu Göç Eden Soydaş Ailelerin Altı Yaş Grubu Çocuklarının Psiko-Sosyal Özelliklerinin İncelenmesi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1991.
- Albayrak, H. "Annelerin Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Bağımlılık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 1997.
- Aral, N., A. Kandemir ve M. Can Yaşar, **Okul Öncesi Eğitim ve Ana Sınıfı Programları**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2002.
- Aral, N., G.Baran, Ş.Bulut, S.Çimen, **Drama**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2000.
- Arı, R., A.Çağdaş ve S. Şen., "Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği". Konya: VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, II.Cilt, 1998.
- Arı, R., Ö. Üre ve H.Yılmaz. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Konya: Mikro Yayınları, 1998
- Aslan, E. **Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri**. İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 1992.
- Atılgan, G. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim 1.Kademe 1. Devre Öğrencilerinin Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 2001.
- Avcı, N. "Anasınıfı Öğretmenlerinin Kişiliği İle Çocukta Sosyal Gelişimi Destekleyen Davranışları Sergilemesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1995.
- Aydın, A. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. 2.Basım.İstanbul: Alfa Yayınları, 2000.
- Aydoğmuş, K. **Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları**. İstanbul: Ana-Baba Okulu, Remzi Kitabevi, 1998.
- Başal, A.H. "Okul Öncesi Eğitimin Bazı Değişkenler Bakımından Etkisi". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, 1992.
- Başaran, F. **Psiko-Sosyal Gelişim**. Ankara:Ankara Üniversitesi Basımevi, 1992.
- Başaran, İ.E. **Eğitim Psikolojisi**. 4.Baskı. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1974.

- Cantekinler, S. vd. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ders Notları**. Konya: Selçuk Üniversitesi, 1998.
- Cantekinler, S. “Öğrenilmiş Çaresizliği Olan Çocuklar Üzerinde Deneysel Bir Çalışma”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 1997.
- Cavkaytar, A. **Zihinsel Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Ev Merkezli Aile Programının Etkinliği**. Eskişehir: 7. Ulusal Özel Eğitim Günleri Bildirileri, Karatepe Yayınları, Anadolu Üniversitesi, 1997.
- Craig, G.J. and Morguarite K. **Children Today**. Prentice Hall New Jersey, 1995.
- Cüceloğlu, D. **İçimizdeki Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.
- . **İnsan ve Davranış**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994.
- Çağdaş, A. ve Z. Seçer. **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. 1.Baskı. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- Çağdaş, A., H. Albayrak ve S. Cantekinler. **Okul Öncesi Eğitimde Dramatik Etkinlikler**. Konya: Eğitim Kitabevi, 2003.
- Çağdaş, A. “İletişim Dilinin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimlerine Etkileri”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 1997.
- Çakmaklı, S. **Aileler İçin Sosyal Hizmet**. İstanbul: Aile Araştırma Kurulu Başkanlığı Yayınları 12, 1991.
- Çaplı, O. **Çocukların Gençlerin Eğitimi**. 5. Basım. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1993.
- Çimen, S. “Ankara’da Üniversite Okullarına Devam Eden Baş-Altı Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, 2000.
- Demiral, Ö. **Okul Öncesi Dönemde Fen ve Doğa Çalışmaları**. Ya-Pa 4. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1986.
- Demirtaş, K. “Annelerin Değerlendirilmesine Göre Çocukların Öz Bakım Becerileri İle Anne Tutumları Arasındaki İlişki”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2001.

- Dennis, T.A., P.M.Cole, C.Zahn-Waxler, L.Mizuta. **Self in Context: Autonomy and Relatedness in Japanese and U.S. Mother-Preschooler Dyads**, Child Development, v.73, i6, p 1803(15), 2002.
- Dilmaç, B. “İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Sınanması”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1999.
- Dinçer, İ. **Çocuk Gelişimi İle İlgilenenler İçin Müzik El Kitabı**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1991.
- Dinçer, M. **Çocuğun Okul Başarısında Ailenin Rolü**. Eğitim Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, S.1, ss.191-193, 1996.
- Dönmezer, İ. **Ailede İletişim ve Etkileşim**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1999.
- Duru, A. “İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995.
- Ekinci, O. “Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim 1.Sınıf Öğrencilerinin Başarısı Üzerine Etkisi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, 2001.
- Elkin, F. **Çocuk ve Toplum**. Çocuğun Toplumsallaşması, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1995.
- Fidan, N. ve M.Erden. **Eğitime Giriş**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1993.
- Fişek, O.G. ve S.M. Yıldırım. **Çocuk Gelişimi**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1983.
- Gander, J.M ve G. Gardiner. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 1998.
- Gazeloğlu, E.C. “İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Gelişimine Ana-Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2000.
- Gençtan, E. **İnsan Olmak, Varoluşun Bireysel ve Toplumsal Anlamı**. 3.Basım İstanbul: Adam Yayınları, 1986.

- Gökçe, V. **Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile, Okul ve Dış Çevrenin Rolü.**
Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile Yazıları 3. Birey,
Kişilik ve Toplum, 1991.
- Göktepe, D. “7-11 Yaş Grubu İleri Derecede İşitme Engelli Çocuklarda İşitme Engelinin Psiko-Sosyal Gelişime Etkilerinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1997.
- Gürkan, T. **Öğretmen Tutumlarının Okul Öncesi Çocukları Üzerindeki Etkileri.** İstanbul: Ya-Pa 4. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, 1986.
- Henry, C.S., S.M.Wilson and G.W Peterson. **Parental Power Bases an Processes of Adolescent Conformity.** Journal of Adolescent Research, 4 (1), 15-32, 1989.
- <http://ilsis.meb.gov.tr>
- Karasar, N. **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** 10.Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2000.
- Karatepe, H. **Özürlü Çocuklar: Buldukları Toplum İçinde Eğitimleri Sakathğın Önlenmesi ve Rehabilitasyonu.** Ankara: Karatepe Yayınları, 1993.
- Kaya, A. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Program ve Farklı Etkinliklerin Çocukların Özerklik (Otonomi) ve Atılganlık Gelişim Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 2000.
- Kızılcelik, S. ve Y Ergen. **Açıklamalı Sosyoloji Terimleri Sözlüğü.** Ankara: Atilla Kitabevi, 1994.
- Kinlaw, C.R., B.Kurtz-Coster and J.Goldman-Fraser. **Mothers’ Achievement Beliefs and Behaviors and Their Children’s School Readiness: A Cultural Comparison.** Applied Developmental Psychology, 22, 493-506, 2001.
- Kinnear, T.C. and J.R. Taylor. **Marketing Research.** Mc Graw-Hill International Editions, London: 1991.

- Lagrega, A.M. and D.A. Santogrossi. **Social Skills Training with Elementary School Students: A Behavioral Group Approach.** Journal of Consulting and Clinical Psychology, 48:220-227, 1980
- Morgan, C.T. **Psikolojiye Giriş.** 10.Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 1993.
- Morgül, M. **Yaratıcı Drama İle Oynayarak Yaşayarak Öğren.** İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1995.
- Navaro, L. **Aşırı Koruyuculuğun Çocuk Eğitimine Etkileri.** Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1989.
- Neistadt, M. and Marques K. **An Independent Skills Training Program.** The American Journal of Occupational Therapy, 38.10, 1984.
- Oğuzkan, F. **Eğitim Terimleri Sözlüğü.** 2.Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.
- Oğuzkan, Ş. ve N. Avcı. **Okul Öncesinde Eğitici Oyuncaklar.** İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2000.
- Oğuzkan, Ş. **Okul Öncesi Dönemde Dramatik Etkinlikler.** Ya-Pa 4. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1986.
- Oktay, A. **Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem.** 1. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 1999.
- Öksüz, Y. "Duyguların Açılması Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Özerklik Düzeyine Etkisi". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1997.
- Öztunç, M. "Yaratıcı Düşünce Üzerinde Ailenin Etkisi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 1999.
- Peter, J.P. **Reliability: A Review of Psychometric Basic and Recent Marketing Practices.** Journal of Marketing Research, pp.6-17, 1979.
- Peterson, G.W. **Parent-youth Power Dimensions and the Behavior Autonomy of Adolescents.** Journal of Adolescent Research, 1(2), 231-249, 1986.
- Poyraz, H. **Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyuncak.** Ankara: Anı Yayıncılık, 1999.

- Razon, N. **Okul Öncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm Önerileri.** Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1987.
- Saygın, F. “Annelere İlişkin Bazı Değişkenlerin 5-6 Yaş Çocuklarının Yaratıcı Düşüncelerine Etkisi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 2004.
- Selçuk, Z. **Eğitim Psikolojisi.** Ankara: Pagem Yayınları, 1996.
- Senemoğlu, N. **Kuramdan Uygulamaya Gelişim Öğrenme ve Öğretim.** Ankara: Özen Matbaası, 1997.
- Şahin, C. “Yurtdışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, 1999.
- Şahin, F. **Okul Öncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri.** İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2000.
- Topalak, E. “Annesi Çalışan 8 Yaşındaki İlkokul 3. Sınıfta Okuyan Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1985.
- Tuğrul, B. “Anaokulu Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların İlkokul Birinci Sınıftaki Akademik Başarı ve İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1999.
- Tür, G. **Okul Öncesi Dönemde Anadili Etkinlikleri.** Ya-Pa 4. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 1986.
- Uğurlu, H. “Entegrasyonun 8-11 Yaş Grubu İşitme Engelli Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimine Etkisinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1987.
- Ülgen, G. ve E. Fidan. **Çocuk Gelişimi.** İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1997.
- Webster-Stratton C. and M.J.Reid. **Strengthening Social and Emotional Competence in Young Children-The Foundation for Early School Readiness and Success,** Infants and Young children, Vol.17, No.2, pp.96-113, 2004.

www.worldvision.org.uk/resources/conp1534.pdf

Yavuzer, H. **Çocuk Eğitimi El Kitabı**. 3.Basım İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

----- . **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

----- . **Çocuklarda Psiko-Sosyal Gelişmenin Ölçülmesi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1972.

Yörükoğlu, A. **Çocuk Ruh Sağlığı**. 21. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları, 1996.

Yüksel, G. "Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, 1997.

EK 1: S.Ü.SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMA İZİN
BELGESİ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı :B.30.2.SEL.0.E1.00.00/1917
Konu :

Konya,17/09/2003

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Figen Güleş “Okul Öncesi Eğitimin Çocuklarda Kendi Kendini Yönetme Davranışına Etkisi” konulu tez çalışması için öğrenciler ve annelerine “Kendi Kendini Yönetme Testi” ve kişisel bilgi formunu uygulayabilmesi için gereken kolaylığın sağlanması hususunda gereğini arz ederim.

Prof.Dr.Bayram ÜREKLİ
Müdür Vekili

EK 2: M.E.B. KONYA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.42.00.06.311/
KONU : Tez Uygulaması

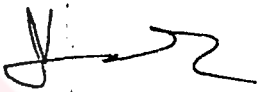
42551 24.09.2003

SELÇUK ÜNİVERSİTESİNE
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

İLGİ : a) S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' nün 17/09/2003 tarih ve 1917 sayılı yazısı
b) Konya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü' nün 24/09/2003 tarih ve 311/42447 sayılı Onayı

Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Figen GÜLEÇ' in "Okul Öncesi Eğitimin Çocuklarda Kendi Kendini Yönetme Davranışına Etkisi" konulu tez çalışması için öğrenciler ve annelerine "Kendi Kendini Yönetme Testi" yapmak amacıyla ilçenize bağlı ilgi yazıda belirtilen okulda anket uygulama isteklerine ilişkin ilgi yazı ekinde alınan anket formu ve ilgi (b) Onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi adı geçen öğrenciye gerekli kolaylığı sağlanmasını arz ve rica ederim.

Dr. Abdülkadir IŞIK
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER :

Ek-1: İlgil (b) Valilik Onayı
Ek-3: Anket Formu (1 Sayfa)

DAĞITIM :
Selçuklu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

BİLGİ :
Selçuk Üniversitesi
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)

GELEN EVRAK	
Tarih	01.10.2003
Sayı	0341

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.42.00.06.311/
KONU : Tez Uygulaması

42447 24.09.2003

VALİLİK MAKAMINA
KONYA

İLGİ : Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' nün 17/09/2003 tarih ve 1917 Sayılı yazısı

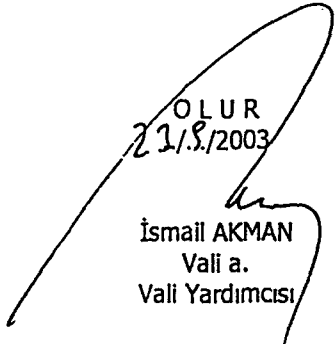
Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Figen GÜLEÇ' in "Okul Öncesi Eğitimin Çocuklarda Kendi Kendini Yönetme Davranışına Etkisi" konulu tez çalışması için öğrenciler ve annelerine "Kendi Kendini Yönetme Testi" yapmak amacıyla İlimiz Selçuklu İlçesi Hazım Uluşahin İlköğretim Okulu, Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu ve İbrahim Yapıcı İlköğretim Okulunda kişisel bilgi formunu uygulama isteğine ilişkin ilgi yazı ve eki tez çalışması formu ekte sunulmuştur.

Adı geçen öğrencinin İlimiz Selçuklu İlçesi Hazım Uluşahin İlköğretim Okulu, Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu ve İbrahim Yapıcı İlköğretim Okulu öğrencilere ve annelerine tez uygulaması yapma isteği; okul yönetimi nezaretinde olması koşulu ile Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Mehmet ÖZER
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
21.9.2003

İsmail AKMAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 3: KİŞİSEL BİLGİ FORMU VE K.K.Y.D. TESTİ

Sayın Veli,

Bu çalışma ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin “kendi kendini yönetme davranışları” na yönelik bir araştırmadır.

Ankette yer alan sorular çocuğunuzun alışkanlık olarak her zaman ne yaptığına, nasıl yaptığına yönelik sorulardır. Araştırmanın başarısı bu sorulara verilecek doğru cevaplara bağlıdır.

Araştırmada formu dolduranın kimliği değil verilen cevaplar önemlidir. Bu nedenle formun üzerine adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Her maddenin karşısında yer alan ( ) işaretinin içerisine size uygun gelen seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Figen GÜLEŞ

Kişisel Bilgi Formu

Testin Uygulandığı Tarih:

Çocuğa Yönelik Sorular

Çocuğun doğum tarihi:

- Cinsiyeti? ( ) a. Kız ( ) b. Erkek
- Okul öncesi eğitim kurumuna (yuva, anaokulu veya anasınıfı) en az 1 yıl devam edip etmediği? ( ) a. Evet ( ) b. Hayır
- Ailedeki kaçınıcı çocuk?
  - ( ) a. Tek çocuk
  - ( ) b. İlk çocuk
  - ( ) c. Ortanca çocuk (2., 3., 4. çocuk)
  - ( ) d. Son çocuk

Anneye Yönelik Sorular

- Eğitim durumunuz?
  - ( ) a. İlkokul
  - ( ) b. Ortaokul
  - ( ) c. Lise
  - ( ) d. Üniversite

- Ailenin ortalama toplam aylık gelir düzeyi (varsa kira,mahsul vb. gelirler dahil)
  - ( ) a. 750 milyondan az
  - ( ) b. 751 milyon-1.5 milyar
  - ( ) c.1.5 milyardan fazla

Kendi Kendini Yönetme Testi

A) EVDE

1. Maddi Özerklik

a) Yemek

Madde No	Davranış Maddeleri	Kodlama Eşikleri		
		Her Zaman	Nadiren	Hiçbir Zaman
1	Yiyeceği eti yumuşak olduğu zaman kendisi bıçakla kesebilir mi?	( )	( )	( )
2	Yiyeceği eti sert olduğu zaman kendisi bıçakla kesebilir mi?	( )	( )	( )
3	Yemekte peçeteyi büyükler gibi kullanır mı?	( )	( )	( )
4	İkinci veya sabah kahvaltısını başkasının yardımı olmadan yapar mı?	( )	( )	( )
5	Masada yemeğini tabağına kendi mi koyar? (Anne nezaretinde ya da olmayabilir)	( )	( )	( )

b) Temizlik

6	Kendisine söylenmek şartıyla ellerini yardımsız yıkar mı?	( )	( )	( )
7	Ellerini kendisine söylenmeden yıkar mı?	( )	( )	( )
8	Kendisine söylenmek şartıyla yüzünü yardımsız yıkar ve kurular mı? (Kulaklarını tek başına yıkamayabilir)	( )	( )	( )
9	Kendisine söylemeye lüzum kalmadan yüzünü yıkar ve kurular mı?	( )	( )	( )
10	Hiç yardımsız yıkanabilir mi? (Yıkanırken takip ve kontrol edilmesi gerekir)	( )	( )	( )
11	Söylemek, takip etmek ve ya hiç değilse kontrol etmek şartıyla tırnaklarını yardımsız keser ve temizler mi?	( )	( )	( )
12	Saçlarını yardımsız yıkar, durular ve gerekirse kurular mı?(Gerektiğinde kontrol edilebilir.)	( )	( )	( )

c) Giyinme

13	Elbiselerini hemen hemen yardımsız çıkarır mı?	( )	( )	( )
14	Kendisine elbiselerini veren bir annenin nezaretinde hemen hemen yardımsız olarak giyinir mi?	( )	( )	( )
15	Yardımsız giyinir mi?	( )	( )	( )
16	Çamaşır değiştirmesi gereken zamanı bilir ve bunu kendi kendine yapar mı?	( )	( )	( )
17	Zamana ve hava şartlarına göre hangi elbiseyi giyeceğine kendi karar verir mi?	( )	( )	( )

d) Yatma-Uyuma

Madde No	Davranış Maddeleri	Kodlama Eşikleri		
		Her Zaman	Nadiren	Hiçbir Zaman
18	Öğle uykusuna yatmaktan kaçınır mı?	( )	( )	( )
19	Yatağa yardımsız gider fakat anne veya babası yattıktan sonra ona iyi geceler dilemek üzere yanına gider mi?	( )	( )	( )
20	Vedalaşma önceden yapılıp ve yatağına yalnız mı gider?	( )	( )	( )
21	(Hemen hemen haftada bir defa) her zamankinden geç yatar mı? (Misafir, TV, ziyaret gibi nedenlere bağlı olarak)	( )	( )	( )
22	Saat on bire veya gece yarısına kadar uyumadığı olur mu? (Sinema, misafir gibi nedenlerle)	( )	( )	( )
23	Uykusu geldiğinde kendiliğinden uygun bir yerde uyur mu?	( )	( )	( )

2. Kişisel Özgürlük

(Faaliyetlerini Kendi Kendine İdare Etme Yeteneği)

a) Okul Çalışması ve Ev İşlerine Yardım

Madde No	Davranış Maddeleri	Kodlama Eşikleri		
		Her Zaman	Nadiren	Hiçbir Zaman
24	Kendisine verilen görevleri tamamen yalnız olarak titizlikle yapar mı?(Görevi başarmak söz konusu değil görevde dikkat ve titizlilik esastır.)	( )	( )	( )
25	Ev işlerine yardım ettiği olur mu? (Toz almak, bulaşık yıkamak, yatak düzeltmek, alışverişte yardım vb.)	( )	( )	( )
26	Bir-iki yaşındaki küçük bir çocuğa baktığı olur mu? (Gezdirme, besleme)	( )	( )	( )

B) DIŞARIDA (EVİN DIŞINDA)

1. Yer Değiştirme

Madde No	Davranış Maddeleri	Kodlama EŞikleri		
		Her Zaman	Nadiren	Hiçbir Zaman
27	Çok kısa bir zaman için olsun okula gitme, alışveriş gibi her ne sebeple olursa olsun sokağa yalnız başına çıkabilir mi? (Yolun karşı tarafına geçmeden)	( )	( )	( )
28	Yolun karşı tarafına yalnız başına geçebilir mi?	( )	( )	( )
29	Okula yalnız gidebilir mi?	( )	( )	( )
30	Yalnız veya kendi yaşındaki arkadaşlarıyla sokaklarda bisikletle dolaŐtıęı olur mu?	( )	( )	( )
31	Őehir içinde bildiği bir yere aktarmasız olarak yalnız başına gidebilir mi?(otobüsle veya dolmuşla)	( )	( )	( )

2. Boş Zaman Faaliyetleri

a) Sinema

32	Sinemaya gider mi?(Okulda veya okul dışında sinemaya gitmek)	( )	( )	( )
33	İki ayda bir sinemaya gider mi?	( )	( )	( )
34	Ayda bir sinemaya gider mi?	( )	( )	( )
35	Göreceği filmleri çocuk anne babasının onayını almak şartıyla kendisini seçer?	( )	( )	( )

b) Arkadaşlarla Görüşme

36	Daha önce verilen bir yetkiyle arkadaşlarını eve davet eder mi?	( )	( )	( )
37	Daha önceden verilmiş bir izne dayanarak,her defasında yeniden izne lüzum olmadan arkadaşlarını eve davet eder mi?	( )	( )	( )
38	Daha önceden aldığı bir yetkiyle arkadaşlarının evine gider mi?	( )	( )	( )
39	Önceden izin almak şartıyla okuldan eve gelmeden başka bir yere gidebilir veya eve geldikten sonra çıkabilir mi? (Sokak ve avluda oynamak gibi)	( )	( )	( )
40	İzin almaya lüzum olmadan okul dönüşü eve gelmeden bir yere gidebilir veya geldikten sonra çıkabilir mi?	( )	( )	( )
41	Yanında yetişkin bir kişi olmaksızın kendi başına veya arkadaşlarıyla dıŐarı çıkar mı? (Bahçeye,parka vb. gezinti yerlerine gitmek)	( )	( )	( )

3. Para

a) Parayı Harcama ve Faydalanma

Madde No	Davranış Maddeleri	Kodlama Eşikleri		
		Her Zaman	Nadiren	Hiçbir Zaman
42	Alışveriş yapmak veya bir şey ödemek amacıyla kendisine para emanet edilir mi?	( )	( )	( )
43	Zaman zaman ödüllendirmeden dolayı veya belirli bir nedeni olmadan verilen, fakat kullanılışı hakkında hesap vermesi gerekli bir miktar para alır mı?	( )	( )	( )
44	Zaman zaman ödüllendirmeden dolayı veya belli bir nedeni olmadan verilen ve istediği gibi harcadığı bir miktar para alır mı?	( )	( )	( )
45	Düzenli bir cep harçlığı alır ve hakkında hesap verme zorunda olarak, istediği gibi harcar mı?	( )	( )	( )
46	Düzenli bir cep harçlığı alır ve hakkında hesap verme zorunda olmadan, istediği gibi harcar mı?	( )	( )	( )
47	Parasını harcar mı?	( )	( )	( )
48	Kendi küçük bütçesini düzenler mi?(uzun sürede alabileceği bir şey için para biriktirmek gibi)	( )	( )	( )

C) DİĞER HUSUSLAR

49	Tuvalette kendi işini kendi görür mü?	( )	( )	( )
50	Ayakkabılarını kendisi boyar mı? (Ayakkabısını boyaması gerektiği söylendiği zaman)	( )	( )	( )
51	Ocağı kendi başına yaktığı olur mu? (Bunu yakma yetkisi verilmişse)	( )	( )	( )
52	Evde yarım gün kendi başına kaldığı olur mu? (Yalnız kaldığı süre not edilecek)	( )	( )	( )
53	Adresini bilir mi?	( )	( )	( )
54	Telefonu kendi başına kullanabilir mi?	( )	( )	( )
55	Tatile gitmek için valizine şahsi eşyalarını yerleştirebilir mi?	( )	( )	( )

EK 4:EBEVEYN KENDİ DAVRANIŞINI DEĞERLENDİRME

ÖLÇEĞİ

- 1.Çocuğum bana ihtiyaç duyduğunda ona yanında olduğumu hissettiririm.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 2.Çocuğumun diğer çocuklardan daha başarılı olmasını isterim.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 3.Çocuğumu odasında yalnız başına bıraktığım zaman neden yokken başına bir şey geleceği kaygısına kapılıyorum.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 4.Çocuğumun öğrenmek istediği şeyleri öğretirim.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 5.Çocuğumu kaba etlerine vurarak cezalandırırım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 6.Çocuğumdan bir şeyi yapmasını istediğimde ona nedenini açıklarım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 7.Çocuğum beni canımdan bezdirir.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
8. Çocuğum sevmediğim bir şeyi yaptığında nasıl davranacağımı bilir.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 9.Çocuğuma ceza vermek istediğimde , arkadaşları ile oynamasına izin vermem.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 10.Çocuğumu cezalandırmak istediğimde veya öfkelendiğimde onu tokatlarım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 11.Sevmediğim bir şey yaptığında çocuğuma küserim, yüz vermem.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 12.Çocuğumu azarlar,ona bağırırım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün

- 13.Çocuğum ondan ne beklediğimi ve nasıl davranmasını istediğimi bilir.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 14.Çocuğum sevmediğim bir şeyi yaptığında, incinir ve düş kırıklığına uğrarım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 15.Çocuğumun mikrop kapıp hastalanacağı veya bir kazaya uğrayacağından korkarım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 16.Çocuğum kendi başına becermesi gereken bir faaliyeti yapamadığında ona yardım ederim.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 17.Çocuğumu kusurlu(hatalı)davranışlarından dolayı suçlar ve utandırırım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 18.Çocuğumun elbiselerini temiz tutması konusunda titizlenirim.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 19.Çocuğum sıkıntılı ve kaygılı olduğunda ona yardım edip, rahatlatırım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman
- 20.Çocuğum hatalı davrandığında, onu bir süre sevdiği(oyuncak,TV.seyretme vb.)şeylerden yoksun bırakarak cezalandırırım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Yılda bir-iki kez ( ) Ayda bir ( ) Haftada bir
( ) Hemen her gün
- 21.Çocuğuma bir ceza verdiğimde ,niçin ceza verdiğimi ona açıklarım.
( ) Hiçbir zaman ( ) Nadiren ( ) Bazen ( ) Genellikle ( ) Her zaman